25 EKİM 1958

SAYI : 233

ZİLE HADİSESİ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI : 100 KURUŞ

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIV, Sayı: 233

Yazı İşleri :
Rüzglı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18992 P. K. 582 - Ankara

İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgarlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı **100** Kuruş

*

Başyazar :

Metin Toker

*

Umumi Neşriyat Müdürü

İlhami SOYSAL

*

Neşriyat Müşaviri
Yusuf Ziya ADEMHAN

*

Neşriyatı fiilen idare eden Mesul Müdür

Kurtul ALTUĞ

•

Karikatür:
TURHAN

*

Fotoğraf :

Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:
Doğan Klişe

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz sahibi:

Tarık HALULU

*

Abone şartları:

3 aylık (12 nüsha): 10 lira
8 aylık (25 nüsha): 20 lira
1 senelik (52 nüsha): 40 lira

*

İlan şartları :
Santimi: 8 lira
8 renkli arka kapak: 750 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 22.10.1958

Kapak resmimiz

Zile Hâdisesi

Hesabını kim verecek?

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Somuncuoğlu

Geçen haftaki AKİS'te gene bir davetsiz misafir vardı. Radyo Bakanı Server Somuncuoğlu Muhalefet liderlerinin nutuklarında zikredile zikredile memleket çapında şöhrete kavuşmuş bulunan Ankara savcısının sayesinde geldi ve fütursuzca, hem de hiç hakkı olmadığı halde sütunlarımıza yerleşti. Bari, kibar bir dille gelse. Hayır! Ankara savcısı arkasında ya, Radyo Bakanı kaba konuşmak hakkını da kendisinde görmüş. Amerikalı televizyoncu Betty Adams ile alâkalı olan tekzip yazısına Radyo Bakanı "AKİS mutad yalanlarına bir yenisini ilâve etmiş" diye başlıyordu. Galiba üstad, yanlışlıkla AKÎS'i Somuncuoglu radyosu zannetmiş. Sekiz senelik D. P. Bucak başkanını C. H. P. den istifa etti diye yayınlayan Somuncuoglu radyosunu dinleye dinleye anlaşılan C. H. P. Meclis Grubunun eski başkam her tarafta yalancılar görmeye başlamış.

Şimdi, zihniyetindeki değişmeyi AKİS okuyucuları yolundan takip ettikleri için mütecaviz Radyo Bakanını bir kenara bırakarak Ankara savcısı hakkında iki kelime söylemek istiyorum. Ankara savcısı Rahmi Ergil, bütün savcılar gibi, kanunları şahsi arzulara ve Bakan emirlerine göre değil, hak ve adalet prensiplerine göre tatbikle mükelleftir. O halde, elinde bir selâhiyet bulunduruyor diye gayri kanuni tatbikata nasıl cesaret ediyor ve bu hareketinin hesabı kendisinden niçin sorulmuyor? Zira geçen haftaki tekzibi okuyanlar kolaylıkla görmüşlerdir ki yazının beş paragrafı hariç, üst taraf inin ne Somuncuoglu ile ve ne de AKİS ile alâkası vardır. Bir defa Somuncuoglu ancak Basın - Yayın adına tekzip gönderebilir. O hususta kanun son derece sarihtir. Somuncuoglu Betty Adams hesabına mecmua sütunları doldurmak selâhiyetini haiz değildir. Kaldı ki Betty Adams, Ömer İnönünün Maltepedeki evinde, hem de üç kişinin önünde İnönü ile görüşme arzusunun Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı ilgilileri tarafından nasıl karşılandığını anlatmıştır. Yoksa AKİS, durup dururken, bay Somuncuoğlunun dediği gibi "mutlak yalanlarına bir yenisini" ilâve etmemiştir. "İsmet İnönü ile mülakat yapamazsınız. Zira zavallı bunamıştır, ne söylediğini bilmez haldedir. İsmet İnönünün aklî melekeleri maalesef artık yerinde değildir. Kendisini etrafındakiler idare eder" sözleri bizzat Betty Adams tarafından nakledilmiştir. Bu sözleri bizzat kulakları ile duyanlar çok şükür aramızdadır ve bunları duyduklarını her zaman söyleyebilirler. Sonra Betty Adams İstanbuldaki bir basın toplantısı hakkında şöyle diyormuş, Betty Adama İstanbul basınına dair şu intibayla Türkiyeden ayrılmış.. Bütün bunlar Somuncuoğluyla alâkası bulunmayan hususlardır. Hele AKİS'in biç bir ilgisi yoktur. Zira bahis mevzuu basın toplantısından AKİS'te tek kelimeyle dahi bahsedilmediği gibi Ankarada çıkan bu mecmuanın, tevil suretiyle dahi, İstanbul basını arasına sokulmasına imkân yoktur. O halde? O halde, bu bir vazifenin gerekli şekilde ifâ edilmemesidir.

Geçen hafta bu tekzip üzerine savcılığa itiraz ettik. Savcılık cevabında kendi kararının kati olduğu gibi hukukla bağdaşması imkânsız bir hüküm koydu ve tekzibin tamamının neşrini istedi. Elbette ki kanunsuz bir emre boyun eğmeyebilirdik -nitekim, bundan sonra eğmeyeceğiz- ve tekzibin bizi ilgilendirmeyen kısmını neşretmeyebilirdik. Ama istedik ki elimizde bir delil, bir vesika bulunsun. Bir gün Ankara savcısı hakkında tahkikat açıldığında bu delilleri, bu vesikaları alâkalılara vermekten dünyanın en büyük memnuniyetini duyacağız.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

Ölülerden korkanlar

Geçen haftanın sonlarında bir gün İstanbulda, bir grup insan, etraflarına baka baka ve sivil polislerin nezaretinde bir mezarlığı ziyaret ettti.Grubun ekseriyetini gençler teşkil ediyordu. Mezarlıkta sıkı emniyet tedbirleri alınmıştı. Arasında bir de AKİS temsilcisi bulunan kafile bir kabrin önünde durdu. Lahdin üzerinde Hüseyin Cahid Yalçın yazıyordu. Günlerden cumartesiydi ve hava mahzundu. Kabre çelenk konuldu, önünde ihtiram duruşu yapıldı. Bilenler, ellerini açarak fatiha okudular.

Hüseyin Cahid Yalçın

Tarih!

Sonra, merhumun Hürriyeti Ebediye tepesindeki evine gidildi. Sivil polisle gene beraberdiler. Dikkatle etraflarını kolaçan ediyorlar, fazla kalabalığın toplanmasını istemiyorlar, şüpheci nazarlarla gelip geçenleri süzüyorlardı. O cumartesi günü Hüseyin Cahid Yalçının ölüm yıldönümüydü. Elbette ki edip, elbette lâ gazeteci, elbette ki mücahit, elbette ki mücadeleci, ama bunların hepsinin üstünde medeni adam Hüseyin Cahid Yalçın bundan tam bir sene evvel hayata gözlerini kapamıştı. C.H.P. nin İstanbuldaki teşkilâtı merhumu anmak için bir tören tertiplemek maksadıyla vilâyete müracat etmişti.Ama vehimden gözleri kapanmış olanlar bunda "tertip", "maksat", "melun riyet" *sezmişler v*e gerekli müsaadeyi vermemişlerdi. Bunun üzerine partinin il gençlik kolu idare kurulu merhum Yalçının mezarım ziyaret kararı almıştı. Polis tekrar müdahale etmiş ve ziyaretin kalabalık kafile halinde yapılmamasını istemişti. Bir kocaman iktidar bir ölüden korkuyordu.

Mezarlık dönüşü gençler rahmetlinin evinde, onun masasını ölümünden bu yana ilk defa açtılar ve içine bir buketle, hazırladıkları broşürü koydular. Broşüre bizzat İsmet İnönü, "aziz dost" u hakkında bir yazı yazmıştı. Evin kapısındaki polisler acele ediyorlardı. Ziyaretçiler. mecburen ellerini çabuk tuttular.

Kuvvetli olduğunu meydanlarda, radyolarda haykıran bir siyasi parti ve sonra bir ölü kargısında duyulan bu endişe.. Tezat, geçen haftanın sonunda istisnasız herkesin gözüne çarptı. Ama Hüseyin Cahid Yalçın isminin artık bu memlekette, ne ifade ettiğini bilenler korkuya hak vermemezlik edemediler. D. P. iktidarının talihinin döndüğü ânın senesini, gününü, hattâ, saatini merak edenler için yapılacak basit bir tahkikat vardır: Hüseyin Cahid Yalçının hapse âtıldığı seneyi, günü ve-saati tesbît etmek.

İki tarih aynıdır.

İktidar

Perdenin arkası

Bu haftanın ortasına doğru siyasi hâdiseleri takip edenlerin gözleri İnönünün döndüğü Orta Anadoluya, ya da Başbakanın dolaştığı Batı Anadoluya çevrikken Ankarada son derece mühim bazı temaslar oluyordu ve politikanın siklet merkezi başkentte • bulunuyordu. Çankaya civarında oturanlar ve önlerinden gelip geçenleri tanıyabilecek kabiliyette olanlar tümen tümen D. P. milletvekilinin son günler zarfında Cumhurbaşkanlığı köşküne taşındığına şahit oldular. Çankaya köşkünde de mutfak hummalı bir faaliyet içinde bulundu ve Cumhurbaşkanının yemekte sık sık misafiri oldu. Kapıları balkona açılan, şehre nazır, birinci katta baştan üçüncü oda olan yemek salonunda, kristal avizenin altında mühim meseleler görüşüldü, fikir teatisi yapıldı, telkinlerde bu--lunuldu. Kolaylıkla tahmin olunabileceği veçhile, lâf hep politika etrafırtda döndü ve Muhalefet 1 numaralı mevzuu teşkil etti. Haftanın sonunda Meclisin açılmasına zaten bir haftadan az zaman kalmıştı ve D. P. idarecileri bir takım hareket-'lere hazırlanıyorlardı.

Hafta içinde hazırlık buna inhiser etmedi .Resmi daireler de bir takım notların son rötuşları yapıldı. Cumhurbaşkanlığı Umumi Kâtipliğinden gelen bir yazıyla her bakanlıktan malzeme istenmişti. Bu malzeme, münasip görülecek miktarda ve nisbette Cumhurbaşkanının Meclisi açış nutkunda kullanılacaktı. 1 Kasım günü Celâl Bayar, üzerinde frağı, Meclis kürsüsüne çıkacak ve senelik konuşmasını yapacaktı. Konuşma, bu hafta içinde hazırlanmaya başlandı.

Var mı, yok mu Muhalefet!

Bu hazırlıklar devam ederken D. P. nin yüksek çevrelerinde Muhalefetten şikâyet gittikçe artıyordu. Meclis Grubunun üyelerine bilhassa İnönünün Başbakana son mukabeleleri "bunların adam olmayacağının delili" olarak gösteriliyor ve muhaliflerin gittikçe azıttıkları, artık ne nizam, ne kanun tanıdıkları, bütün memleketi dolaşıp karışıklık çıkardıkları söyleniyordu. D. P. Genel Başkanı geçen hafta içinde çıktığı bir yeni seyahate bu haftanın ortasına kadar devam etti. Manisada başlayan konuşmalar Afyonda, Uşakta tekrarlandı. Menderes konuştukça İnönü cevap veriyor, İnönünün her. cevabı son derece oturaklı ve dokunaklı olduğundan başkentteki sızlanmalar artıyordu. O kadar ki, bu hafta içinde bu neviden konuşmâlar dâima "görüyorsunuz, yeni tedbir almak lâzım, yoksa başa

Celâl Bayar

Ne diyecek?

Haftanın içinden

VEHİM!

Metin TOKER

Birden gözlerimin yandığım hissettim. Sanki binlerce el binlerce iğne batırıyordu. Sonra, yanaklarımdan aşağı bir kaç damla yaş süzüldü. Ne olduğunun farkına dahi varmadım. Yaşları elimin tersiyle sildim, önümde döğüşenleri yeniden seyre koyuldum. Fakat gözlerim yanmakta devam ediyordu. Hafifçe uğuşturdum. Bu sırada, içinde bulunduğum otomobilin yanında, parmaklarının birinden kanlar akan arkadaşım Turgut Göle belirdi. Heyecanlı bir sesle "Ne yapıyorsun ? Uğuşturma gözlerini.. Gaz bombası attılar" diye seslendi. "Ne gaz bombası canım?. Senin eline ne oldu?" Turgut Göle, o esnada bir dipçik yiyerek yuvarlanan, en aşağı yetmişlik bir ihtiyarın yanına seğirtirken haykırdı: "Pencereleri kapa.. Gaz arabaya dolmasın. Şimdi Paşa gelecek!." Kapıyı açarak dışarı çıktım. Etrafımda halk, jandarma, polis ve milletvekilleri birbirine girmişti. Bir jandarma yüzbaşısı "İntihar edeceğim, intihar edeceğim... Bunlar da Türk!" diyerek yanımdan geçti. "Aldırma yüzbaşım.. Üzme canını!" dedim. Duydu mu, duymadı mı, farkında bile değilim. "Paşa" dedikleri İsmet İnönüydü ve hâdise geçen haftanın sonunda cuma günü, saatin a k ş a m ı n beşine yaklaştığı bir sırada Tokatın Zile ilçesinde cereyan ediyordu. "Zile vakası"nın tafsilâtını yandaki şayialarda okuyacaksınız. Benim asıl anlatmak istediğim bu değildir.

Gözlerime iğneler hatırdır gibi olduğundan sadece onbeş saat sonra, Amasyada, Ankara radyosunun sabah neşriyatından İçişleri Bakanı sayın Dr. Namık Gedikin hâdiseyi izah tarzını öğrendim. Dr. Namık Gedikin hâdiseyi izah tarzını öğrendim ve inanınız, İktidarın sayın başına karşı kalbim derin bir merhamet hissiyle doldu. Sayın İçişleri Bakanı, mutadı veçhile "maksat"lardan, "tertiplerden, "tahrîk"lerden, "teşrik"lerden, "muhatara"dan, «vahim suculardan, «lâyık oldukları cezalar"dan bahsediyordu. Bir kaç gün sonra, korkum tahakkuk etti, İktidarın başının bir Afyon ilçesinde Ziledeki idare âmirlerini tebrik ettiğini okudum. -Ne yapayım, radyoyu, Somuncuoğlu radyosunu dinlemeye her zaman takatim yetmiyor..

Eğer o gün o saatte Zilede bnlunmasaydım, kaymakamın kasabayı işgal altında bir şehre çevirmiş olduğunu görmeseydim, arazözün kaldırımlarda birikmiş masum insanlar üzerine su sıktığına şahit olmasaydım ve gaz bombalarının tesirini kendi gözlerimde, hissetmeseydim belki tereddüt ederdim: Acaba, hâdise hakikaten sayın Başbakana nakledildiği şekilde mi cereyan etti, başta İnönü, Zilede bulunan herkes yalan mı söylüyor diye.. Ama şimdi, memleketin büyük talihsizliklerinden birinin ne olduğunu biliyorum ve tekrar ediyorum, yüreğim, İktidarın s a y ı n başına karşı derin bir merhametle doluyor. Aldatılan insanlara, kendi kabahatleri yüzünden aldansalar da, acımamak elde değildir.

Bir hâdise oluyor, hâdise İçişleri Bakanına İntikal ettiriliyor. Hâdisenin vukuundan sadece bir kaç saat sonra, hiç bir tarafsız tahkikat yapmadan, mağdurları dinlemeden, hatta Adaletin kararını beklemeden ciddiyetsiz tehditler ihtiva eden bir beyanatla hâdisenin 1 numaralı müsebbibinin yanında İçişleri Bakanı mevki aldı mı, bütün bir İktidar "angaje olmuş" demektir. İçişleri Bakanı kaymakamı yalnız bırakmamak için kanunsuz fiili tasvip eder, Başbakan İçişleri Bakanının üzerine kendi himaye kanadım gerer, ne olursa iktidar* da bulunan partinin prestijine olur. Böyle hareketler eski iktidar devrinde ve vuku bulurdu. Ama o zamanlar bu hareketlerin ne kadar zarar verdiğini herkesten çok Muhalefet lideri Adnan Menderes bilirdi. Şimdi, aynı Adnan Menderesin aynı yolda yürüdüğünü görmek nisanı hakikaten şaşırtıyor.

İktidar makamının bir dikenli koltuk olduğu çok söylenmiştir. Bunun sebebi o makamda oturanların bâr diseleri vasıtalı seklide öğrenmek sorunda bulunmalarıdır. Bir insan istediği kadar basiretli, istediği kadar akıllı, İstediği kadar iz'anlı olsun. Kusurlu temel üzerinde kusursuz bina yükseltmek mümkün değildir. Yanlış bilgiye dayanılarak salim neticelere elbette ki varılamıyacaktır. Hâdiseler hatalı aksettirildi, hâdiselere evhamın boyası vuruldu, her köşede katiller, caniler, melunlar, İhtilâlciler, asiler gören bir ruh haleti İktidar sahili ile hakikatler arasına girdi mi, yalnız o şahsın değil, bütün bir iktidarın zarar görmemesine imkân kalmaz. Devlet adamlarında hakiki basiret, etraflarını seçerken gösterecekleri basirettir. Devlet adamları sadece o an hareket kabiliyetine sahiptirler. Bir defa adım atıldı mı, artık devlet adamı etrafının esiridir.

İşte, Zile hâdisesi.. Eğer sayın Adnan Menderes gözlerine iğneler batırıldığını bizzat hissetseydi ve kapılarında Jandarmalar bekletilen dükkânlara, kahvelere insanların koyunlar gibi kapatıldığını, hürriyetlerinden alakonduğunu görseydi, nihayet C. H.P. lilerin yanında bulunsaydı da her şeyhi nasıl masumane sakilde cereyan ettiğini, sayın İnönünün Zileye on dakika kalıp vatandaşlarını selâmlamak için gittiğini bilseydi çok partili hayatımızın bir lekesini ebediyen teşkil edecek Zile faciasının müdafii rolüne çıkmazdı.

Ancak, etraf mı devlet adamının aynasıdır, yoksa devlet adamı mı etrafının, işin o tarafı yumurtanın mı tavuktan, yoksa tavuğun mu yumurtadan çıktığını tesbit etmek kadar müşküldür. Elbette ki devlet adamının üzerinde etrafm tesiri olur. Ama etraf, çok zaman devlet adamının nabzına göre, şerbet vermeyi her vazifenin üstünde tutar. Sonra, herkes kendi etrafım bizzat seçer. Gerçi biri gider, biri gelir, Ama gelenle gidenin hep aynı cins insanlar olması, bunların mevkilerini sadece ve sadece bir takım harem entrikalarıyla kaybetmeleri, yoksa bir fikrin, bir prensibin bu gidişe, gelişe, bu kesif trafiğe vesile teşkil etmemesi devlet, adamının pek kusursuz bulunmadığının açık delilidir. Tenkid edilmeye tahammülü olduğunu gösteren bir kudret sahibinin etrafında tenkidçiler mantar gibi biter. Buna mukabil "hatalısınız" dendi mi o sözün sahibi derhal civardan uzaklaştırılırca, devlet adamı kendisim övücülerin çemberi içinde burar. Her halde etraf ile devlet adamı birbirlerine karşılıklı tesir icra eden İki kuvvettir ve biri aleyhine ötekini savunmaya imkân yoktur. Bunlar öylesine girift olmuşlardır ki birinin vehmini öteki paylaşır, ötekinin endişelerini beriki körükler, biri ortaya şüphe tohumu attı mı hepsi birlikte onu yeşertmeye çalışırlar, en basit hâdiseler dejenere edilir ve keramet sezme zamanı gelince metihte herkes birbiriyle yarışa kalkışır. Aklı selim, bir daha avdet etmemek üzere kapıyı çekmiş ve çıkıp gitmiştir.

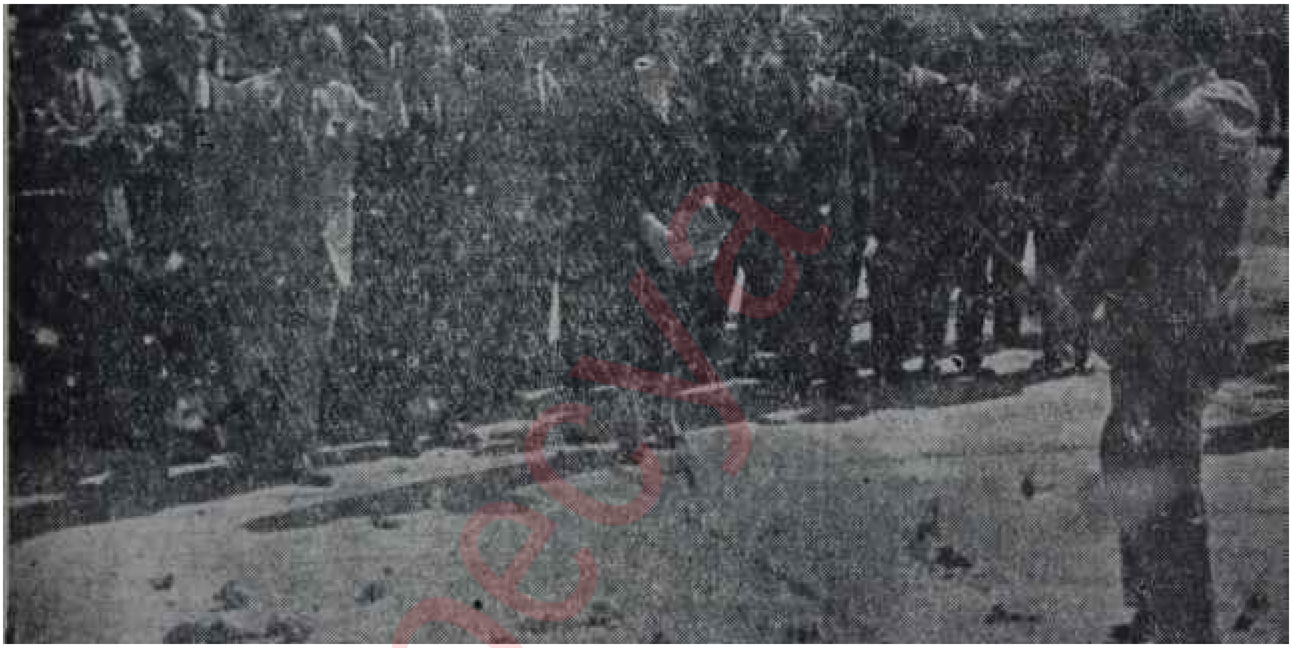
Böyle olunca, hayatiyeti bulunan iktidarlar hatalı yoldaki devlet adamını etrafıyla birlikte değiştirirler ve mesuliyet mevkiine daha salim düşünebilmek imkânına sahip olanı getirirler.

çıkamayız, başka çaremiz yok" diye bitiyordu. Böyle bir hazırlığın tertibi olarak da İstanbul gazetelerinin muhabirlerine bazı havadisler fısıldandı. Kapalı salon toplantıları tahdit edilecekti, siyasi konuşmalara mâni olunacaktı, hattâ basınla temas nizamlanacak, istenildiği zaman gazetelere beyanat verilemeyecek, meşhur tâbirle basın toplantıları yapılamayacaktı. Meclis çalışmalarında da yeni tahditler konacaktı. Kısacası İktidar konuşacak, Muhalefet konuşamayacaktı. Daha doğrusu, konuşmasına mâniler çıkarılacaktı. D. P. milletvekilleri Meclisin açılmasının arifesinde o istikamete itildiler,

Madalyonun öteki yüzü

Gerçi bir takım milletvekili üzerinde bu telkinler tesir bırakmadı değil. Fakat Genel Başkan Menderesin, yanında Server Somuncuoğlu ve Burhan Belge bulunduğu halde çıktığı son turnedeki konuşmaları daha büyük sayıda D. P. milletvekilinin gözleri önüne yeni hakikatler serdi. Genel Başkan inanılmaz derecede formdan düşmüştü ve bir parti lideri olarak malik olduğu sanılan bütün avantajları kaybetmişti. Bir defa Menderesin nutuklarındaki dağınıklık hiç kimsenin dikkatinden kaçmadı. Üstelik, bu nutuklar resmi metindi. Yani Genel Başkanın hakikaten söyledikleriyle neşredilen sözleri arasında bazan dağlar kadar fark oluyordu. Buna rağmen, sadece resmi metinleri okuyanlar dahi şaşmaktan kendilerini alamadılar. Bu son seyahatinde D, P. Genel Başkanı fütursuz, idam sehpalarından bahsetmediğini ilân etti. Hattâ daha da ileri gitti ve asıl Muhalefet liderinin kendisini idam sehpasıyla tehdit ettiğini bildirdi! Balıkesir nutkundan bu yana henüz bir kaç ay ya geçmişti, ya geçmemişti ve Menderesin Balıkesirde idam sehpalarından dem vurduğunu hiç kimse unutmamıştı. "Vatan Cephesi" davetinin de fiyaskoyla neticelenmesi ve radyolarda Somuncuoğlunun okuttuğu telgrafların bir kaç fiili tekziple iğne yemiş balona dönmesi, hele Hür. P. nin açılan D. P. kucağı yerine idealine daha uygun C. H. P. ye teveccüh etmesi Genel Başkanın particilik kudreti. üzerinde ciddi şüpheler uyandırdı. Karşılama törenlerinin tertip ettirildiği de mehter takımlarının çalması, ekiplerin kılıç oyunları yapması, davul zurnaların halkı toplaması ile sabit oldu. Nitekim Menderesle aynı vapurda İzmire gelen Amerikalı bir gazeteci Türkiye ve D. P. Genel Başkanı hakkında yazdığı çok ağır bir yazıda gördüğü karşılama törenini de bahis mevzuu etti ve bu "suni" tertip gibi bir tertibi dünyanın hiç bir tarafında görmediğini bildirdi. Hakikaten, Menderesin geçtiği yerlerdeki bütün valiler adam toplamak için öylesine yoruldular ki ayaklarına kara su indi. Bunlara karşı D. P. Genel Başkam kendisim, Antalyada meydana kalabalık toplayan Mehter takımının İstanbuldan getirilmediğini, bunun mahalli bir . mehter takımı olduğunu söyleyerek müdaafa etti ve İnönüyü yalancılıkla suçlandırdı. Halbuki İnönü İstanbul kelimesini ağzına dahi almamış ve D. P. Genel Başkanının törenler tertiplettirip bunlardan arzuladığı mânayı çıkardığını söylerken kelimesi kelimesine "Antalyada halkın şenlenmesi için tam teşekküllü bir mehterhane takımı saatlerce çalışmıştır.. Bu mehterhane takımı kendi arzusuyla Antalyaya uçarak mı gitti?" demişti. Bunun tekzibi elbette ki "Hiç bir mehterhane takımı halkı şenlendirmek için saatlerce çalışmadı" demektir. Fakat D. P. Genel Başkam "Biz bu takımı İstanbuldan getirtmedik, Antalyanın Elmalı kazasından geldi" dedi.

Bütün bunlar ve Somuncuoğlu ile Belgenin yardımıyla hazırlanan nutukların âdeta dökülmesi şimdiye kadar D. P. milletvekillerinin nazarında "yerine konacak başkası bulunmayan Genel Başkan" olarak görülen Adnan Menderesin hiç de eski Adnan Menderes olmadığını yavaş yavaş ortaya koymaya başladı. Bu bakımdan turne Genel Başkana, parti içi mülâhazalar bakımından hiç yaramadı. "Peki, yerine kimi koyalım" lâfı ağızlarda, "kimi olursa" şekline girdi.

Menderes son gezilerinden birinde karşılanıyor

Karşılayıcıların sayısına dikkat!

Grubun temayülü

Bu haftanın ortasında, bir yandan yeniden şiddete gitmek için telkinler yapılırken başka bir grup D. P. milletvekili D. P. Grubunun yeniden kudret kazanması ve 1955'ten bu yana içine düştüğü ataletten kurtarılması, için hazırlık yapıyordu. Ayın sonunda Grup toplanacak ve

Meclisin Başkanlık Divanıyla birlikte kendi divanını da seçecekti. Meclis Başkanlığı için Refik Koraltan adeta rakipsiz haldeydi. Başkan vekilleri arasında da büyük değişiklik sürpriz sayılacaktı. Radikal bir hareket henüz tertiplenmiş değildi. Fakat Grup başkanlığı için Menderesin adayı Himmet Ölçmenin karşısına mutediller bir adayla sıkmayı düşünüyorlardı. Böylece Ur kuvvet belirtisi kendisini gösterecekti. Üstelik Himmet Ölçmenin Grupta pek tutulmaması karşı tarafın şansım arttıran Ur faktör olacaktı. Bu haftanın başlarında gözler, Edirnenin olgun milletvekili Rükneddin Nasuhioğluna çevrildi. Ancak, Rükneddin Nasuhioğlu adı üstünde duranlar bir iki gün sonra ortaya bir başka isim attılar: Şemi Ergin. Şemi Erginin daha aktif bir politikacı olması ve Grubun müzaheretini kolayca kaşanacağı biliniyordu. Şemi Erginin seçilmesi Genel Başkan için mükemmel bir ikaz yerine geçecekti.

Fakat Grup seçimlerinde bir istikamet değişikliği, olmasa dahi D. P. Grubunun yeni şiddet tedbirlerini kabul etmesi son derece güç, uzak bir ihtimaldir. Bilakis Grup, geçen defa dağılırken icranın elinde bütün imkânların -huzuru sağlayacak imkânların- fazlasıyla bulunduğu kanaatini izhar etmiş ve Genel Başkandan yeni tedbir isteyecek yerde kendi etrafına bakmasını ve orayı temizlemesini tavsiye etmişti. Fakat Genel Başkan Kasımda Grubun önüne, yanına Somuncuoğluyu almış olarak ve bu tedbirlerle Muhalefeti yola getirmeye imkân olmadığı teziyle çıkmaya hazırlanmaktadır.

Hak ve haksızlık

İktidar başkanının gezileri vatandaşlar üzerinde olduğu gibi milletvekilleri üzerinde de bir tesir daha bıraktı. Adnan Menderes nutuklarında halkın kendisini, bazan gece yarıları, nasıl heyecanla, tezahüratla karşıladığını ballandıra ballandıra anlattı. Ajans ve radyolar cip üstünde şehre girmelerden, asılan bayraklardan -Emirdağında Said-i Nursinin müridleri Menderesi bir minareye yeşil bayrak asarak karşıladılar ve bu hâdise hakkında tahkikata girişildiği bu haftanın ortasına kadar duyulmadı,- süslenen sokaklardan, meydanlarda verilen nutuklardan bahsetti. Buna mukabil aynı D. P. Genel Başkam halkın C. H. P. Genel Başkanını karşılamasını Gösteri Yürüyüşleri Kanununa aykırı ilân etti ve halkın üzerine gaz bombası attıran idare âmirlerini alkışladı. Bu kadar açık bir haksızlık, D. P. milletvekillerini dahi burdu. Sen istediğin gibi tertipler yaptırarak karşılanacaksın, Muhalefet liderini görmek isteyenler ise bombaya maruz bırakılacaklar, sonra da bunun adı Demokrasi olacak!

Vazife

Zilede masum vatandaşlar üzerine gaz bombaları atıldı ya.. D. P. Genel Başkanı bu hareketten dolayı da C. H. P. yi suçlamanın yolunu buldu. Tahkikat yapılmış ve bir de görülmüş ki gaz bombalarını Zileye depo eden eski iktidardır, C. H. P. dir.

Allah, Allah!. Adamlar lüzum görmüşler ,her memlekette olduğu gibi polise gaz bombası vermeyi düşünmüşler, bu arada Zile emniyetinin hissesine, düşen bombalar da yerine gönderilmiş. Bunların kudretini masum vatandaşlar üzerinde denemeye kalkışmamışlar ya..

Ama galiba D. P. iktidarı C. H. P. iktidarı ne depo etmişse onu sarfetmeyi kendisi için vazife biliyor. Malûm ya, 127 ton da altın depo edilmişti..

D. P. Genel Başkanının seyahati ve bu vesileyle radyolara yaptırılan neşriyat her yerde olduğu gibi D. P. Grubunda da menfi akisler bıraktı ve Radyo Bakam hakkında mevcut memnunsuzluk biraz daha arttı.

Dolaşacak Bakanlar

İşte vaziyet buyken haftanın ortasında D. P. ileri gelenlerinin yeni bir seyahat programı ilân edildi.

Rükneddin Nasuhîoğlu
İlk ihtar!

Bu sefer yola düşecek olanlar arasında "şiddet kampanyası" na katılmamış ve bu kampanyayı tasvip etmedikleri söylenen Bakanlarla Genel İdare Kurulu üyelerinin bulunması dikkati çekti. Meselâ Nedim Ökmen seyahate çıkıyordu, meselâ Abdullah Aker seyahate çıkıyordu, meselâ Sıtkı Yırcalı seyahatte çıkıyordu. Onların da mesela Adnan Menderes, meselâ Tevfik İleri meselâ Muzaffer Kurbanoğlu edası içinde konuşup konuşmayacakları bu hafta başkentte merak konusuydu. Yoksa onlar D. P. nin icraatıyla İktifa edip "melun zihniyet" in teşhirini Dr. Namık Gedike mi bırakacaklardı? Bu bakımdan D. P. nin yeni seyahat programı parti içinde esen havalar hakkında bir işaret yerine geçecektir. .

Beklenen kasım ayı

Her halde önümüzdeki kasım ayı beklenmedik hâdiselerle dolu olacaktır. D. P. Grubunun yeni tedbirleri kabul etmesi çok güçtür, Bu Gruba, her yem tedbir teklifinde "Bu sondur, bunu kabul edin, Muhalefet muma dönecektir" teranesinin okunması hakikatin anlaşılmasma yardım etmiştir. Her yeni tedbir Muhalefeti biraz daha kudret sahibi etmiş ve bizzat İktidarı daha huzursuz hale getirmiştir. Bu bakımdan hatada ısrar edilmesi bahis mevzuu değildir. Hele iktisadi güçlükler milletvekillerini hükümetin karşısına dikecektir; "Vatan Cephesi" edebiyatı ise bir başka türlü "Şeflik Cephesi" edebiyatıdır ki onun da fazla iltifat görmesi akla yakın değildir. Buna mukabil İnönü'nün gösterdiği huzur yolunun denenmesi tezi gittikçe taraftar bulmaktadır. Hele Genel Başkanın başka şeylerle uğraşacak yerde şöyle kendi etrafına bir çeki düzen vermesi zarureti âdeta ittifakla kabul edilen bir husustur.

Vaziyetin ilk işaretleri Cumhurbaşkanının Meclisi açış nutkunda bulunabilir. Celâl Bayar rejim meselelerine ve Demokrasiye temas ederse İsmet İnönü görüşünü iki gün sonra, Kırşehir kongresinde verecektir.

Demokrasi

Lâf ve güzaf

Bu haftanın başında Türkiyenin en neşesiz adamı aransaydı, bulmakta güçlük çekilmeyecekti. Bunun için güneye inmek ve Gaziantepte Osman Bölükbâşıyı sormak yetecekti. Hakikaten son günlerde C. M. P. Genel Başkanının işleri hiç iyi gitmedi. Gerçi dehşetengiz bir basın toplantısı sonunda umumi efkara C. M. P. ile Türkiye Köylü Partisi adulaki bir partinin birleştiği, isim olarak da Cumhuriyetçi Köycü Millet Partisi etiketinin seçildiği ilan edildi ama gazeteler böylesine mü-

him bir haberi dahi "sabote" ettiler. Buna mukabil haftanın tam başında Hür. P. Genel İdare Kurulunun Büyük Kongreyi toplama kararı sadece büyük manşetlerle ilân edilmekle kalmadı, aynı zamanda Türkiyenin dört tarafında tam tasviple karşılandı.

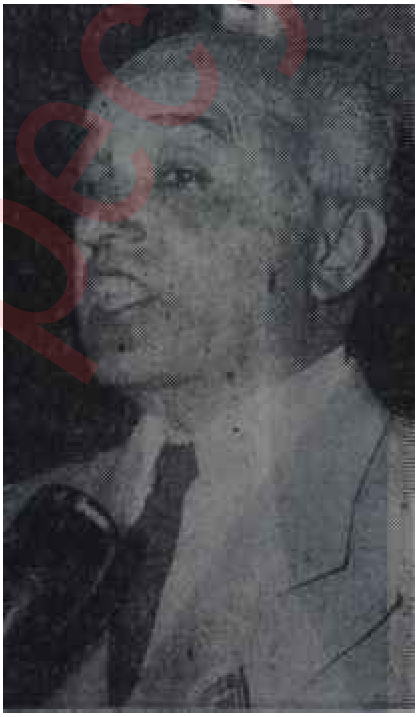
Osman Bölükbaşının asıl keyfini kaçıran, geçen haftanın sonunda Çorumdan gelen bir haber oldu. C. M. P. Çorumu bir kalesi sayıyordu. Son seçimlerde otuz bine yakıtı rey almıştı. Bölükbaşı dahil herkes "biliyordu ki bu reyler C. M. P. den ziyade Çorumun sevgilisi Ahmet Başıbüyüke verilmiştir. Nitekim Başı - büyük 1954 seçimlerinde tek başına aday olduğu halde D. P. nin 64 bin reyine karşı 60 bin rey almıştır. Fakat seçimleri bu rey bölünmesi yüzünden 1957'de D. P. nin kazanması ve Çorumu Kemal Biberoğlulu bir ekibin Mecliste temsil etmesi Ahmet Başıbüyükün gözünü açtı. Aynı oyuna devam, muhtemelen aynı neticeyi verecekti. O halde, C. M. P. için yapılacak bir tek şey kalıyordu. Osman Bölükbaşı o yola yanaşmayınca, Başıbüyük Çorumda paçaları sıvadı.

Geçen haftanın sonunda , Çoruma yakın Mecitözüne gelmeden İsmet İnönünün arabasına karşılayıcılar çıktı. Karşılayıcılar arasında Ahmet Başıbüyükü görmek Çorumlu Halkçıları hem sevindirdi, hem de heyecanlandırdı. İnönü Başıbüyükü kendi otomobiline aldı. Biraz sonra arabaya Hür. P. başkanı da geldi ve Çoruma öyle girildi. O gün Çorumda C. H. P. nin bir ocak kongresi vardı. Biraz istirahatten sonra oraya gidildi ve alkışlar arasında, söz alan Ahmet Başıbüyük son derece samimi tarzda C. M. P. den ayrıldığını, Muhalefetin gücünü birleştirmek için bundan böyle C. H. P. saflarında çalışacağını bildirdi. Ahmet Başıbüyük kompleksi olmayan bir politikacı olduğunu, gösterdi. "Biz 1957'de hata ettik," dedi. "Bu hatada ısrar etmenin mânası yoktur. Beyleri böldük ve işte Çorumda D. P. yi yıkamadık. Bu hatayı bir daha yapmayacağız. Bizim Genel Merkez bu hakikati henüz görmüş değil. Onları tasvip etmiyorum. Doğru yol, bütün Muhalefetin gücünün C. H. P. içinde birleşmesidir'.. Kongrenin yapıldığı sinema salonu alkıştan yıkılıyordu. Başıbüyükü İnönü kucakladı, o da hakikaten kompleksi olmadığını bir deha daha gösteren bir tevazu içinde yaşlı liderin elini öptü. Fakat kongrenin tek sürprizi bundan ibaret kalmadı, öyle heyecanlı bir hava esiyordu ki, âdeta *göz* yaşları içinde Hür. P. başkanı da mikrofona geldi. O, kendi Genel Merkezinin de zaten Muhalefet gücünün birleşmesi yolunda olduğunu anlatarak bu adımı şimdiden attığını, C. H. P. ye girdiğini bildirdi. Hür., P. başkanı da hararetle, tebrik edildi ve onu mikrofonun başında C. M. P. il idare kurulunun, bir üyesi, genç bir avukat takip etti. O da, C. H. P. ye geçiyordu. Bunun üzerine delegeler 'bir takrir verdiler. Takrirde şöyle deniliyordu: "Vatan Cephesi bugün Çorumda lâfla değil, C. H. P., C. M. P. ve Hür. P. arasında fiilen kurulmuştur. Bu neviden haberlere pek meraklı olduğu için hâdisenin, radyolarında duyurulması maksadıyla Radyo Bakanı Server Somuncuoğuya bir telgrafla haber verilmesini arz ve teklif ederiz". Teklif ittifakla kabul olundu. Fakat Somuncuogiu radyoları buna dair ne bir kelime söylediler, ne bir ses verdiler. Delegeler Radyo Bakanının merakını yanlış tefsir etmişlerdir. Somuncuogiu D. P. ye geçen vatandaşlarla alâkalıdır. Ancak, Bakan için büyük talihsizlik, D. P. ye transfer olduğu İnönü Çorumdayken ilân edilen bir Çorumlu sabahın erken saatinde geldi ve fotoğrafçıların flaşları önünde Genel Başkanın elini öperek kendisine karşı bağlılığını bildirdi.

Hür. P. nin kararı

Çorumda bunlar olup biterken, pazar günü Ankarada Menekşe sokaktaki basık bir binada bir çok adam uzun müzakerelerden sonra "ittifakla" bir karar, alıyordu. Bina, Hür. P. nin Genel Merkeziydi. İki gün müddetle konuşan adamlar partinin Genel İdare Kurulu azalarıydı. Pazar gecesi bir tebliği kaleme aldılar ve bunu basına verdiler. Tebliğde evvelâ C. H. P. siz bir yeni blokun kurulması teklifi reddediliyordu. Sonra Hür. P. liler Muhalefet gücünü birleştirmekten ne anladıklarını ima ediyorlardı. Nihayet Büyük Kongrelerini toplama kararını açıklıyorlardı. Bu haftanın başında başkentte herkes Hür. P- Genel İdare Kurulunun C H. P. ile birleşme yolunda olduğunu ve her halde Kurulun âzalarının o saflarda çalışma niyetine vardıklarım biliyordu. Buna rağmen bu istikamette bir cümlenin tebliğe konmamış olması tebliğin iyi karşılanmasının sebeplerinden birini teşkil etti. Zaten Hür. P. nin başyazarı Cihat Baban partilerarasında papalık rolü oynamaya hevesli iyiniyetli işgüzarlara "kışt, kışt" derken, bir başyazısında Hür. P. nin gizli kapaklı hiç bir şeyi olmayacağını, her şeyin âçıkta cereyan edeceğim, bu bakim - dan aracıya ihtiyaç bulunmadığını bildirmişti. Tebliğ, o yazının metnine sadık kaldı. Büyük Kongre toplanacaktı ve orada Hür. P. liler Hür. P. nin mukadderatını tâyin edeceklerdi. Yalnız, havanın bu. şekli alması üzerine C. H. P. ile Hür. P. arasındaki buzlar gevşedi ve liderler karşı karşıya geldiler. Bu haftanın başında bir akşam İnönü Karaosmanoğlunun evine bir ziyaretin iadesi için gittiğinde orada Turan Güneşi, Fethi Çelikbaşı, - İbrahim Öktemi, Enver Adakanı buldu ve hep beraber memleket işleri üzerinde görüşüldü. Bu temasın dışında da iki tarafın ileri gelenleri vaziyeti beraberce mütalâa etmekte fayda gördüler. Kongre Genel' İdare Kurulunun temayülüne uygun karar alırdı veya almazdı. Demokrasilerde kimsenin kimseyi zorlamaya hakkı yoktu. Ama Genel İdare Kurulunun telkininin mukni sebeplere dayandığı ve Hür. P. ye bağlı olanların bu sebepleri takdir edecek kabiliyette olduğu siyasilerin hesaplarında büyük rol oynadı.

Gerçi bu haftanın ortalarında, başta Osman Bölükbaşı, bir çok politikacı teşebbüsü boğmak için gayret göstermedi değil. C. M. P. lideri C. H. P. ye "haysiyetlerden fedakarlık yapılmadan girilemeyeceği" yolunda son derece parlak bir fikirle ortaya çıkarak "hassasiyet tellisi" üzerinde oynamaya çalıştı. D. P. Genel Başkanı ise, kollarım bir defa daha "kardeşleri" ne açtı. Fakat Genel İdare Kurulu tebliğinin ilk akisleri böyle gayretlerin pek semere vermeyeceğini gözler, önüne koydu.. Nitekim haftanın başında bir gün bizzat İsmet İnönü, "Hür. P. nin demokratik nizamın kurulması için güç birliğine kararı vermesi ve bu kararı büyük kongreye götürmesi Türk Milletinin demokratik nizam içinde yaşaması idealinde, samimi olanları sevindirmiş, kuvvetlendirmiştir. İdealleri uğrunda temiz bir mücadele azmini ruhlarında taşıyanlar vatanımızın bekçileri ve gelecek günlerin teminatıdır" dedi. Bu söz-

Ahmet Tahtakılıç
Bayrak açtı!

Karaosmanoğlu

Güneş

Öktem

Çelikbaş

Gayret ve iyi niyeti övmemek mümkün mü ?

teri salı günkü Yeni Gün, manşet olarak verdi.

Sevilenler, Üzülenler

Hafta içinde, bütün önleme gayretlerine rağmen, "doğrudan doğruya temas" lar iki parti arasında devam etti. Ortada arabulucu bulunmaması, siyasi papaların kapı dışarı edilmiş olması havayı berraklaştırdı ve tarafların birbirlerini anlamalarına yardım etti. Hür. P. nin son kararında, İsmet İnönünün Menderes tarafından Balıkesirde verilen nutuktan sonra giriştiği canlı mücadelenin başlıca rolü oynadığı ve en şüpheci kimselerin dahi bu 75 yaşındaki adamın azmini, gayretlerini, cesaretini gördükten sonra onun samimiyetine iman ettikleri bu hafta başkentte biliniyordu. Bizzat Hür. P. liler bunu saklamadılar. Buna mukabil İsmet İnönü hakikaten samimi olduğunu, Hür. P. lilerin hareketini alenen övmekten çekinmemek suretiyle gösterdi. C. H. P. ye gelirlerdi veya gelmezlerdi. Partileri içinde başarı kazanırlardı veya yenilirlerdi. Ama gösterdikleri gayretin ve iyiniyetin takdirkârı olduğunu İsmet İnönü açıkça söyledi. Hâlbuki, C. H. P. teşkilâtında Hür. P. lilerin gelmesi karşısında bir reaksiyon olduğu rivayetleri mevcuttu. C. H. P. teşkilâtı, liderin vaziyet alması üzerine, büyük nisbette hakikati gördü, mahallî mülâhazalardan memleket çapında mütalâaya çıktı ve hâdisenin mahiyetini anladı. Bu bakımdan haftanın ortasında C. H. ,P. teşkilâtıyla temas fırsatını bulanlar orada güç birliğine kargı mukavemet değil, taraftarlık bulunduğunu sezdiler.

Buna mukabil, siyasi hayatta rol peşinde olanlar , üzülmekten kendilerini kurtaramadılar. Osman Bölükbaşı haftanın başlarında, hususi konuşmalarında, Hür. P. teşkilâtından ümitli bulunduğunu izhar etti. Onun kanaatinde çoğıı 1946 Demokratı **olan** Hür. P. liler, parti lâğvolunca soluğu C. K. M. P.de alacaklardı. -Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi-. Osman Bölükbaşıyı tanıyanlar, üstadın gene hayaller içinde bulunduğunu kolaylıkla müşahede ettiler. Hür. **P.** lâğvolunca **Genel** İdare Kurulu ve teşkilâtın büyük kısmı şüphesiz. C. H. P. saflarına **gelecekti.** Madem ki 1946 Demokratlarının dâvalarım bugün C. H. P. müdafaa ediyordu, bundan tabii hâdise düşünülemezdi. Ama fanatikler, elbette ki büyük lider Osman Bölükbaşının arkasına takılacak değillerdi. Bir kısma köşesine dönecekti, bir başka grup ise D. P. nin. açılan kollarına kendisini balıklama atacaktı. Nitekim bu hakikati görenler, lider kalmak için canını verecek Osman Bölükbaşıya karşı -politikada bu son derece tabii bir ihtirastır ve tuhaf hiç bir tarafı yoktur- C. M. P. içinde bu hafta vaziyet almaktan çekinmediler. Suphi Battır, arkadaşlarına açıkça, Bölükbaşıyı tasvip etmediğini, C. H. P. ye Hür.P. katılınca kendisinin de o idealistler arasında yer alacağını bildirdi. Ahmet Tahtakılıç ise müstakbel C. K. M. P. içinde bugünden başlayan liderlik mücadelesinde kılıcını, **kılıcı** tahta da olsa, çekti; Romantik **politikacı Tahtakılıçın** liderlik peşinde koştuğu yoktu. Ama liderlik., peşinde koşanların ye memleketin **siyasi** hayatında illâ bir rol **oynama sevdasında olânların** elinde piyonn vazifesi görmeye de niyetli olduğu söylenemezdi.

Karar saati

Bu satırlar yazıldığı. sırada, Hür. P. kongresinin tarihi tesbit edilmemişti. Ama görünen, bu kongrenin bir aya kadar toplanacağıdır. Haftamn ortasında dört koldan gruplar -D. P. başta- delegelere tesir 1çin hazırlanıyordu; Fakat kongreye Genel İdare Kurulunun görüsünün hâkim olması ve kuvvetli bir muhalefete rağmen ekseriyetin Muhalefet gücünün C. H. P. içinde birleştirilmesine karar vermesi sürpriz olmayacaktır. Böyle bir kararı C. M. P. den külliyetli istifaların takip edeceğini alâkalılar bilmektedirler ve üstadların büyük endişeleri de zaten budur.

C. H. P.

Zafer turnesi

Bu haftanın başında bir gün gazeteciler, Ankarada, C. H. P. Genel Merkezine gittiklerinde karşılarında kahverengi elbiseleri içinde ve yeşilli Sulka kravatıyla pek şık bir İsmet İnönü buldular. Genel Başkan sadece şık değil, aynı zamanda son. derece neşeliydi de.. Hiç kimse, artık meşhur olan tabirle "75 yaşındaki delikanlı" nin beş gün süren, büyük kısmı otomobille yapılmış, macera dolu bir seyahatin tozunu ayaklarında taşıdığını tahmin edemezdi. İsmet İnönü o derece canlı duruyordu. Nitekim gazeteciler Başbakanın bir gün evvel Emirdağda, Bediüzzamanın memleketinde yeşil bayrakla karşılanması hâdisesi karşısında ne düşündüğünü sorduklarında o kendisine.has muzip edasını takınarak

"— Her halde pek memnun olmuştur. Bu memnuniyetini bir beyanatında izhar edecektir. O zaman cevabını veririm" dedi.

Toplantıda hazır bulunanlar, bir Kahkaha atmaktan kendilerini ala-

madılar. Zaten bütün görüşme sinirsiz, sakin, hiddetsiz, şiddetsiz cereyan etti ve İsmet İnönü karşı bataryayı tarümar eden endahtını, bir defa daha, en isabetli kelimeleri seçerek yaptı. Ne bir ağır söz, ne bir hakaret, ne de "melun", "müfteri", "meşum" neviinden günün modası bir sıfat.. Fakat mukabele gene de, altından kalkılmaz bir mukabele oldu. C. H, P. Genel Başkam bir basit sual sordu: "D. P. Genel Başkanının kanun dışı hareket isnadıyla meydanlarda ve radyoda itham ettiği insanların beraat ettiklerini Radyo Bakam ne hakla milletten saklıyor?" Bahsettiği, Zile hâdiseleri dolayısıyla mahkemeye sevkedilen vatandaşlardı ve bunlar hakkında Adalet beraat kararı vermiş, ortada Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa aykırı bir hal bulunmadığı neticesine, hükmüne varmıştı. Zaten en basit tahkikatın bundan başka bir netice vermesi imkânı yoktu ya...

Fakat İsmet İnönünün, Başbakanın Uşakta "azıtmış politikacılar" dan bahsettiği ve "Sen kim oluyorsun da benden hesap soruyorsun? Ben senin memurun muyum? Sana 280 milyonun değil, iki liranın bile hesabını vermen diye sinirler içinde haykırdığı gün bütün soğukkanlılığı ve muzipliği üzerinde olduğu halde gazetecilere fikirlerini söylemesi dünya kadar eski bir kaidenin yeni ispatını teşkil etti: Politikada, Asabına hâkim olan kazanır!

İsteri hali

İsmet İnönünün geçen haftanın ortasında çıktığı seyahat beş gün sürdü. Program dört gün üzerinden hazırlanmıştı. Genel Başkan trenle doğruca Sivasa gidecek, oradan Tokat ve Amasyaya geçerek kongrelerde bulunacak, konuşacak, Ankaraya dönecekti. Fakat Zile hâdisesi İnönüyü, halkla temaslarını bir gün daha uzatmaya teşvik etti. Zaten bu haftanın ortasında yeni* bir turne başlayacaktı ve Genel Başkan Çankırı, Kastamonu, Sinopu ziyaret edecekti. Bu bakımdan İnönü, işlerini derleyip toparlamak için pazar gecesi muazzanı tezahürat arasında ve arkasında yüz kadar otomobil, otobüs bulunduğu halde başkente avdet etti.

Pazartesi akşamı İnönüyü basın toplantısında o kadar canlı görenler içinde yalnız bu seyahate iştirak edenler hiç şaşırmadılar. Zira Öyle bir seyahatten dönüp te canlanmamak mümkün değildi; Genel Başkanseyahat sırasında bir akşam, yemekte, bunca ikbal gördüğü, bunca yüksek mevki işgal ettiği hâlde hayatının hiç bir ânında bu derece büyük tor mazhariyete erişmediğini açıkça söyledi. Halkın kendisine karşı gösterdiği yer yer isteri halindeki sevgi tezahürü bir çok defa Genel Başkanın ye etrafındakilerin gözlerini yaşarttı. Zaten, ağlayarak elerine sarılanları, "BIzi sen kutaracaksın, Baba" diye bağıranları ve kendisim kongrelerde yanaklarından yaşlar süzülerek dinleyen yaşlı insanları gördükten sonra sekiz sene içinde "İnönü sevgisi" nin memlekette hangi mertebeye yükseldiğini anlamamak imkânı kalmadı.

İnönü vatandaşları selâmlıyor

Millet isterse

Bunu en iyi anlayanlar da Sivasta bulunan D. P. idarecileri, Tokata gelen D. P. li Amasya milletvekilleri ve Corumda bulunan gene D. P. li Çorum milletvekilleri oldu. Bunların intihalarının önümüzdeki günlerde D. P. Meclis Grubunda nakli, İktidar partisi için son derece faydalı olacaktır, parlak bir ışık yerine geçecektir.

Al gülüm, ver gülüm

İnönü beş günlük seyahati sırasında dört büyük konuşma yaptı. Zile hâdiselerinin akabinde Amasyada, kaldığı evde bir basın toplantısı tertipledi. Çorumda da, şerefine yerilen bir yemekte gene muzip eda taşıyan, fakat samimiyeti dolayısıyla herkesi heyecana getiren bir kaç söz söyledi. İsmet İnönünün bu konuşmalarında cümlelerim ve kelimelerini ne derece isabetle seçtiği hiç kimsenin gözünden kaçmadı. Fazla uzayan ve dağılan Tokat nutku istisna edilirse Genel Başkan muayyen hedeflere başarıyla ilerledi ve yalnız iyi stratej değil, mükemmel taktikçi de olduğunu gösterdi. İsmet İnönü İstanbulda başladığı ifade tarzını, dozunu biraz daha arttırarak devam ettirdi. Huzurun yolu belliydi: D. P. Genel Başkanı bugün "aksaklıkları, düzelteceğiz" dese ve ilk iyi niyet işareti olarak halkı hakikaten çileden çıkartan radyo neşriyatına son verse güneş memleketin üzerinde parlamaya başlayacaktı. Ama, Radyo Bakam, eski C. H. P. h* Server Somuncuoğlu yanında yer yer dolaşıp "Bizde Demokrasinin en mükemmeli var, şikâyetçiler bu memleketi sevmeyen bir avuç sandalye düşkünüdür" diyecek, akşamdan sabaha bunu radyolar tekrarlayacak, sonra da huzur gelecek. İnönü, bunu hiç kimsenin hayal dahi etmemesi gerektiğim son derece açık şekilde ifade etti,

İnönünün beş günlük seyahati D. P. Genel Başkanıyla diyalogunun bir panoraması halinde cereyan etti. C. H. P. lideri mümkün oldukça D. P. liderinin nutuklarım okudu, o nutuklara göre taşı gediğine yerleştirdi. Geçtiği yerlerdeki "hususi teşkilât" da C. H. P. liderinin sözlerinin D. P. liderine bir an evvel ulaştırılabilmesi için canla başla çalıştı. Böylece iki Genel Başkan, aralarında yüzlerce kilometre mesafe bulunduğu halde manen daimi temas halinde kaldılar ve muhaverelerim devam ettirdiler. Yalnız, D. P. Genel Başkanının insicamsız, birbirini tekzip eden, hatta bir kaç hafta evvel söylediklerini muhatabına maleden -sehpa meselesi gibi- konuşmalarına mukabil C. H. P. Genel Başkanının kürsülere ciddi şekilde hazırlanarak çıktığı görüldü İsmet İnönü seyahatinin her akşamında bir gün sonra söyleyeceklerim bazen kafasında, bazan küçük not defterinde 'hazırladı, arkadaşlarıyla çalıştı, istişare etti. Beş günlük konuşmaların bir Silsile manzarası göstermesi, falsolu ses bulunmaması o sayede kabil oldu.

Heyecan başlıyor

Genel Başkanın seyahatinin nasıl bir hava içinde cereyan edeceği Kayseriye yaklaşılırken belli oldu. Yerköyden itibaren bütün istasyonlarda hususi surette yola çıkmış geniş vatandaş kütleleri büyük tezahürat yaptılar. Yerküylüler kafileye kumanya verdiler. İsmet İnönünün bir tavuk budunu ısıra ısıra, tuza batırarak, domatesle yemesi vagonu bir anda piknik yerine çevirdi. -Katarın lokantalı vagonu yoktu-. Kayseride halk İnönüyü coşkun şekilde karşıladı. Fakat Sivas bütün tahminleri aştı. Vaktin gece olmasına rağmen onbihlerce insan istasyonu, civarını ve şehre giden caddenin iki tarafıyla hükümet meydanını doldurmuştu. İsmet İnönü trenden zorlukla indi, fakat kendisine has usûlle yol açtı ve otomobile kadar sevgi gösterileri arasında ilerledi. Saat ona geliyordu. Halkın otoınobdli havaya kaldırmasına güç mâni olundu. İnönü, C H. P. binasını mahşeri bir kalabalık sardığından doğruca kalacağı eve gitti. Halk sokakta toplanmış, "Ya.. ya.. ya.. Şa.. şa.. şa.. İsmet. Paşa çok yaşa" diye bağırıyordu. Emniyet kuvvet-

leri, ki işin başından beri halka yardımcı olmuşlar, sükûnetle hareket ederek cereyanı bir kanal iğine almışlar ve asayişi sağlamayı başarmışlardı, halkın dağılmayacağını görünce İsmet İnönüye haber gönderdiler. Eğer Genel Başkan pencereden halka dağılmasını söylerse kalabalık dağılacaktı, **İnönü,** ricayı memnunlukla yerine getirdi. Vatandaşlarına teşekkür etti, ertesi gün kongrede konuşacağını bildirdi, yerlerine dönmelerini istedi. Sokak bir anda boşaldı. Bu sırada bir polis dağılanlara, "Bunlar gelince sizi dağıtıyoruz, ötekiler gelince de toplarız" dedi ve bu lâtife kahkahalara yol açtı.

Ertesi gün kongrenin yapıldığı salon görülecek haldeydi. Bir iğne yere bırakılsa, mutlaka birinin kafasına saplanır, kalırdı. O kadar kalabalıktı. Kongreye D. P. il başkanı da, öteki parti başkanlarıyla birlikte gelmişti ve bir locadan konuşmaları takip ediyordu. İnönüye seyahat sırasında çok faydalı olan iki arkadaşı, Turhan Feyzioğlu ve Turgut Göle birer konuşma yaptılar. Daha başka hatipler de konuştular. Fakat İnönü mikrofonun başına gelince sanki gök gürledi. Her şey unutuldu ve Genel Başkan kısa, özlü ilk konuşmasını yaptı. Nutkun edası sert, fakat mahiyeti huzur yolunu göstericiydi. İnönü, nükteli cümleler içinde vaziyeti anlattı. Konuşma, akılda da kalan sloganlar ihtiva ettiğinden pek hoşa gitti. Bilhassa "Tek partili rejimi 1950 nizamına kadar tekâmül ettirip Demokrasiyi getirenler, Demokrasiyi ve insan haklarım demokratik rejime inanmamış olanların ellerinden mutlaka kurtaracaklardır" cümlesi büyük tezahürata yol açtı. Hele konuşmasının sonlarında yaptığı nasihat, anlayanlar için pek makbule geçecek bir mahiyet taşıyordu. İnönü "Demokraside milletin iradesiyle gelip milletin iradesiyle sükûnetle gitmeyi Öğrenenler muvaffak olurlar" dedi.

Genel Başkan en ağır hücumlarına hedef olarak radyoyu seçmişti. Server Somuncuoğludan "Radyo Bakam", Dr. Namık Gedikten "Kütük Bakanı" -seçimlerde kütük işleriyle uğraşmasından kinaye olarak- diye bahsetti. Bu tabirler de inanılmaz şekilde tuttu ve herkes tarafından kullanılmaya başlandı. Radyo mevzuunda Genel Başkan İstanbul da söylediklerini 'biraz daha açıkladı. Radyonun sövmesine karşı millet kendi hakkını koruyacak, buna tahammül etmeyecekti. Peki nasıl? İnönü şöyle dedi:

"— D. P. başkanına göre bir milletin kendi haklarım koruması iiçin Iraktaki usûlleri kullanmasından başka çare yoktur. Bu bir İptidal zihniyettir. Medeni bir milletin, haklarım korumak **için, Irak** usûllerinden çok daha tesirli, çok daha kuvvetli usûlleri vardır."

İnönü bu usûllerin ne olduğunu söylemedi,, fakat açık şekilde teminat verdi: Bu memlekette idare hiç bir zaman Nuri es Said idaresinin şekline girmeyecektir! Bu teminatının ise sebeplerini anlatmaktan çekinmedi. Dedi ki:

"— Bir defa, mesuliyet mevkiindekilerin hamiyeti buna mânı olacaktır. Olamadı değil mi, D. P. Meclis Grubunda mutediller vaziyete hâkim olacaklardır. Farzedelim, orada da müfritler, galip geldiler. Hepsinin bir arada güçleri bu memleketin idaresini fena şekle sokmaya yetmeyecektir."

Bir adam, bir karakter

O gün akşam üstü İsmet İnönü Sivasi dolaştı ve çocukluk günlerini sanki yeniden yaşadı. İnönü geçen asrın sonunda yedi sene Sivas ta kalmış, orada mektebe gitmişti. Evvelâ, bir müze halinde muhafaza edilen evini gezdi. Ev, tabii bu neviden başka evler gibi mümtaz alâkalara nail olarak değil ama, Sıvasın C. H. P. li Belediyesinin naçiz imkânları çerçevesinde derlenip toparlanmıştı. İnönü, kendisine yatak odası ve yemek odası gösterildiğinde kahkaha attı, "Ayol, bu ev bu kadar lüks değildi, biz aşağıda yemek yerdik" dedi. Yattığı karyola olarak seçilen karyolaya da gülerek baktı. O zaman yanındakiler İsmet İnönünün gösterişi sevmeyen, olduğu gibi görünen, babayani ve candan tarafım görmek fırsatım buldular. Genel Başkanda ancak muvaffak olmuş kimselerin kârı olan bir tevazu vardı. Bir evin, konfor içinde geçmiş gibi gösterilen bir çocukluğun, hakikatlerin tahrifi suretiyle, yakıştırma şekilde yaratılan efsanelerin şahsiyetine hiç bir şey ilâve etmeyeceği bir seviyeye geldiğini İnönü Sivastaki evi gezerken ispat etti. Anlaşıldı ki, Genel Başkan hakikaten mazhariyetlerin en büyüğüne erişmiş, komplekslerini yenmiş, komplekssiz bir adam olmuştur. Etrafındakiler, sükûnetini buna 'bağladılar.

Maceralı yolculuk

Gece İsmet İnönüye Tokattan gelen- haberler bildirildi. Tokat valisi C. H. P. başkanlığına telefon ederek bir takım . "şifahi emir" ler tebliğ etmişti. Meselâ İnönüyü mahdut sayıda otomobil karşılayacaktı ve bunlar şehre dörder yüz metre mesafeyle girecekti. Halk ortada görünmeyecekti. İnönü şerefine verilecek yemek de tesbit edilen mahalde verilmeyecekti. İnönüyü kızdırmak için -sinirlendirmek değil- bundan iyisi düşünülse bulunulamazdı. Gerçi "şifahi emir" sonradan değiştirildi. Tatbik kabiliyeti olmayan kısımlar iptal edildi. Tokatta bulunan Amasya milletvekilleriyle görüştükten sonra vali yemek hakkındaki itirazını da geri aldı. Fakat bu, Genel Başkanı Tokat kongresinde vali Fazıl Kaftanoğlunu partizan idarenin timsali olarak göstermekten menetmedi. "Kütük Bakanı isterse kendisini taltif etsin, İsterse terfi ettirsin. Ben söylüyorum: Bu zihniyetteki idare amirleriyle Menderes huzuru tesiste elbette ki müşkülâta

İnönüyü kağnılarla karşılamağa, gelen köylüler

*Çarığı çeken **yola** düştü*

uğrar" dedi. Bunu söyledikten dört saat sonra da Zile hâdisesi yaratıldı.

Zile dönüsü Amasya, C. H. P. Genel Başkanını yollara dökülmüş olarak karşıladı. Polis, Sivasta olduğu gibi -aynı hal Çorumda ve Ankarada da tekrarlandı- "siyanet meleği" rolünü üzerine aldı» Halka iyi muamele etti.İnönünün arabasına yol açtı, izdihamı mümkün nisbetinde Önledi. Bu sayede de hiç bir hâdise cereyan etmedi. O gece İnönü, Zile faciasıyla ilgili basın toplantısını yaptıktan sonra hususi bir konuşmasında:

"— Şimdi bakınız, dedi. Öylesi mi iyi, böylesi mi ? Geldik, halk bizi görmek istiyordu, gördü. Sevgisini coşkun şekilde izhar etti, sükûnet içinde evine döndü. Her şey bitti. Buna mukabil tedhiş tedbirleri alınsaydı ve halk *gene* bu gayrikanuni vaziyete boyun eğmeseydi, sokaklar şimdiki sakin, sessiz halini kolay kolay bulabilir miydi ?"

Genel Başkan biraz durdu:

"— Her şey tahammüle gelip dayanıyor. Tahammül ise , kültür meselesi" dedi, başım salladı.

Yanındakiler ne demek istediğini anladılar.

İktidarın yolu: Kadınlar

Beş günlük seyahatin en alâka uyandırıcı kısmı, kadınların 'Muhalefet liderine ve C. H. P. ye karşı gösterdikleri alâka oldu, Kongre salonlarının her birinde büyük sayıda kadın vardı ve bunlar İnönüye görülmemiş tezahürat yapıyor, tempo tutarak alkışlıyordu.

Genel Başkanın yanındakilerden biri:

"— Erkeği fethetmenin yolu mideden geçermiş, İktidarı almanın yolu ise kadınlardan geçiyor".

Hakikaten istisnasız her tarafta kadınların İnönücü ve C. H. P. ci oldukları su götürmez şekilde belli oldu. Eee, iktisadi sıkıntıyı en ziyade hisseden kadınların kurtuluş ümidi olarak Muhalefeti ve onun liderini görmelerinden tabii ne olur? Buna, "75 yaşındaki delikanlı" nın dayanılmaz mânevi cazibesi de eklenirse kadınların gösterdikleri tehalükün sebebi ortaya çıkar. Nitekim bu haftanın başında, akşam vakti Ankaraya dönülürken arabalarla ta Elmadağına kadar gelmiş olan vatandaşların da ekseriyetini kadınlar teşkil ediyordu. Her yerde İnönünün eli hürmetle öpüldü, her yerde Muhalefet lideri havanın 1957'ye nisbetle dahi inanılmaz şekilde değişmiş; olduğunu müşahede! etti. Büyük kütleler biraz daha kaymışlarda ve C. H. P. bir ümit ışığı olarak kainlere girmişti.

İşte haftanın basında İsmet İnönü Genel Merkezdeki toplantıda gazetecilerin karşısına kahverengi elbiseleri içinde ve yeşilli Sulka kravatıyla yalnız şık değil, aynı zamlıda son derece canlı şekilde bu yüzden çıktı.

Kestirme Yol

İktidarın başı, kendisinden hesap istenmesine çok kızmış. Kızar, İsmet İnönü kim oluyormuş da benden hesap görüyormuş. Benim, ona verilecek hesabım yok" diyor. Der. Ama, arkadan ilâve ediyor:

"— Eğer bu tarzdaki iddialarına devam ederse, kendisini müfterilerin başta geleni olarak vasıflandırmak mecburiyetinde kalacağım".

İşte, orada iş biraz çatallaşıyor. Menderes İnönüyü böyle vasıflandırdı. -Zaten daha ne sıfatlar verdi ya.. Vasıflan - dırdı, kimse inanmaz ki.. Zira bir insan, başkası ona müfteri derse müfteri olmaz. Söyledikleri iftiraysa müfteri olur» Başbakan en basit vatandaşa nasıl hesap vermeye mecbursa İsmetİnönüye de istediği hesabı verir. Hesabı tamamsa, hakikaten 280 milyon altın sekiz sene içinde en ufak mide bulantısına, iyi sarfedilmedi endişesine mahal vermeyecek şekilde kullanıldıysa daha Menderes ilân etmeden İsmet İnönü "müfterilerin başta geleni" damgasını yer.

Bu kadar kestirme yol varken, kulağı başın üstünden göstermek niye?

İçişleri

Meslek tesanüdü!

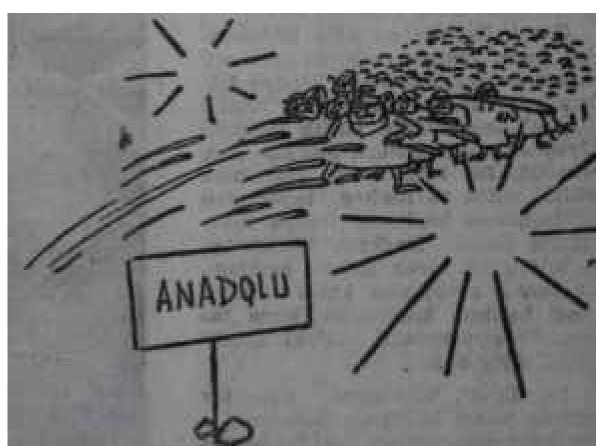
(Kapaktaki hâdise)

Her şey geçen haftanın sonunda cuma günü başladı ve görülmemiş bir süratle gelişti. İsmet İnönü, hazırlanan programa göre Tokattan Turhal yoluyla Zileye gidecek, seçimlerde C H. P. ye rey veren bu ilçe halkını selâmlayacak, şehirde on dakika kadar kalarak partisini ziyaret edecek ve oradan Amasyaya doğru yola koyulacaktı. Öğleden hemen sonra Zileden Tokata ilk haber geldi. İlçede garip bir vaziyet vardı. Kaymakam şehir halkını dükkânlara, kahvelere hapsetmişti. Sokağa kimseyi çıkarmıyordu. C. H. P. Genel Başkanının karşılanmaması için emir vermişti. Polis ve jandarma seferber haldeydi. Sanki örfi idare ilân edilmişti ve şehir emniyet kuvvetleriyle askerî birlikler tarafından işgal altına alınmıştı; Haber, Tokatta dehşet uyandırdı ama hayret uyandırmadı.Kaymakamı bilenler "yapar o" dediler.

Kaymakamın adı öğrenildiğinde İsmet Inönünün yanındaki- milletvekilleri ve gazeteciler güldüler. Tevfik Kurma Polatlı kaymakamlığında bulunmuştu, derken istifa etmiş ve C. H. P. ye geçmişti, hattâ kongrelerde bulunmuş, yakasına altı oklu rozetler takmış, İktidardan şikâyet etmiş, ne konuşmalar alkışlamıştı. Bütün bunlar uzun seneler evvel değil, 1954 seçimlerinin hemen

İstiklâl mücadelesinin doğduğu yer

Demokrasi mücadelesinin doğduğu yer

Arozözler faaliyette

Bu yangını söndürmeğe arozöz mü yetişir ?

arifesinde cereyan etmişti. Arkadan seçimler gelmiş ve Tevfik Kurma adaylık talebinde bulunmuştu. Fakat partilileri kendisini adaylığa dahi seçmemişlerdi. Yoklamayı kaybedince yeniden İçişleri Bakanlığına müracaat etmiş ve eski işine iadesini talep etmişti. İhtida edenlerin en koyu salik olduğunu bir çok misalle görmüş bulunan D. P. iktidarı, Tevfik Kurmaya yeniden vazife vermişti, -bunda hiç anormallik yoktur ve devlet hizmetlerinin particilikten ayrı mütalâa edilmesi ancak takdire şayandır-; şimdi de üstad Şilede kaymakamlık yapıyordu.

Saat dörde geliyordu ki İnönü ve arkadaşları Tokattan hareket ettiler. Tevfik Kurma istemiyor diye elbette ki seyahat programını değiştirmek bahis mevzuu değildi. Kafile Turhalda hararetle istikbal edildi. Genel Başkan halkın sürekli alkışları arasında parti merkezine gitti, mutad ziyaretini yaptı, şehirde on dakika kadar kaldı ve hiç bir hâdise olmaksızın Zileye doğru yola çıkıldı.

Kuş uçmaz ama kervan geçer

Zileye otomobiller, önde Genel Başkanınki bulunduğu halde girdi. Genel Başkan Amasya il başkanının gri renkteki Dodge'unda seyahat ediyordu. Arabayı Amasya il başkanı kullanıyordu ve İnönü şoför mahallinin yanında oturuyordu. Arkada iki Tokat milletvekili ile bu mecmuanın başyazarı vardı. Daha şehre girilir girilmez garip bir vaziyet dikkati çekti. Sokaklar, sanki sayım yapılıyormuş gibi bomboştu. Fakat kaldırımların üstünde, evlerin ve kahvelerin kapısında tüfekli jandarmaların, tabancalı, coplu polislerin bulunması manzaraya bir başka ton veriyordu. Genel Başkanın otomobilindekiler bu vaziyet karşısında hayretlerini belîrtmekten geri kalmadılar. Sokaklarda kuş uçurtulmuyordu. Arabalar şehirden süratle gererek C. H. P. binasının önüne geldiler. Partinin bulunduğa ince uzun, çarşı biçimindeki kârgir binanın etrafı emniyet kuvvetleri tarafından kuşatılmıştı.

C H. P. Genel Başkanının otomobili durur durmaz sabahtan beri hapsedilmiş olan halk, kordonu yararak İnönünün üzerine hücum etti. Genel Başkanın boynuna sarılıyorlar, "Baba kurtar bizi! Kurtar bizi, Baba!" diye haykırıyorlardı. İnönü, bütün seyahat boyunca sadece Zilede kendisine yol açamadı. O kadar heyecan vardı ve insanlar öylesine coşmuştu. Arkadaki arabalardaki milletvekilleri gelerek vatandaşları teskin ettiler ve İnönüyü selâmete çıkardılar. Bu sırada, binanın karşısındaki kaldırıma birikmiş olan kalabalık, Genel Başkanı hararetle alkışlamaya ve "Ya., ya., ya.. Şa-şa., şa.." diye bağırmaya başladı. Bunun üzerine jandarmalar ve polisler halkın üzerine hücum ettiler. C. H. P. ye giden merdivenlerin başında büyük bir kavga başladı. Polisler ve jandarmalar bir taraftan cop veya dipçik kullanıyorlar, diğer taraftan yaşlı adamları kollarından sürüklüyor, yerlere yuvarlıyorlardı. Başka bir kütle İnönünün girdiği C. H. P. lokalinin önünde toplandı.

Sinirler gerilirse...

O esnada "bir polis cibi "belirdi. Cipte bir emniyet âmiri vardı. Emniyet âmiri elinde mikrofon tutuyordu. Cip, hususi itina görmüş, hoparlörlü bir cipti. Emniyet âmiri halka dağılmasını bildirdi, aksi halde ateş açtıracağını birinci ihtar olarak ilân etti. Cibi hemen takiben bir itfaiye arozözü göründü. Halk, kaldırımda birikmişti. Arozöz sadece kaldırım tarafına su sıkarak geçti. Herkes sırılsıklam olmuştu fakat tek kişi kımıldamadı. Sadece, şoförler yuhalanmaya başladılar. Arozözün şoförü elini kaldırıyor, "Ne yapayım, emir aldım" diyordu. Polis cibinden emniyet âmiri ikinci ihtarı verdi. Bu sefer halk onu da yuhalamaya başladı. Polis ve jandarmayla kalabalığın mücadelesi devam ediyordu. Milletvekilleri dövülmekte olan halkın yardımına koştular. Fakat emniyet kuvvetleri onları da tartaklamaktan geri kalmadı. Bunun üzerine itiş kakışa herkes karıştı. Halk "Gelen Makarios mu ?" diye bağırıyordu ve bu, genç jandarmaların üzerinde tesir bırakıyordu. Jandarmaların başındaki yüzbaşı ise hakikaten müteessirdi. Hem aldığı emri yerine getirmeye çalışıyor, hem de kimseye bir şey olmaması için dikkatli davranıyordu. Fakat sinirler gerilmişti ve pek az insan olup bitenlerin tam manasıyla farkındaydı. Fakat sinirler gerilmişti ve pek az insan olup bitenlerin tam manasıyla farkındaydı. Bir köşeden manzarayı seyreden kaymakam ise kavga başlayınca selâmeti kaçmakta bulmuş ve hükümet binasına sığınmıştı. Tevfik Kurma sonradan İçişleri Bakanına tehdit edildiğini bildirdi. Halbuki Tevfik Kurmanın kaymakamlık yaptığı bir ilin eski valisi olan C. H. P. milletvekili Daniş Yurdakul köşe başında rastladığı kaymakama, dostane, vaziyetin nezaketini ihtar etmiş ve kendisine de bir şeyler olabileceğini, sakınmasını bildirmişti. Kaymakamın 'tehdit edildim" diye naklettiği bu ikazdı.

Halk, İnönüyü ısrarla alkışlamakta devam ediyor, "Kurtar bizi, kurtar bizi" diye haykırıyordu. Emniyet amiri, maiyetindeki polislere göz yaşartıcı bomba kullanmak emri verdi. Polisler bombayı attılar. Cop ve dipçikten sonra Zile halkı-

na bomba da reva görüldü. Gene kaçan ayrılan çıkmadı. Bunun üzerine itfaiye arozözü ikinci bir gezinti yaptı. Kaldırımdaki halk, (Soyanın meşhur tablosunda kurşuna dizilen İspanyol vatanseverlerini andıran şekilde duvara yapıştı. Arozöz geçip gittiğinde herkes ıslanmıştı, fakat herkesin azmi bilenmişti. Halk, tabii hakkı saydığı hürriyetlerinden daha fazla alıkonulmaya razı olmadı. Zaten bütün gün jandarmanın nöbetçiliği altında hapsedilmek canına tak demişti. Polis cibi, emirler tekrarlayarak, ihtarlar vererek dolaşmakta devam ediyordu. Bir çok kimse ona ve arozöze saldırdı, şoförleri yollarından alıkoymak istedi. Emniyet âmiri cibin kapısını kapalı tutuyordu. Bir ara, kendisini şaşırarak askere silâhını doldurmasını emretti. Polis de tabancasını çekmişti. Karışıklıklar yarım saat kadar sürdü.

Reva görülenler

İnönü C. H. P, den çıkıp arabası - na dönerken hâdiseler tamamen yatışmış değildi. Genel Başkan, hiç bir şey olmamış gibi, kendisini ısrarla isteyen halkı selâmladı. Millet, var kuvvetiyle "Yaşa Baba!" diye bağırıyordu. Bir çok polis ve bilhassa jandarmalar müdahaleyi zayıflatmıştı. Bir çoğunun ağladığı görülüyordu. Sadece Emniyet âmiri halâ üçüncü, dördüncü ihtarı vermekle meşguldü. İnönü, kendisine yol açıldığında yavaş adımlarla ilerledi ve otomobiline bindi. Dipçik yiyen halkın yardımına aslanlar gibi koşmuş olan Tokat milletvekili Faruk Ayanoğlu polislerle halâ münakaşa halindeydi. Faruk Ayanoğlu ateş açtıracağını söyleyen Emniyet amirine cibin dışından:

"— Vurduracaksan işte, beni vurdur !" diye haykırdı.

Elinde mikrofon tuttuğunu unutan polisin cevabı herkes tarafından duyuldu:

"— Ben size değil, halka ateş açtıracağım.."

Bu sözler yuhaların artmasına yol açtı.

Başka bir milletvekilinin, Turgut Gülenin elinden kanlar akıyordu. Kars milletvekili Zilede gazilik mertebesine yükseldi ve arkadaşları seyahatin sonuna kadar kendisine "Gazi Turgut" diye takıldılar. Faruk Ayanoğlu Ankaraya gelinceye kadar Turgut Gülenin parmağına pansuman yaptı. Jandarmalar İnönünün otomobilinin yanlarında koşarak şehrin kenarına kadar geldiler. Biraz ötede de, başka erler Genel Başkanın elini öptüler ve kendisine karşı duydukları derin sevgiyi izhar ettiler. İnönünün arabası ayrılmıştı ki bir polis havaya üç el silâh attı. Zilede böylece bombadan sonra tabanca da patladı. Kafilenin tamamı Zileyi terkettiğinde sükunet uzun müddet avdet etmedi. Polis, kaymakamın emriyle takibata girişti ve tevkifler yapıldı. Fakat sorgusu yapılan bir çok kimse suç olmadığından serbest bırakıldı. C. H. P. idarecilerinden dördü ise Gösteri Yürüyüşleri Kanununa aykırı hareketten dolayı suçüstü mahkemesine verildiler. Fakat dördü de beraat etti. Onların beraat kararının verildiği sırada İçişleri Bakam Dr. Namık Gedik kaymakamın yanında yer alıyor ve muhaliflerin tertipli, maksatlı hareketlerinden dem vuruyordu. Bu beraat kararı kadar hiç bir şey, İçişleri Bakanını böylesine tekzip edemezdi.

Acele işe şeytan karışır

Tokat milletvekilleri derhal Bakana bîr yıldırım telgrafı çektiler. Dr. Namık Gedik gece Devlet Tiyatrosundaydı. Perde arasında geldiler ve kendisini dışarıya çağırdılar. Vaziyet karışmıştı. Tokat milletvekilleri, hakları olduğu üzere, Bakandan Mecliste hesap soracaklarından bahsediyorlardı. İşte Dr. Gedik, başka memleketlerde olsa istifasını, hem de derhal istifasını gerektiren meşhur telgrafını Tokat milletvekillerine cevap diye çekti. Bu, kendisi için talihsizliklerin en büyüğü yerine geçti, zira Adalet, Bakanının mahkûm ettiği kimseler hakkında beraat kararı verdi. Hele Dr. Gedikin milletvekillerini tehdide kalkışması ve kendilerine "hesap sormayı size öğreteceğiz" diye tehditler savurması D. P. içinde dahi çok fena karşılandı. Fethi Çelikbaş derhal Meclis başkanlığına başvurarak Bakan hakkında Meclis tahkikatı istedi.

Fakat hâdisenin en garip tarafı iki gün sonra kendisini gösterdi. Bizzat Adnan Menderes kaymakamını ve Bakanını tuttu. Onları tebrik etti. Böylece beceriksiz ve talihsiz bir icraatın mesuliyetini üzerine aldı. Bu arada, başka bir şekilde suçu C. H. P. ye yükledi. Uşakta ciddi ciddi dedi ki: "O, Zilede polislerin attığı bomba var ya.. Biz tahkik ettik, meğer o bombalar Zileye C. H. P. devrinde gönderilmiş!" Bununla Genel Başkan ne demek istedi, hiç kimse bir şey anlamadı. C. H. P. devrinde, lâzım olabilir diye polise bomba gönderilmesi bu bombaların D. P. devrinde suçsuz vatandaşlar üzerine savrulmasının ne dereceye kadar mazur gösterir, meçhul kaldı.

Fakat hâdise, bütün yurtta derin ve D. P. iktidarı için son derece aleyhte tesir bıraktı. Bundan başka, İnönü biraz daha canlandı. Seyahat programım derhal değiştirdi ve halkla temasını arttırdı. Halkın, her şeye rağmen hakkını koruması ve su altında dahi "Yaşa İsmet Paşa!" diye bağırması herkesi heyecan içinde bıraktı. Nitekim, hâdisenin bilançosunu Amasyada İnönü söyle yaptı;

" —Zile hâdisesinin neticesi ne oldu? Üzerine gaz bombaları ile hücum edilen bir halkın masum ve mağdur hali Türkiye ölçüsünde göze çarptı. Kanunsuzlukları savunma gayretiyle idare güç bir duruma düştü. Hür vatandaşların ceza mağduriyet pahasına vatana ve millete güvenleri arttı. Vazifelerinin ehli olan idare âmirlerinin İtibarları yükseldi".

Eğer İnönü bir partizan olsaydı, göğsünü gere gere ilâve de edebilirdi: '

"Eğer bir kazanan varsa C H. P. kazandı, eğer bir kaybeden varsa D. P. kaybetti".

Tevfik Kurma C. H. P. listesine girmeğe çalıştığı günlerde

Geçmiş zaman olur ki, hayali metelik etmez!

Kıbrıs

Masa başına

Dışişleri Bakanlığında Kıbrıs meselesiyle alakalı şubelerin memurları bu haftaki işlerine çok kesif bir faaliyet havası içinde başladılar. Kıbrıs mevzuunda yeni bir milletlerarası konferansın toplanacağı as çok belli olmuştu; şimdi bu konferans için lüzumlu dosyaların hazırlanması ve ikinci mühim mesele olarak da -tabii, bazılarına göre bu en mühim meseleyi teşkil ediyordu- konferansa gidecek delegelerin tesbiti gerekiyordu. Bu yüzden bu hafta içinde hararetli bir faaliyet havası içinde çalışan bakanlığın ışıkları mutattan daha geç saatlere kadar yanık kaldı; umum müdürlerden bazıları eski itiyatlarını bozmak ve daireye çok erken saatlerde -meselâ sabahın onunda- gelmek sorunda kaldılar, üçüncü kâtipler, eskiden sinemaların altı buçuk seanslarını kaçırdıklarına hayıflanırken, artık dokuz seanslarına bile yetişemez oldular.

Konferansın, nihayet toplanmak üzere olduğu hakkındaki haberler geçen hafta sonlarına doğru gelmeğe başlamıştı. Nato Genel Sekreteri Paul - Henri Spaak'in Yunan resmi makamlarıyla yaptığı temaslar ve Amerikan Hükümetinin Atmadaki temsilcileri tarafından sarfedilen devamlı gayretler sonunda Makarios ekibi yavaş yavaş yola gelir gibi olmuştu, Spaak, Kıbrıs meselesini, girdiği çıkmazdan kurtarmak için beşli bir konferans teklifi ortaya atmıştı. İngiliz, Türk ve Yunan hükümetlerinin temsilcileri ile Kıbrıstaki Türk ve Yunan cemaatlerinin temsilcileri bir araya gelecekler. Adaya verilecek nihaî statüyü kararlaştıracaklardı. Böyle bir teklif karşısında İngiltere ile Türkiyenin takındıkları tavır gayet müsaitti. İngiltere, tâdil edilmiş şekliyle bile olsa, MacMillan Plânının münakaşa mevzuu yapılabilecek tek plân olmadığına kabul ediyor, Yunan planı da dahil olmak üzere konferansa getirilebilecek herhangi bir plânı tartışmaya hazır bulunduğunu bildiriyordu. Türkiye de esas itibariyle üçlü konferansı tercih etmekle beraber, beş kişilik bir konferans masasına oturup herşeyi açıkça konuşmaya razıydı. Hattâ, İngiliz, Amerikan ve Alman dostlarının tavsiyelerini dinleyen Türk Hükümeti, İkinci MacMillan Plânında herhangi bir değişiklik yapılmasına mani olabilecek tir adım atmaktan da kaçınmış ve Adaya gönderilecek Türk temsilcisinin tâyininde gayet dikkatli davranmıştı. Karşı tarafı ürkütmemek ve plânda yapılabilecek herhangi bir değişiklik için açık kapı bırakmak maksadıyla ince bir psikolojik tâvizde bulunulmuş; Kıbrısa Ankaradan bir temsilci göndermektense, oradaki başkonsolos bu vazifeye getirilmişti.

Ama ah şu karşı taraf

Yunan hükümeti karşı tarafın bu müsait davranışından sonuna kadar faydalanabilmek için elinden geleni yapmakta tereddüt etmemiştir, önce ENOSİS'in terkedildigi söylenerek plânın geri bıraktırılabileceği umuluyordu, fakat bu hareket 1 Ekimden itibaren plânın resmen tatbik safhasına girmesini önleyememiştir. Mamafih, Yunan hükümeti bu siyasetinde tamamen muvaffak olmamış sayılamaz. Nihayet karşı taraftan da tâviz işaretleri belirmiştir. Şimdi Atina için bütün mesele bunlardan sonuna kadar faydalanabilmektedir.

Averof

Taktik üstadı

İşte bu düşünceyledir ki, geçen hafta Paristeki NATO Konseyi önünde tam İki buçuk saat konuşan Yunan Dışişleri Bakanı Evangelos Averof, istediği tâvizleri birer birer sıralayıp bir şeyler koparmağa çalıştı. Yunanlılar masa başına oturabilmek için Taksim ihtimalinin tamamen bertaraf edilmesini ve İngiltere ile Türkiyenin bu mevzuda sarih taahhütte bulunmalarım istediler. Tabii, ilerisi için her iki tarafın da elini kolunu bağlıyacak olan böyle bir istek reddedildi. Averof, Konseyde bulunan diplomatların devamlı tazyikleri karşısında konferans teklifini kabul etmek sorunda kaldı ama, masa başına oturabilmek için bazı şartlar ileri sürmekten de geri durmadı. Yunanistan toplanacak konferansa Amerikanın, Fransanın ve İtalyanın da katılmasını istiyordu. Türkiye böyle bir teklife açıkça aleyhtar olduğunu bildirmiş, İngiliz delegesi de tekliften hiç hoşlanmadığını imalı bir şekilde belirtmişti. Averof, bütün bu muhalefete rağmen, görüşlerini Konseye aksettirebilmek için diploması hayatının her türlü inceliğini ortaya döktü. Meselâ, konuşurken, gözlerini mütemadiyen İzlanda delegesine dikiyor, delegeden bir tasvip hareketi koparmadan başım başka tarafa çevirmiyordu. İngiltereyle arası balıkçılık meselelerinden dolayı açık olan telânda, Yunanistanın en hararetli taraftan hâline gelmişti. Buruşuk yüzlü İzlanda delegesi, Averofun her cümlesinden sonra başını sallamayı, arada sırada tasvip sesleri çıkarmayı da ihmal etmemişti.

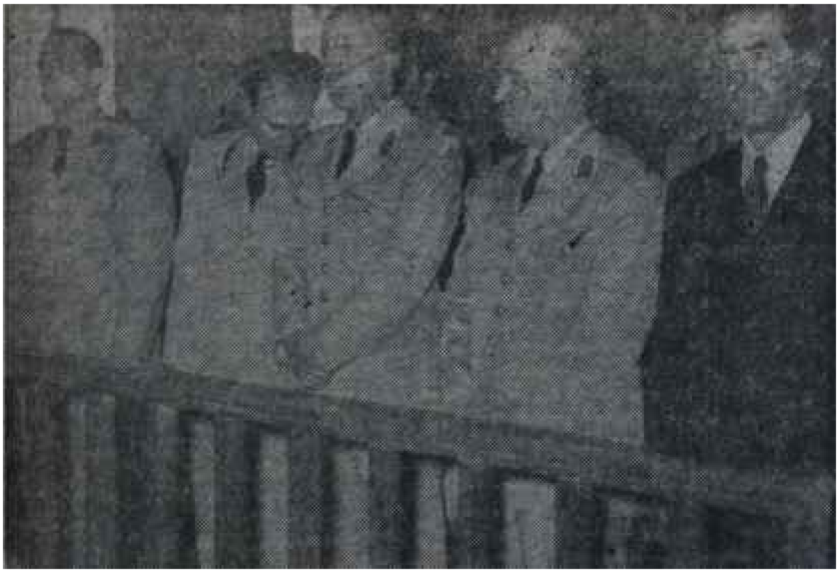
Bu hafta başında, karşılıklı pazarlıklar sona ermiş ve konferans hakkında prensip kararına varılmıştır. Kimlerin katılacağı kati olarak bildirilmemekle beraber, toplantı yerinin Cenevre olacağı az çok belli gibidir. Hattâ, katılacak taraflar hakkında da kati bir anlaşmaya varıldığını iddia edenler bile var. Bunlara göre, yine başlangıçtaki beşli formül muhafaza edilecek, yalnız, Yunanistanı tatmin için, Spaak'ın da bulunmasına razı olunacaktır. Şimdi, Ankaradaki Dışişleri Bakanlığı böyle bir konferans için takip edilecek taktik üzerinde hararetli görüşmelere sahne olmakta, diğer taraftan, üniversiteli unsurlarla takviye edilen Hukuk Müşavirliğinde meselenin hukukî veçhesiyle alâkalı dosyalar hazırlanmaktadır. .

Adalet

Unutulan meşhurlar

Geçen haftanın ikinci yarısında, İstanbulda İmarzede Harbiye binasındaki Birinci Ordu askerî mahkemesinde kaydedilen mühim, bazı gelişmelerden, kulak ve gözlerini İktidar - Muhalefet düellosuna çevirmiş vatandaşlardan pek azının haberi oldu. Halbuki o gün, daha bir kaç ay öncesine kadar devam eden neşir yasağına rağmen efkârı umumiyenin zihnini en fazla işgal eden, şimdi ise unutulmuş gibi görünen meşhur 9 subaydan sonuncusunun tahliyesine karar verilmiş ve beş tanesinin de askeri savcılıkça beraatleri istenmişti.

Perşembe günü esas hakkında mütalâası sorulan Savcı Albay Yaşar Gündem, Kurmay Albay Naci Aşkm, Yarbay Faruk Güventürk, Binbaşı Ata **Tan,** Binbaşı Ahmet Dalkılıç ve Yüzbaşı Kasan Sabuncunun, fiilleri teşebbüs halinde kaldığı ve aleyhlerinde serdedilen deliller kifayetsiz olduğu esbabı mucibeal ile beraatleri istenildiği zaman buna pek hayret **eden çıkmadı.Fa-**

"Sanık subaylar" kararı dinliyor

Çoğu gitti, azı kaldı

kat askeri mahkemedeki mevcudiyeti sanıkların itirazlarına yol açan Savcı Gündem, C. H. P. İstanbul adayı ve İl İdare Kurulu âzası emekli Kurmay Albay Cemal Yıldırım, Kurmay Albay İlhami Barut, Kurmay Binbaşı Samet Kuşçu ve stajiyer Kurmay Yüzbaşı Kazım Özfırat hakkında daha önceki iddialarında ısrar etti. Savcıya göre duruşma safahatı, dört sanıkla ilgili olarak daha önce ileri sürdüğü iddiaları teyit etmişti. Böylece Yıldırım, Barut, Kuşçu ve Özfırat, "İsyan muharrikliği ve fesat" suçlarından beş seneden aşağı olmamak üzere hapsolunmalı ve kararı müteakip derhal tevkif edilmeliydiler. Halbuki iddia makamı, okunması üç saat devam eden 78 sayfalık iddianamesinde sadece Yıldırım ve Kuşçuyu "isyan muharrikliği" ile itham etmiş ve beş seneden aşağı olmamak üzere hapsedilmelerini istemişti. Geriye kalan subayları ise "fesatçı" olarak vasıflandırıyor ve 5 - 6 sene arasında bir hapis cezası takdir edilmesi talebinde bulunuyordu.

Ancak, sanık vekilleri, Savcı Gündemin formalite icabı yazılması gereken kısımları hariç, alışılmamış şekilde kısa olan -takriben on cümle- mütalâasına şiddetle -itiraz ettiler. Ayrı ayrı müdafaalarını yapacaklarını açıkladılar.

Tahliye edilen "Muhbir - Sanık"

Daha sonra, 9 subaydan mevkufiyeti devam ettirilen tek sanık Kuşçunun avukatları, kaçıncı defa bilinmez, yeniden tahliye talebinde bulundular. Kuşçu, kendine sorarsanız muhbirdi. Fakat Askeri Sava ve Mahkemenin nazarında sanıktı. Gayri, tabii ruh halleri içinde imiş gıM hareket eden Kuşçu. Mayısta duruşma başladığı zaman aralarında kardeşi de bulunan 5 vekilini azletmişti. Kuşçu o zaman, kendi tabiriyle hem muhbir, hem sanık, hem de avukat olmuştu. Ancak, az zaman sonra Kuşçu, işin içinden çıkamıyacağını anlamış olmalıydı ki, tekrar üç avukat tutmağa rıza gösterdi. Son celsede, üç avukattan ikisi hazır bulundu. O gün, diğer sanıklar için de C. H. P. nin temin etmiş olduğu 25 avukattan yedisi muhakemede hazır bulundular. Bunlardan en fazla çalışanı ve devamlısı da tabii cefakâr, vefakâr İlhami Sancardı.

Tahliye talebini görüşmek maksadıyla 5 dakikalık bir fasıla verildiği sırada Kuşçu, mutad kabına sığmaz halleri ile gayet asabi ve heyecanlı koridorda dolaşıyordu. Duruşmaya devam edildiğinde, verilen bir ara kararıyla ikinci mühim gelişme açıklandı: Bir celse önce ekseriyetle reddedilen tahliye talebi, son celsede ekseriyetle kabul edildi» Duruşma Mayısta' başladığı zaman, sanıklardan dördü serbest beşi tutukluydu. 45 gün kadar önce Kuşçu hariç, Yıldırım, Barut, Özfırat ve Aşkın, talepleri üzerine tahliye edilmişlerdi. Kuşçunun tahliye talebine muhalefet eden. Askeri Mahkeme Reisi Tümgeneral Cemal Turaldı. Dikkate değer bir nokta da, başındanberi Kuşçunun tahliye talepleri lehinde rey veren ve Kurmay Binbaşının üç defa reddettiği Duruşma Hâkiminin *gene* Turgut Lüllecl olmasıydı. Askeri Mahkemenin terkif sebeplerinin ortadan kalktığına bire karşı iki reyle kanaat getirmesiyle, 27 Aralık 1957 den beri içinde bulunduğu Harbiye Binasındaki hücrenin kapısı Kuşçuya, da açıldı. Duruşma nihai ve en mühim safhası olan müdafaaya geçilmek üzere 6 Kaçıma talik edilirken, diğer sanıklar; tahliye edilen Samet Kuşçuyu tebtik ettiler. Başlangıçta Kuşçu ile diğer sanıkların araları son derece' gergindi, ve konuşmuyorlardı. Fakat son günlerde, davranışları hâlâ normale avdet etmediği halde, Kuşçu ile diğer sanıklar arasında yavaş yavaş samimiyet teessüs etmişti. En bariz misal, Kuşçunun, eskiden kucağında taşıdığı şapkasını, şimdi diğerlerinin yaptığı gibi parmaklıklı sanık mahallinin arkasındaki boş sıraya bırakmasıydı.

Zabıta

İstanbulda bir Norveçli

İktidarın propaganda makineleri- "Görülmemiş Dış İtibar" edebi yatı yaptıkları şu günlerde, dünyanın en kuvvetli ticaret filolarından birine sahip olan Norveçin gemilerinde, en göz alıcı mahallere şu mealde asılmış levhalardan bir tanesini, Radyo Bakam Somuncuoğlu mutlaka görmemiş olacaktır:" "Türkiyede hapse girmek istemiyorsanız, karaya çırılçıplak çıkınız!"

Mesele meşhur Türk Gümrüğü ile alâkalıdır.Esasen bir memleketin iktisadî tablosunu gümrüklerinde görmek mümkündür. Türk Gümrüklerindeki iktisadi tablo ise, maalesef Millî Sanayi Sergisinde resmedildiği kadar parlak değildir.

İnsanlara ancak şaşkınlık verebilecek olan bu hâdisenin başlangıcım mazinin yedi sekiz aylık derinliklerinde aramak gerekmektedir. Uzun boylu, kumral ve yakışıklı bir Norveçli denizci, ilk defa' İstanbula geldiği zaman, sinema hostesi Rum asıllı, bir Türk kızı ile tanışmıştır. 24 yaşındaki bu denizcinin adı Sveig Braathen'dir. Sveig, tekrar sefere çıkmazdan önce sevgilisine İstanbula dönüşünde kendisine hediye olarak ne getirmesini arzuladığını sormuştur. Kızcağız da "kahve" diye cevap vermiştir» Eğer birazcık getirebilirse, çok memnun olacaktır. Sveig o sırada Türkiyede aşk yüzünden hapishanelik olanlara bir de Norveçlinin katılacağını değil de, işin iç yüzünü bilmediği için sevgilisinin tevazuunu düşünmüştür.

Aradan tam beş ay geçtikten sonra Sveig'in çalışmakta olduğu "Kastelville" şilebi Türkiyeye müteveccihen yola çıkarken, yakışıklı denizcinin kamarasında bir de 850 gramlık kavrulmuş kahve paketi vardı. "Kastelville" İstanbula geldi ve Galata rıhtımına yanaştı. Sveig, jelatin ambalaj içindeki kavrulmuş kahveyi koltuğunun altına alarak kemali safiyet içinde karaya çıktı. Hiç bir gümrükçüye rastlamadı. Arkasından da bir taksi bulmak için Karaköye geçti. Ama bir taraftan

da endişe içindeydi. 850 gramlık kavrulmuş kahve kendisine Türk parası ile takriben beş liraya mel olmuştu. Halbuki o, İstanbullu sevgilisine çok ucuzundan bir hediye vermek istemiyordu. Böyle bir maksatla, şoförüne, 850 gram kavrulmuş kahvenin Türkiyede kaça satın alınabileceğini sordu. Şoför de seksensekizden hesaplayıp "seksen lira" Şeklinde cevap verdi. Sveig'in aklı yatmamıştı. Kahvenin dünyanın her hangi bir yerinde bu derecede pahahya satılabileceğine inanamıyordu. Acaba yanlış mı anladım mülâhazası ile bir kere daha sordu: "Seksen mi, onsekiz mi?" Zira İngilizcede iki rakamın telaffuzu yek diğerine çok benzer. Şoför de parmağım tebeşir yaparak otomobilinin tozlu çamurluğunun üzerine seksen rakamını kondurdu. Fakat şoförle sveigin konuştuklarını dinleyen biri daha vardı, Polislikten tard edilmiş, şimali de şoför kahyalığı yapan birisi. Norveçlinin 850 gram kavrulmuş kahveyi satmağa çalıştığı zehabına kapıldı, derhal Emniyet Müdürlüğünü haberdar etmek basiretini gösterdi ve biçare Sveig de kendini Sultanahmet Cezaevinin beşinci koğuşunda buldu.

Elli sekiz günlük mevkufiyet

Nöbetçi Sulh Ceza Hâkiminin, kaçakçılık dâvaları üzerinde pek bilgisi yoktu. Durumu, Asliye Ceza Mahkemesi Hâkimi bir arkadaşına sordu ve "Tevkif et!" cevabını aldı. Böyle bir karar, 1918 sayılı kanunun 53. maddesine tevfikan alınmıştı. 53. madde, kaçakçılık suçlarından aleyhinde takibata geçilen kimselerin, haklarında istenen cezanın 6 ayı geçmesi halinde duruşmama mevkufen görüleceğini amirdi. Oysa ki, Sveig'in kaçakçılıkla kazanacağı 75 liraya hiç ihtiyacı yoktu. Babası, Osloda fabrikatördü. Kendisi Hava Harb Akademisinden mezundu. Ancak Norveç Hava Kuvvetlerinde vazife almaktan hoşlanmadığı için, dünyayı görmek maksadıyla elektrikçi olarak Seandship Deniz Nakliyat Şirketine girmişti. Üstelik, 850 gram çekilmiş kahvenin gümrüğü 21 lira tutuyordu. Niyeti vehmedildiği gibi olsaydı, jelatin ambalaj içinde taşıyarak, koltuğunun altındakine, cıyak cıyak, "Ben kavrulmuş kahveyim" diye bağırttırmazdı. Ama, meselenin anlaşılması için, Sveig'in 58 gün içeride kalması icabetti,

Norveç Hariciyesi, NATO İçinde dost ve müttefik iki memleketin münâsebetlerinin zedelenmesinden ve tehlikeye düşmesinden çekinerek hâdiseyi, uzun müddet efkârı umumiyesinden saklamağa çalıştı. Fakat haber, vukuundan hayli sonra Cumhuriyet gazetesinde intişar edince, AFP Ajansı tarafından iktibasen Norveç basınına aksettirildi. Vatandaş Sveig'in serüveninin Norveç fiyorlarındaki tepkileri şiddetli oldu. Norveç, büyük bir fırtınaya tutulmuş gibi sallandı ve basın kıyametler kopardı. "Görülmemiş Dış İtibar" sahibi Türkiye aleyhinde, Somuncuoğlunun AA. sının bültenlerine ve radyolarının spikerlerinin ağzına yakışmıyacak mahiyette makaleler, fıkralar ve karikatürler intişar etti. Bir Oslo gazetesinin başlığı aynen şöyleydi: "Bir insan, 850 gram kavrulmuş kahve için, sadece dost ve müttefik Türkiyede 58 gün mevkuf kalır?"

Medeni Norveçin uyanık efkârı umumdyesinin şiddetli tepkisi karşısında, Oslo Hükümetinin Türkiyedeki siyasi temsilcisi, senelik tatilini yarıda keserek apar topar Ankaramn yolunu tuttu. Dışişleri Bakanlığının kapısına dayandı. Ayrıca, Türkiyenin Oslo Büyük Elçisinden Norveç Hükümeti, hemen hemen hergün izahat talep etti. Norveç, hâdiseyi mahiyet itibariyle son derece komik, bir vatandaşı mevzubahs olduğu için de son derece ciddi telâkki etmişti.

Sveig, paldır küldür Sultanahmet Cezaevine sokulmuştu. Neye uğradığını şaşırmıştı. Yanında hiçbir eşyası yoktu. Allahtan, Beşinci Koğuştaki arkadaşları resmî makamların hatasına tamir vazifesini üzerlerine almışlar, ellerinden geleni yapmışlardi. İlk defa hapishaneye giren delikanlıya büyük yakınlık göstermişler, yatak, yorgan ve para vermişlerdi. Ama, Sveig'in dilinden anlıyan kimse yoktu. Gördüğü sefalet ve pislikten dehşete düşmüştü. Her şeyden önce, neden hürriyetinin tahdit edildiğini anlıyamıyordu. Ama, Türk mahkûmların sıcak ilgisi onu çok memnun etmişti. Zaten Sveig, şahıslardan değil resmi makamlarından şikâyetçiydi.

Daha sonra Sveig'in durumu iİle Norveç Başkonsolosluğu ve Seandship Firmasının Türkiye Acentası ilgilendi. Hapishaneler ağzına kadar dolu olduğundan, ilk 80 gün zarfında Sveig, Beşinci Koğuşun koridorunda yatmak mecburiyetiyle karşılaşmıştı. Daha sonra kendisi, diğer altı Türk mahkûmla birlikte küçük bir hücreye alındı..

Sveig, Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan ilk duruşmasında hâkime karşı, "Sultanahmet Cezaevinde hiç kimse İngilizce bilmiyor; konuşmamaktan çıldıracağım!", diye konuştu. Asliye Ceza Mahkemesi, avukatlann müteaddit kefaletle tahliye talebini reddetti. Ama, Norveç Hükümetinin ısrarı üzerine, Sveig'in "durumunda bir sarahat olmadığı" anlaşıldı ve çilekeş yakışıklı denizci, 1.000 lira kefaletle tahliye edildi.

Sveig halen, Tepebaşında Bristol Otelinde muhakemesinin hitamım beklemektedir. Uğradığı mânevi zarar bir tarafa böyle bir badire, ona 6 - 7 bin liraya malolacaktır. İlk ve son olacağı ümidiyle Sultanahmet Cezaevinden ayrılırken, Norveç Başkonsolosluğunun ve Seandship Firmasının gönderdiği eşyaları Beşinci koğuştaki sevgili arkadaşlarına hediye eden Sveig'de şimdi, Türkiyeden hatıra olarak bir ürperti kalmıştır.

Sveig'i İstanbula getiren Kâstelville şilebi

Kahve Yemenden gelir yarim denizden!

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadi Kalkınması- Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır?"

- XXI -

Talât SÜHA

1nci Dünya harbi sonrasının en mühim problemlerinden birini de gerek harb dolayısile harab olmuş, İktisaden sarsılmış; gerekse Tarihi, Sosyal çeşitli sebeplerden dolayı geri kalmış memleketlerin iktisaden kalkınması teşkil etti. Birinci tip memleketlerin durumu kalifiye is gücünün büyük bir kısmını kaybetmelerine, ağır sanayilerinin çökmüş olmasına rağmen, nüvenin mevcudiyeti, toplumlarının sosyal şuurunu idrak etmesi dolayısile arızî bir manzara arzediyordu. Bunların kalkınmaları nihayet bir zaman meselesi idi. Kısa bir zaman içinde toparlanıp eski durumlarını da aşdılar. Mevzuumuzun ağ;rlık merkezini ikinci tip, yani geri kalmış memleketlerin iktisaden kalkınması teşkil etmekle beraber gelişmiş memleketlerin harbin yarattığı çöküntüden bu kadar süratle kalkmış sebeplerini kısaca incelemek mevzuumuz bakımından faydalı olacaktır.

Bunlar dış ve iç sebepler olarak iki kısma ayrılıyordu.

Dış sebepleri, bütün dünya devletlerinin bir bütünün cüzleri olduğu, birisinde ceryan eden hadiselerin er geç diğerlerinde de tesirini göstereceği şeklinde 20 nci asrın ikinci yarısında artık kat'iyetle yerleşen anlayışın mahsulü olarak başta Amerika gibi iktisadi kudretini muhafaza etmiş bir Devlet tarafından tatbikata konulan Marchall Planı olmak üzere Dünya Bankası, Milletler Arası Para Fonu gibi beynelmilel teşekküllerce kanalize edilen dış yardımlar teşkil etti.

İç şebeblere gelince en kuvvetli Faktör toplumların kendilerini idare edenlere karşı, aldıkları ve tatbik mevkiine koydukları kararlara karşı duydukları itimat duygusu, davanın bir şahıs ve zümre menfaati meselesi olmayıp topyekûn varolma veya yokolma meselesi olduğunu idrak ile onları candan desteklemeleri idi. Finansman bahsinde bir kere daha temas edeceğimiz üzere bu siyasi huzur ve emniyet hissi anlayışı bir gerçeğin önemini de bir kere daha sarahatle ortaya koydu. O da, İktisadi kalkınmanın genel olarak iktisadi hadiselerin müstakil hadiseler olmayıp sosyal ve psikolojik amillerle yakından ilgili olduğu, iktisadi hadiselerin mütaleasının tecrit edilmiş şekilde değil bahsettiğimiz âmillerin tesiri gözönünde tutularak yapılmasının şart olduğu idi.

Harb sonrası batısının İktisadi kalkınma davasında seferber olan kütleler biliyorlardı ki kalkınmayı organize edenler onların serbestçe kullandıkları oylar neticesi iş başına gelmişlerdi. Muvaffak olamadıkları an yerlerini muvaffak olabilecek başka bir ekibe terk etmekte tereddüt göstermiyeceklerdi.

Biliyorlardı ki, Hür bir Basın, müstakil bir adliye, Muhtar bir Üniversite fikirlerinin ve düşüncelerinin tercümanı olacak Hür müesseseler vardır. Plânlanmış ve tatbikata konulmuş istikrarlı bir sosyal ve iktisadî politika vardır.

Ve nihayet biliyorlardı ki her biri Vatandaş sıfatile Hükümet icraatı hakkında düşünmek ve düşündüklerini serbestçe açıklamak imkânına sahiptir.

İşte siyasi emniyet duygusunu yaratan, dolayısile kalkınmanın muvaffakiyetine tesir eden piskolojik ve Sosyal âmiller bunlardı. Yoksa ne kalifiye eleman meselesi ne de büyük kısmı hasara uğramasına rağmen hâlâ mevcudiyetini muhafaza eden ağır Senayi meselesi mucizevi kalkınmayı tahakkuk ettiren müstakil faktörler olarak mütalea edilemezdi.

İktisadî kalkınma her şeyden önce finansman meselesinin yani kalkınma için gerekli makine, teçhizat, para, topyekûn sermaye meselesinin hallini icap ettirir. Finansman kaynakları a) İç kaynaklar, b) Dış kaynaklar olarak ikiye ayrılır. İç kaynakları, istihsale tesir edecek şekilde talebin boğulmamasına dikkat daha ziyade lüks ve verimsiz maddelere tevcih şartiyle iç tasarrufun geliştirilip yatırım sahalarına şevki, iktisadi faaliyete iştiraki teşkil eder.

Dış kaynaklar ise a) Hibe, b) Uzun Vadeli Kredi; c) Yabancı sermayedir. Burada üzerinde ehemmiyetle durulacak nokta, medeni hürriyetin, Adalet, Murakabe ve Tenkid mefhumlarını muhtevi bir Teminat Müessesesi olarak İç ve Dış kaynakların tereddüdsüzce harekete geçmelerini sağlayacak emniyet vasatının meydana gelmesinde oynıyacağı büyük roldür. Böyle bir teminat müessesesinden mahrum bir rejimde yarınından endişe duyan sermaye sahipleri yatırım yapmaktan ve iktisadi kalkınmaya iştirakten kaçınacaklar veya ağır şartlar ve tavizler mukabili harekete geçeceklerdir. Bazı dikta rejimlerinin dahi bu gün dış yardımlardan istifade ettiği tarzındaki bir itiraz mevcut durumun, zamanımızın politik ve stratejik zaruretleri neticesi anormal ve arızi bir hal olduğu şeklinde cevaplandırılabilir. Kaldı ki Demokrasi prensiplerine bağlı Hindistan-gibi geri kalmış bir memleketin plânlı ve istikrarlı iktisadî politikası muvacehesinde temin ettiği geniş mali imkânlar ve dış yardımlar malûmumuzdur.

Her hangi bir anda İdare makanizmasının başında bulunan bir ekibin o toplumun en seçme ve muvaffak ekibi olduğu hakkında mutlak bir kaide yoktur İktidardakiler de insandır, onlar da yanılabilir, almış oldukları ve tatbik ettikleri kararlar hatalı ve isabetsiz olabilir.

Mevzuun sosyal bakımdan mütalaasında, Hürriyetlerin yok edilmesi, uzun müddet baskı altında kalan kütlelerin zamanla ya tenkid ve reaksiyon gösterme hassalarını kaybetmeleri veya biran için şiddetli bir deşarj olma ihtiyacı ile sosyal bünyeyi alt üst etmeleri gibi bir tehlikeyi ortaya çıkarır,

Unutulmamalıdır ki İktisaden geri kalmış kütleler yalnız İktisaden değil, yalnız reel millî gelirlerinden fert başına düşen mikdar az olan fakir toplumlar değil sosyal ve kültürel topyekûn bir geri kalma anlayışı içinde bocalayan Milletlerdir.

Ve nihayet, toplumların var olma veya yok olma dâvaları yakından ilgili olduğu, Tarihi, Sosyal ve psikolojik amillerin inkarı suretiyle, tecrit edilmiş bir iktisat anlayışı içinde girişilen bir iktisadi kalkınma mecrasına bağlanamaz,

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Petrol

Oldu da bitti maşallah!

İktidar gazetelerinin vakit vakit oldu da bitti diye gösterdikleri, İranın Kum petrolünü Türkiyeye akıtacak olan anlaşma nihayet geçen haftanın sonunda Dışişleri Bakanı Zorlu ve İran Heyeti şefi eski İçişleri Bakanı Entezam tarafından imzalandı. Döşenmesi 500 milyon dolara mal olacak olan petrol boruları, nakliyat masraflarının yüzde doksan nisbetinde azalmasına sebep olacaktır. Bu muazzam paranın nasıl temin edileceği bilinmemektedir. Öğrenildiğine göre finansman anlaşması henüz imza edilmemiştir. yani,istim arkadan gelecektir. Halen bilinen Türkiyenin beş yıllık amortdsman devresinden sonra net kârın yarısını alacağıdır. Amortisman devresi zarfında Türkiyenin net kârdan hissesi yüzde 23 olacaktır. Net kâr, petrolün tankerler yerine petrol, borularıyla taşınmasından elde edilecek kârın yüzde 20 si olarak hesaplanacaktır. Demek ki Türkiye, ilk beş yıl sağlanan tasarrufun yüzde beşini, bilahare yüzde onunu alacaktır. Boru döşenmesine ne zaman başlıyacağı bilinmemektedir. İlgililer sadece işe "pek yakında" başlanacağım söylemişlerdir. Yalnız bu pek yakının pek uzun sürmesinden korkulmaktadır. Zira finansman meselesi henüz halledilmemiştir ve Kum Petrollerinin işletilmesi ' emekleme devresindedir.

Meçhul noktalardan biri de boruların hangi limana akıtılacağıdır. Evvelce İskenderun adı ortaya atılmıştı. Halen "Güneydeki bir Türk Limanı" tâbiri kullanılmaktadır. Türkiyenin siyasi coğrafyasını tanıyanlar için bu şehrin, yakında büyük liman tesislerine kavuşman beklenen Mersin olacağı şüphesizdir.. Zira idarî taksimatı bile siyasi barometreye göre ayarlayan İktidarın G. H. P. ye rey veren Hatay ve az farkla kazanan Mersin .arasında, tercihte en ufak bir tereddüde kapılmayacağı aşikârdır.

Borçlar

Moratoryumun gölgesinde

Dışişleri Bakanının tabiriyle yaz aylarında bomboş kalan Parisintekrar dolmasıyla 22 Eylûlde büyük bir gizlilik içinde başlıyan borç tecili müzakereleri bu hafta da henüz neticelenmiş değildir. Müzakereler Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı çerçevesinde, iİlgili devlet temsilcileriyle yapılmaktadır. Türk Heyeti birikmiş borçların ve 1958-1961 devresinde vâdesi gelecek olan borçların uzun vadeli takşitlere bağlanmasını temine çalışmaktadır.

Müzakereler son derece çetin olacağa benzemektedir. Amerikanın hilâfına, itimadı suiistimal edilmiş bir tüccar gibi hareket eden çatık kaşlı Avrupa memleketleri -bilhassa alacaklı firmalar- borçların bir an evvel ödenmesi hususunda direnmekte ve borçlar için yüzde 6 gibi hayli yüksek bir faiz istemektedirler. Bu memleketlerin bir kısmı, dış yardım anlaşması sırasında 6 aylık bir moratoryum kabulüne rağmen, Türkiyenin ihracatından ariyerelere kesinti yapmaktan bile vazgeçmeye yanaşmamışlardır. Bu mızıkçılık, Avrupa memleketlerinde hâkim olan kötü havanın neticesidir. İktisadi işbirliği teşkilâtı ortaklan, ödemelerin tehirini istiyen borçlunun iyi niyetine

Paristen bir görünüş

Turistlerin gözü aydın

bir türlü inanmamakta ve tâviz vermeye yanaşmamaktadırlar. Bu yüzden, ihracattan, ariyerelere kesinti yapılmasını önliyebilmek için Türk Heyeti bir hayli ter döktü. Nihayet geçen haftanın sonuna doğru konsolidasyon müzakerelerinin hitamına kadar, bu kesintilerin durdurulması hususunda bir anlaşmaya varılabildi. Sıra şimdi asıl çetin meselelere, yani ödeme vâdelerinin ve faizin tesbitine gelmiştir. Türkiye, az bir faizle borçları uzun bir müddet için geriye atmaya çalışmaktadır. Alacaklı memleketler, borçların kısa bir müddet zarfında yüksek bir faizle ödenmesini istemektedirler. Bu iki zıt iddiayı uzlaştırmak zor olacak ve "Muette Şatosu"nda çetin pazarlıklar yapılacaktır. Türkiyenin, Avrupa memleketlerine meram anlatmak için elindeki en büyük koz, borçlu olmanın avantajı yanında, Amerikanın desteğidir. Sam Amcanın perde arkasından yapacağı müdahalelerin, konsolidasyon görüşmelerini müsbet bir neticeye bağlıyacağı umulmaktadır.

Bunun dışında, Avrupa -iktisadi İşbirliği Teşkilâtı ortaklarının vereceği 100 milyon dolarlık ' kredinin şartlarının tesbiti meselesi vardır. Bu mesele de sanıldığından çok daha yavaş halledileceğe, benzemektedir.-.

Petrol anlatması imzalanıyor
İş, üç nalla bir ata kaldı

Dış Ticaret

Kota kavgası

İthalat kotalarının ilanıyla başlı**yan kota kavgası bu haftanın**

HELVA NASIL YAPILIR?

İktidarın başı İsparta konuşmasında, D. P. hükümetlerinin takip ettikleri iktisadi siyasetin anahatlarını açıkladı Başbakana göre, yürütülen politikanın iki ana Istikameti vardır: "Bunlardan biri her ne pahasına olursa olsun geni» yatrımlarla istihsali arttırarak kısa zamanda memleketi sefaletten kurtarmak, diğeri de vatandaşın istihlâkini kışmamaktır." Demek ki iktidar istihlaki kısmamak şartıyla, her ne pahasına olursa olsun yatırımları arttırmaya çalışmaktır.

Her ne pahasına olursa olsun yatırım yapmak bir siyasettir ve Batı memleketleriyle aramızdaki mesafenin gittikçe açılmasını üzüntüyle seyredenler tarafından tereddütsüz tasvip edilecektir. Hakikaten Batıya yetişmenin tek yolu, yatırımların büyük ölçüde arttırılmasıdır. Ne var ki yatırımların çoğaltılması, - diğer şartlar arasında - istihlâkin kısılmasına, biç değilse çok fazla arttırılmamasına bağlıdır. Fazla' yatırım yapmak için bu yola gitmek, hayat seviyesinin düşük bulunduğu memleketimizde, birçok ıstıraba ve fedakârlığa sebep olacaktır. Bu sebeple iktidar, büyük ölçüde yatırım yapmak arzusunun yanında, istihlâki de arttırmak istemektedir. Bu, makul bir siyasettir. Yalnız fazla istihlak etmek ve fazla yatırım yapmak arzularının zıt gayeler olduğu unutulmamalıdır. O halde yapılacak iş, bu iki zıt gayeyi uzlaştırmaya çalışmaktır. Böyle bir uzlaştırma mümkündür ve birçok memlekette muvaffakiyetle tatbik edilmiştir. Meselâ harp sırasında ve harpten sonra, halka kilo kaybettirmeden fazla yatırım yapmak isteyen İngiltere bunun çaresini bulmuştur: Başlıca gıda maddeleri istihlâkini artırmaktan çekinmemiş, fakat lüks maddeler istihlâkini kısmıştır. Bu sayede, naylon çorap giymiyen İngiliz kadınlari, evlerine kalorisi yüksek gıdaları bol miktarda götürebilmişler ve gerekli yatırımlar yapılabilmiştir.

Halbuki her ne pahasına olursa olsun yatırım yapmak iddiasındaki P. P. İktidarı istihlâki başı boş bırakmış, yatırımlara gidecek kaynakların lüks köşkler, Cadillac'lar vs. halinde israf edilmesini -her mahallede bir milyoner edebiyatı- alkışla karşılamıştır. Yatırımdan başka lâf konuşmayanların, yatırım kaynaklarının cömertçe harcanmasına göz yummaları insanın bindiği dalı kesmesi gibi bir şey-

iktidarın hiç değilse memleketin muazzam ihtiyaçlarını gözönünde tutarak, mahdut yatırım kaynaklarını en rasyonel şekilde kullanmaya çalışması beklenirdi. 27 yıllık C.H.P iktidarının ataletinden şikayet edenler, bu sahada da tam bir mirasyedi veya tam bir "siyasî" -hoş karşılanmayan manasıyla, gibi hareket etmişlerdir. Yakın bir istikbalde kullanılmasına imkân olmıyan enerji tesisleri ve yılda 18 gün çalışan şeker fabrikan vs. gelişigüzel yatırım yapmanın en masum örnekleri arasındadır.

İyi niyetlerle başlanan "iktisadi kalkınma savaşı"nın iki kelimelik bilançosu bundan ibarettir. Çok dana hızlı ve müessir bir şekilde kalkınmak mümkün ve zarurî iken tasarruf kaynaklarını arttırmaya çalışmayan ve gelişigüzel yatırım yapan ve yaptıran D. P. İktidarı, dünyaca girişilen kalkınma yarışında sonuncular arasında kalmamıza sebebiyet vermiştir. Zira zor ve çetin bir dâva olan kalkınma meselesi, Kolomb Efendi -yani kolaylık- siyasetinden medet umularak halle çalışılmıştır.

Halbuki az gelişmiş memleketlerde, İşte gözüken bir işsizler ordusunun mevcudiyeti sayesinde hakiki bir Kolomb Efendi siyasetinin tatbiki mümkündür. İşsiz ordusu hiç bir malt külfete ve dövize ihtiyaç olmadan işe konulabilir. Kalkınmanın temel meselesini, işte gözükse bile, istihsalin artmasına hiçbir faydası dokunmayan milyonlarca "filen işsiz"in istihlâkini yükseltmeden prodüktif faaliyetlere sevkedebilme teşkil etmektedir. Az gelişmiş memleketlerin iktisadi meseleleriyle ilgilenen teorisyenlerin dönüp dolaşıp geldikleri nokta budur.

İşteki issizler ordusunun hakikaten işe konulması, sadece nazarî bir mesele değildir. Kalkınmanın edebiyatından gayri meselelerle uğraşan memleketler, bunu gerçekleştirmişlerdir. Meselâ bu yıl, 600 milyonu aşan nüfusuyla âtd İşgücünden bol bir şey bulunmıyan Çin, nasıl katlanacağının görülmemiş - ama hakikaten görülmemişbir örneğini vermiştir: Çinde her yıl muntazaman yüzde 4 civarında yükselen ziraî istihsal, bu yıl birden bire yüzde 70 nispetinde artmıştır. Tanınmış Fransız ziraatçisi Rene Dumont'un tabiriyle bu artış "dünya ziraat tarihinde görülmemiş bir hâdisedir." Bu mucize nasdvuku buldu? Mucizede Allanın lutfunun, yani iyi hava şartlarının rol oynamadığı muhakkaktır. Ama, yıllar boyu yapılan incelemeler, hava şartlarının mahsulde yüzde 6 dan fâzla değişiklik yapamadığını göstermiştir, Esasen ziraî istihsaldeki muazzam artışta, hava şartları baş rolü oynasaydı, aynı iklime sahip Hindistan gibi komşu memleketlerde de bu mucizenin tekrarlanması gerekirdi.

Mucizenin temel sebebini, 1957-1958 devresinde Çinde 30 milyon hektar arazinin -Türkiyede ekilen topraklar 22 milyon hektarı aşmamakta ve bunun pek azı sulanmaktadır- sulanmam teşkil etmiştir. Bu suretle ekime müsait 116 milyon hektar arazinin 63 milyonu sulanmış olmaktadır. Çin mucizesinde, ikinci derecele bol gübre -Türkiyede pek az gübre kullanılmaktadır, rol oynamıştır.

Milyonlarca hektarın sulanmasında ve gübrelenmesinde, büyük barajların ve kimyevi gübrelerin rol oynadığı sanılmasın. Mucize, sadece ve sadece sermayeden mahrum Çin köylüsünün elleri sayesinde gerçekleş tirilmiştir: Sulama tesislerinin yapılmasında köylünün ufak atölyelerde bizzat imal ettiği kazma ve kürekten başka bir âlete başvurulmamıştır. Kullanılan gübre, sebze, balık artıkları, bataklık ve nehirlerin diplerinde biriken çamurlu topraklardan ibarettir.

Bu başka türlü Kolorob Efendi mucizesinin sırrı, yılın yarısından çoğuna kahve köşelerinde geçiren Çin köylüsüne, şekere de, una da sahip bulunduğunu göstererek, helva yapmaya koyulmasının teminde aranmalıdır. İşte -ideolojik bakımdan nefretimiz ne olursa olsun- Çindeki yeni rejim, 500 milyonu aşan Çin köylüsüne, İştira gücünü arttırmayan ve buldozerlere ihtiyaç göstermiyen bu kalkınma yolunu açmasını ve çalışma aşkını vermesini bilmiştir. Hakikaten evvelce yılda ortalama olarak 125 gün çalışan Çin köylüsü -Türkiyede buğday eken çiftçi, yılda 100 gün çalışır- Şimdi asgari 300 gün çalışmaktadır. Çinde hâlen 15 günde bir hafta tatili yapılmaktadır!

Yâdellerde mület harıl harıl çalışırken bizde, "görülmemiş kalkınmanın vecdi içinde" 1970 te nüfusumuz 40 milyonu bulacak diye nutuklar çekilmektedir. Ama bu artan nüfusu müessir bir şekilde çalıştırmak meselesine -ki ki kalkınma yolu buradan geçmektedir- aldırış eden yoktur. Türk ziraatinde asgari bir hesapla her yıl bir milyara yakın iş günü ziyan edilmektedir. İş günleri, köy kahvelerinde öldürülmektedir, ölenler ve ihtiyarlıyanlar düşüldükten sonra, 250 bin kişi her yıl çalışma çağına girmektedir. Ne çare ki 1951-1957 yılları arasında sigortalı işçi sayısındaki artış 165 binden ibarettir!

Kalkınma edebiyatının gerisinde işte böyle acı hakikatler yatmaktadır.... İş gücünü pahalı ve aranılan bir nesne haline getirmesini bilmedikçe, kalkınma devesini güttüğümüzü iddia etmek mümkün olmıyacaktır.

ortasında henüz bitmiş değildi. İthalatçılar geçen haftadan beri ithalat talebi - tutarının yüzde 20 sini yatırmakla meşguldürler. Paranın en geç 23 Ekim Çarşamba akşamına kadar yatırılması lazımdır.

Yüzde 20 peşin para talebi, piyasada hâkim olan kanaate göre, ithalat çevresini büyük ölçüde kıracaktır. Bazı kötümser iş adamları, yüzde 20 ler yüzünden, iade edilmiyen yüzde 10 ların sayılmasına rağmen, **588** milyon dolarlık müracaatın 60-70 milyon dolara düşeceğini söylemektedirler. Para sıkıntısı kadar • altın fiyatları düşmektedir - tüccarın yatıracakları yüzde 20 lerin akıbetinden tamamiyle emin bulunmamasının bu duruma sebep olacağı ileri sürülmektedir. Hakikaten piyasada, talebi kadar ithalât yapamayan tüccarın yatırdığı yüzde 20 nin yanacağı v.s. gibi maneviyat kırıcı söylentiler dolaşmakta ve bu söylentiler tüccarı ihtiyatlı davranmaya sevketmektedir.

Bu kötümser düşünceler gerçekleşirse, ithalâtın yürütülmesinde yeni güçlükler ortaya çıkacak demektir. Bu takdirde satılmayan kota mallarının nasıl ithal edileceğinin tesbiti lâzımdır. Bilhassa kamyon, otomobil lâstiği vs. gibi talebin yüksek olduğu maddelerin dışında kalan kota mallarının nasıl getirileceği bir endişe mevzuu teşkil etmektedir.

İhtiyaç sahipleri tabii ki bu teknik meselelerden çok, pahalı da olsa ithalin bir an evvel yapılmasını beklemektedirler. Ama, ithal mallarının gelmesi daha bir hayli vakit alacağa benzemektedir.

Pakistan

"Jandarma çavuşuyum..."

Syasîlerden başlıyarak, her sahada geniş bir "tanzifat ameliyesi"-ne girişen Pakistanın tek hakimi' Mirza, geçen hafta iktisadi bir temizliğe başladı. İlk jest, sokaklara işemenin yasak edilmesi oldu. Bunu, dükkânların her gün temizlenip yıkanması mecburiyeti takip etti. Sıra nihayet durmak bilmiyen fiyatlara geldi. Kendi kendini Pakistanın. kurtarıcılığına atayan Mirza - tıpkı etrafındaki "evet efendimci"lere yaptığı gibi -fiyatlara da"yıkılın karşımdan" demekte tereddüt göstermedi ve bütün fiyatların yüzde 50 nisbetinde indirilmesini emir buyurdu.

Hâlen Pakistan halkını demokrasi hastalığından ve "siyaset muhtekirleri" nden sonra dinsiz, imansız tüccarın elinden kurtardığını düşünen İskender Mirza sevinç içindedir. Pakistanın Ankara Büyükelçisi bu müjdeyi vermekte tereddüt etmemiş, geçen haftanın sonunda yaptığı basın toplantısında, yiyecek ve diğer istihlâk maddeleri Fiyatlarının hızla düştüğünü açıklamış tor. Tabii ki bu sevinç çok sürmiyecek birkaç korkan muhtekirin ibret için sehpada sallandırılmasına rağmen, yoklar ve karaborsa alıp yürüyecektir. Çaresizlik içinde, fiyatlar tekrar serbest bırakılacak, bu sefer de fiyat yükselmeleri karşısında telâşa düşülerek, asarım keserimli yasaklardan yemden medet umulacaktır.

Iralan başındaki genç subaylar da, Mirzadan iki hafta evvel böyle bir tecrübe geçirdiler. General Kâsun hükümeti kendisine tapınan Bağdat halkına bir lütuf olsun diye, domates, fiyatlarını emirle indirmeyi denedi. Ne çare ki domates fiyatları tahtlar deviren Kasımın emrini diklemedi. el altından daha yüksek fiyatla satılmaya başlandı. Bu itaatsizlik karşısında tahtlar yıkan Kasım, muhtekirlere karşı ateş püskürdü. Bereket partisiz Irakta, ihtikârdan mesul tutulacak siyaset adamı yoktu. Zira siyaset adamları hapisteydiler. Bu sebeple Kasım, gazabını birkaç domates satıcısının tevkifiyle teskine çalıştı. Fakat nafile, domates bir türlü ortaya çıkmıyor karaborsada satılıyordu. Saray harbi kazanılmış, ama "domates harbi" kaybedilmişti. Bağdat halkı koskoca Nuri Saidi ve idaresini iskambilden bir kule gibi püf demekle deviren adamın fiyatlar karşısındaki aczini ve mağlûbiyetini hayretle seyretti. Domates fiyatlarım serbest bırakmaktan başka çare yoktu.

S. M. Hassan

Asayiş berkemal!

Her felâketten "siyasîler"i mesul tutan, siyasiler sahneden çekilince Pakistanda her şeyin günlük güneşlik olacağını sanan İskender Mirzayı

Okuyucu mektupları

Politikacılar ***hakkında***

Adım adım yurdumuzu gezen ve her yerde muhteşem nutuklar irad eden D. P. İktidarının nutuk - endaz Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri bir memleket köşesinde yine büyük bir kelam , etmekten geri kalmamış. Tevfik İleri "Bu vatan bizimdir!" demiş.. Doğru. Gerçekten bu vatan onların.. Zira onlar bu vatanı kendi arzularına göre idare ediyorlar.

Ama biz C. H. P. liler ne yapalım? Bu vatanda bizler de oturduğumuza göre herhalde bizlerin de hisselerimiz olacak. Buna göre bizler, sayın İleriden, rica etsek de bu vatanı biraz da bizlerin arzularına göre idare etseler.. Hem biz C.H.P. lilerin bu konuda hakları daha fazla,olması gerekir. Zira sayın bakana göre "1 D. P. li 20 C. H. P. liye bedel" değil miydi?

Eee, demokrasilerde idare çoğunluğun arzularına göre hareket etmek değil miydi?

Mustafa Saraç - Konya

*

Muzaffer Kurbanoğlunun Kastamonuda "D. P. nin kolları bütün muhaliflere açıktır" demesini hayretle karşılamış bulunuyorum. Çünkü beni D. P. den tam 3 defa attıran bir kimseyi bu sözleri dolayısiyle hayretten **başka** ne ile karsılıyabilirim ?

Boşuna zahmet. Kişinin ayinesi iştir. Fakat hiç. olmazsa bu sözü Muzaffer Kurbanoğlu söylememiş olsaydı. Bence belki daha başka türlü olurdu.

Düşmez - kalkmaz D. P. içinde sanki başka, kol açacak yok mu? Fakat Kastamonu. Manisadan çok uzaktır değil mi? Dünyanın küçük, hem de pek küçük olduğunu unutuyoruz işte!

Enver Gediz - Manisa

*

Radyo hakkında

Milletin malı olan Devlet radyoları neşriyatlarına son günlerde. İktidarın milleti aldatmaca propagandalarından bir yenisinin daha ilâve edilmiş olduğunu gördüm. Güya "C. H. P.'den İstifa edenlerin" tam listesini okumak.

Galiba, Sayın Başbakanı son İzmir seyahati pek sevindirmemiş, onu sukutu hayale uğratmış olacak ki, -zira, İzmirde 200.000 kişi yerine Başbakanı yalnız 15.000 - **20.000** kişinin karşıladığı hatırlardadır- bunu farkedenler "Patronlarının" maneviyatını yükseltmek İçin yeni bir kombinezona başvurmuşlar.

Halbuki işin esası: Önceden, demokrat olup ta- istifa edenlerin **tekrar bazı**. menfaatler karşılığı yine eski partilerine kaydolmalarını bilmeyen var mı **ki ?**

Zeki Günalter - İzmir

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Askerler tarafından idare edilen Asya ve Afrika memleketleri Time'den

Üzüm üzüme baka baka kararır.

Asya

Çizmeli diktatörler

Pakistanın yeni diktatörü General İskender Mirza, geçen hafta birer ikişer kabul ettiği bütün gazetecilere hemen hemen hep aynı sözleri söylüyordu: Memleketi ahlâksız politikacıların elinden kurtarmış, devlet otoritesinin tamamen ortadan kalkmasını önlemişti; şimdi, kuracağı otoriter idare sayesinde Pakistanın iç işlerini yoluna koyacak, milletin siyasi gelişmesini tedrici bir şekilde temin ederek "kontrollu" bir demokrasiye doğru gidecektir. İskender Mirza aslında demokrasiye aleyhtar olmadığının bilhassa belirtilmesini rica ediyordu. Gerçi General Eyüp Banla birlikte hayli sert tedbirler almış, binlerce kişiyi hapishanelere göndermiş ve köşebaşlarına sehpalar kurmuştu ama, bir taraftan da 30-40 kişilik bir Anayasa Encümeni kurulması, yolunda çalışmaları da ihmal etmemişti. Bu Encümen "Pakistanın şartlarına uygun" bir demokrasinin temellerini hazır* lıyacak, ondan sonra da ordu idareyi yavaş yavaş sivillere devredecekti. Şimdi Pakistanı demir yumruklarıyla idare eden iki ahbap çavuşlar -pardon, generaller, demokrasiye olan bağlılıklarını ispat için, hükümet darbesinden sonraki sekizinci günün sabahı bütün sansür tedbirlerini kaldırmışlardı. Fakat Sıkı Yönetim mevzuatı yine yürürlükte olduğundan, "hükümetin itibarım" ve "vatandaşların devlete olan itimatlarını" sarsabilecek haberler vermek hâlâ yasaktı. Zaten, hükümet darbesinden önce de, daha resmi sansür tedbirleri alınmadan da telgraflarının sansür edildiğini bilen yabancı gazetecilerin bu gibi sözlere karınları toktu.

Asya memleketlerini dolaşan yabancı gazeteciler, İskender Mirzanınkine benzeyen çok beyanat dinlemişlerdi. Dünyanın bu köşesindeki memleketlerden çoğu General İskender Mirza veya General Eyüp Han gibi askerlerin elindeydi. Doğu Asyaya bir göz atanlar, Taylandda -yani eski Siyamda. General Saritti, Burmada -yani eski Birmanyada- General Ne-Vini görüyorlardı. 'Batıda ise, Mısır ve Suriyeye Albay Nasır, Lübnana General Şahap, Iraka da General Kasım hâkimdi. Bütün bu adamların söyledikleri sözler arasında şaşılacak benzerlikler sezmemek mümkün değildi.. Hepsi, kendilerinden önceki sivil idarelerin kötülüğünden şikâyetçiydiler ve şüphesiz bu noktada yerden göğe kadar haklan vardı. Yine bütün bu askerler, memleketlerinde tatbik etmek istedikleri içtimai reformlar için otoriter bir idareye ihtiyaçları olduğunu söylüyorlardı. Atatürk zamanında Türkiyenin başardığı islere bakarak, bu hususta da kendilerine tamamen hak vermek mümkündü. Fakat generallerin hepsi de aslında birer demokrasi âşığı olduklarını iddia ediyorlardı ki, işte bu noktada kendileriyle hemfikir olmak pek kolay değildi. Mustafa Kemal gibi, otoriter idareyle başlayıp demokrasinin temellerini atan liderlere bu memleketlerde pek rastlanmıyordu.

Oldukça dürüst ve çalışkan birer ordu mekanizmasına dayanarak iktidara gelen ve iktidarda tutunan çizmeliler, ihtiraslarını bu noktada durdurmağa pek muvaffak olmuş sayılamazlardı. Bazısı, dış maceralara atılmağa ve emperyalist emeller gütmeğe heveslerimişti; bazıları da elde ettikleri iktidar sandalyesine pek ısınmış, ölünceye kadar orada kalabilmenin follarım aramağa başlamıştı. Bunlar, memleketlerinin çehresini değiştirecek hakikaten köklü reformlara girişmek yerine, göz boyayıcı tedbirlerle halkı oyalamak ve kendi şahsi saltanatlarım sağlamlaştırmak yoluna gitmeyi tercih ediyorlardı.

Bu gibi rejimlerin karakteristik vasfı olan küçük işlerle uğraşma gayreti Pakistandaki yeni hükümetin aldığı tedbirlerde de kendisini göstermektedir. Memlekette halledilmesi gereken muazzam meseleler dururken, Karaşideki çizmeli diktatörler, -Mümtaz Tarhanın tükrük kampanyasına taş çıkartacak bir gayretkeşlikle- duvar diplerinin temizliği meselesini ciddi şekilde ele almışlardır. Bundan sonra, Pakistanda duvar diplerine aptest bozulmasını önlemekiçin, sadece sokak şairlerinin boş arsa kenarlarına yazdıkları veciz mısralarla iktifa edilmiyecektir: hükümet bu vaziyette süç üstü yakalananların ağır hapis cezalarına çarptırılmasını emreden kararnameler yayınlamış ve tatbikattan orduyu mesul tutmuştur!

Fransa

Kışlaya, dönüş

General De Gaulle'tin itibarı, geçen hafta içinde en yüksek noktasına vardı. İnatçı Generalin Kuzey Afrikadaki kumandanlara gönderdiği emir, son referandum sırasında hayli tereddütten sonra oy kullanmış olan seçmenlerin büyük bir kısmına itimat telkin edecek mahiyetteydi.

Referandumdan sonra, Beşinci Cumhuriyeti kuran adamın Cezayirdeki askerlerle nasıl geçineceği, onlara nasıl söz dinletebileceği bütün Fransızların zihinlerini işgal eden tir mevzuydu. Bazıları, askerler karşısında Generalin zayıf mevkide

bulunduğunu ve eninde sonunda onların istedikleri şekilde hareket edeceini ileri sürmekteydiler. Fakat, geçen hafta Paristen Cezayirdeki General Salana yollanan emir, subayların politikadan kati bir şekilde çekil melerini ve bütün Selameti Umumiye Komitelerindeki askerlerin istifa etmelerini istemekteydi. Kısaca, General De Gaulle Cezayirdeki yarım milyonluk ordunun artık sadece askerî işlerle uğraşmasını, seçimlere ve her türlü siyast meselelere müdahale etmekten sakınmasını emretmekteydi.

Kuzey Afrikadaki generallerin ve albayların otoritesine karşı açık bir meydan okumadan başka bir şey olmayan bu emir, Cezayirde bazı fikir ayrılıklarının dogmasına sebep oldu. Müfrit sağcı unsurlar, siyasi meselelerde ordunun rol oynamasının hâlâ faydalı olacağı kanaatlideydiler. Hattâ bunlar, kanaatlerini Fransız hükümetine anlatabilmek üzere, Selâmeti Umumiye Komitesinin müslüman âzasından ikisini Parise göndermekten hile çekinmediler. Fakat geri kalanlar, şimdilik Generalin otoritesi karşısında boyun eğmeyi daha münasip görmekteydiler, çünkü durum Mayıs ayındaki durumdan hayli farklıydı ve karşılarındaki kimse zayıf bir Fransız başbakanı değil, milletin büyük bir ekseriyetinin tasvibim kazanmış kuvvetli bir şahsiyetti. Nitekim, neticede General De Gaulle'ün otoritesi daha ağır bastı ve askerler bütün siyasi teşekküllerden çekilip kışlalarına döndüler.

Fransa, şimdi, önümüzdeki ayın sonunda yapılacak olan umumi seçimlere hazırlanmaktadır. Beşinci Cumhuriyet anayasasına göre yeniden kurulacak olan Millet Meclisi seçimleri eski usûlden hayli farklı şartlar altında cereyan edecektir. Dördüncü Cumhuriyet zamanındaki seçim sistemi, esas itibariyle nisfcî temsil esasına dayanıyordu. Halbuki, şimdi, eski liste usûlünün yerine, tek adaylı seçim tarzı konmuştur. Yeni sisteme göre, memleket, takriben yüz biner kişilik seçim bölgelerine ayrılmıştır. Her seçim bölgesinden bir tek mebus seçilecek ve seçimler iki türlü ekseriyet usûlüne uygun olarak cereyan edecektir.

Kim kazanır, kim kaybeder?

Böyle bir seçim sisteminin daha çok Komünist Partisi aleyhine çalışacağı muhakkaktır. Bu parti, mahal itibariyle dağınık, fakat sayı itibariyle hayli kabarık rey topladığı için temsil usûlünden pek güzel istifade ediyordu. Şimdiki sistem, küçük bir mahalde reylerin çoğunu topluyabilen, yani mahalli halk tarafından tanınan kimselere elverişli geleceğine göre, önümüzdeki Millet Meclisinin adetâ bir eşraf kongresi hâline gelmesi ve dolayısıyla De Gaulle'ün istediği şekilde bir terkiple ortaya çıkması mümkündür. Mamafih Fransada, referandumlarla seçimlerin daima aynı neticeler doğurmadığını da unutmamak gerekir. Referandum sırasında sırf Fransanın kurtulması için De Gaulle'e rey vermiş olan kimselerin, seçimler sırasında eski parti sadakatlerini hatırlamaları ve De Gaulle'cü harekete aleyhtar adayları seçmeleri de muhtemeldir.

De Gaulle'ün son hareketi, umumi seçimin Cezayirdeki safhası hakkında da ümitler uyandırmıştır. General, Cezayirden Parise gelecek mebuslardan en az üçte ikisinin müslüman olmasını ve seçimler sırasında, Komünistlerle âsiler hariç, her türlü fikrin serbestçe müdafaa edilebilmeşini istemektedir. Yapılan hesaplara göre, 545 kişilik Millet Meclisinde Cezayire 66 mebusluk düşmektedir. Bu 66 mebusluk için Cezayirde yapılacak olan seçimler liste usûlüne göre cereyan edecek ye basit ekseriyet sistemi câri olacaktır. Fransa, anavatandaki gibi bir usûlün Cezayirde tatbik edilmesini şimdilik mahzurlu bulmuştur.

Şimdiye kadar, kendisine bağlanan ümitlerin hiç de boş olmadığını göstermek için gayet dikkatli bir şekilde hareket edişi, General De Gaulle'ün Fransadaki itibarını gün geçtikçe arttırmaktadır. Fakat, bu şekilde, hareket edişinin sırf halkın gözünü boyamak arzusundan ileri gelip gelmediği ve bütün bunların gerisinde sinsice bir diktatörlük sevdasının yatıp yatmadığı ancak umumî seçimlerden sonra belli olacaktır.

General de Gaulie
Umulmadık taş!

Uzak Doğu

Al baştan

Amerikan Dışişleri Bakanı Mr. Dulles, bu hafta başında Taipeh hava meydanına indiği zaman hayli endişeliydi. İngiltereden hareket edip Alaska yoluyla Formozaya gelirken kendisine ulaştırılan bir haber, inatçı bakanın kaç gündür devam eden yorgunluğunun üstüne tuz biber ekmiş, zaten hep çatık duran kaşları büsbütün çatılmıştı. Haber önce Pekin radyosundan duyulmuştu. Komünist Çinin dışişleri bakanı, Kemoy ve Matsu adalarının karşısına düşen topçu bataryalarına ateş emri verildiğini bildiriyor, üç haftadır yüreklere su serpen mütarekenin bozulmasından Amerikan bahriyesini mesul tutuyordu. Pekin radyosuna göre, Amerikan harp gemileri evvelce verilen sözü tutmamışlar ve milliyetçi nakliye gemilerine refakat etmeğe başlamışlardı.

Milliyetçi Çin liderleriyle görüşmeğe gelen Dulles'ın çantası bir hayli doluydu. Etrafından hiç ayrılmayan yardımcıları Avrupa seyahati sırasında muhtelif devlet adamlarıyla yapılan görüşmeleri zapta geçirmişler, hepsinde ileri sürülen fikirleri hülâsa edip, dosyalar hâlinde dışişleri bakanına takdim, etmişlerdi. Dünyadaki bütün dışişleri bakanları içinde en çok seyahat eden adam sıfatına ne derece lâyık olduğu Dulles'ın bu son "büyük tur"u sırasında bir defa daha anlaşılmıştı. Dindar bakan, Romada Papa için yapılan büyük âyin sırasında, İtalyan, Fransız ve Alman dışişleri bakanları ile görüşmeyi ihmal etmemiş, oradan Formozaya gelirken İngiltereye uğrayıp Selwyn Lloyd'la birlikte akşam yemeği yemek fırsatım bulmuştu. Elindeki dosvalara bir göz atan Dulles, Avrupalı dostlarının Uzak Doğu buhranı hakkında ileri sürdükleri fikirlerde bir tek müşterek nokta görüyordu: herkes, bütün dünyanın sırf Çan-Kay-Şeki memnun etmek için umumi bir harbe sürüklenmesine şiddetle aleyhtardı. Dulles da, halk efkârının baskısı ve yaklaşan seçimlerin endişesi altında bu mevzudaki fikirlerini bir hayli değiştirmişti. Şimdi, Çinli dostuyla karşı karşıya gelecek gözünü hâlâ anavatan topraklarından ayırmayan haris generale lâf anlatmağa çalışacaktı.

Anlaşılan, Çinli generaller bu arada hiç boş durmamışlardı. Kemoy ve Matsu üzerindeki ateş yağmurunun kesilmesi onların pek koşuna gitmemişti. Ortalığı tekrar kızıştırmak, Amerikalıları da işe karıştırıp yeni hâdiseler çıkarmak istiyorlardı. Zaten, o bölgedeki Amerikan amiralleri ve generalleri de az çok Çan-Kay-Şekle aynı fikirdeydiler. Mütarekeye razı olmak, onların fikrince ancak bir zaaf işareti sayılabilirdi. Bu harp beraklıları, har ne pahasına

olursa olsun, Kemoy ve Matsu'dan ayrılmamak ve Komünistler karsısın da Hürriyet cephesinin ne derece kuvvetli olduğunu göstermek arzusundaydılar. Nihayet, hâdise çıkarmak isteyenler ne yapıp yapıp milliyetçi gemilerin yanına Amerikan destoryerlerini getirmişler ve Komünist tarassutçuların gözü önünde mütareke şartlarım ihlal etmişlerdi.

İşte, Amerikan Dışişleri Bakam, bu hafta içinde, böyle bir çıkmazdan kurtulmanın yollarını araştıracaktır. Herşeyden önce, hâdisenin mesullerini ortaya çıkarmak gerekecektir. Amerikan resmi makamlarının iddiasına bakılırsa, Pekin radyosunun bahsettiği hâdiselerden hiçbiri vuku bulmamıştır ve Amerikan gemileri Çin karasularından uzak durmuşlardır. Onlara göre, bütün bunlar Komünist hükümetin şeytanca bir manevrasından ibarettir ve maksat, Amerikanın tekrar makûl ölçüler içine girmeğe başlamış olan Uzak Doğu politikasını yeniden altüst etmektir.

Lübnan

Kepenkler **açılırken**

Geçen hafta sonundan bari Beyrutta sulh ye sükûn hüküm sürmektedir. Tramvaylar tekrar işlemeğe başlamış, sokaklardaki barikatlar kaldırılmıştır. Halk artık müslüman ve hıristiyan mahalleleri arasında serbestçe gidip gelebilmekte, dükkânlar yavaş yavaş eski canlılıklarını kazanmaktadırlar. Şimdi, Amerikan deniz piyadeleri zamanında hayli para kazanan antikacılar

General Fuat Şahap

Tehdir ile uslanmasının

ve seyyar satıcılar için dinlenme zamanı gelmiş, Zengin müşterilerini bekleyen büyük mağazalar ticarî faaliyet merkezini kendi taraflarına çekmeğe başlamışlardır. Yabancı memleket paralan da dahil olmak üzere ticarî veya gayriticarî her türlü talebi karşılayan meşhur Mimrlı Taha Beyin dükkânı kepenklerini açmakta, içeride bütün yabancı dillerin konuşulduğunu gösteren levhalar vitrinlere yerleştirilmektedir.

Lübnana aylardır beklediği sükûneti getiren şey, sadece dört bakandan müteşekkil yeni Keramî kabinesinin kurulması oldu. Barikatlar arkasında yapılan boğuşmanın hiç bir fayda getirmiyeceğini nihayet idrak eden Falanjistler ve müslümanlar, en iyi çarenin yine Lübnandaki ananevi muvazene siyasetine dönmek olduğunu görmüşlerdi. Ancak, normal bir hükümetin kurulmasına kadar istikrarlı bir geçiş devresi sağlıyacak Ve kimseyi kızdırmayacak mutedil unsurların bir araya getirilmesi pek kolay olmadı. General Şahabın, eski Cumhurbaşkanı Şamunun ve Amerikan Büyükelçisinin devamlı gayretleri sonunda meydana getirilen kabine iki müslüman ve iki hiristiyandan müteşekkildir. Yeni kabinede müslümanlar Başbakan Raşid Keramî ile Dışişleri Bakam Hüseyin Üveynî, hıristiyanlar da Başbakan yardımcısı Pierre Cemayel ve İçişleri Bakam Raymond Edde vasıtasiyle temsil edilmektedirler. Tabii, hükümet, demek sadece dört bakanlık demek olmadığına göre, politikadaki itidalli tutumlarıyla tanınmış olan bu dört kişi aynı zamanda öbür bakanlıklara vekâlet işini de aralarında paylaşmışlardır. Şimdi bu küçük kabine, Lübnanın iç kavgalarına kati bir Şekilde son vermek için neler yapılması gerektiğini biran önce kararlaştırmak zorundadır, Zira Cumhur başkam Şahap, cemaatler aralarında anlaşmadıkları takdirde, memleketi ordu vasıtasıyla idareye başlıyacağını kendilerine lisanı münasiple anlatmıştır.

İç politika sahasında alınan tedbirler ne olursa olsun, Lübnanın dış siyasetinde şimdilik mutlak bir değişme işareti, görülmüyor. Aslında hararetli bir Nasır taraftarı olan Başbakan Raşid Keramî, geçen hafta verdiği bir beyanatta Lübnanın müstakil bir devlet olarak kalmak azmini resmen belirtmiştir. Tabii, bu müstakil devlet mefhumu ile Amerikan askerlerinin işgalini telif etmek pek kolay olmadığı için, Keramî, Beyrut plâjlanndaki tahliye ameliyesini çabuklaştırmak maksadiyle elinden geleni yapmaktadır.

Ürdün

Aslan yürekli Hüseyin

Bu hafta basında, Lübnan kıyılarındaki tahliyeye paralel olarak Ürdündeki İngiliz birliklerinin geri

Kral Hüseyin

İş başa düşünce...

Çekilmesi de başlamıştır. Birleşmiş Milletlerde beliren kuvvetli tepki karşısında böyle bir karar almak zorunda kalan İngiltere, tahliye ameliyesini geciktirmek için her türlü gayreti sarfetmekten geri kalmamıştı. Ürdünün Akdenizle doğrudan doruya irtibatı olmadığından, gelişte yapıldığı gibi gidişte de uçaklardan faydalanmak icabedecekti. 16 Temmuz günü İngiliz uçaklarına geçit müsaadesi veren İsrail bu sefer böyle bir müsaade vermek istememiş veya müsaade vermemesi bizzat İngiltere tarafından talep edilmişti. İngiliz diplomatları, bu durum karşısında tek geçit yolunun Suriye toprakları olacağını ve Birleşik Arap Cumhuriyeti de böyle bir şeye müsaade etmiyeceğine göre, Ürdünden çıkmamak için makûl bir. mazeretin kendiliğinden belireceğini ummuşlardı. Fakat Nasır, bu manevrayı boşa çıkardı ve İngiliz uçaklarının Suriye üzerinden uçmalarına razı oluverdi. Hattâ, Kraliyet Hava Kuvvetlerinin pilotları Amman'dan Kıbrısa doğru uçarken Suriyedeki hava kontrol istasyonlarının hizmetlerinden faydalanacaklar, buralardaki Birleşmiş Milletler personeliyle telsiz ve radyofar irtibatı kurabileceklerdir.

Şimdi Ammandaki korkunç yalnızlık günlerinin tekrar yaklaştığını bilen genç Kral Hüseyin kara kara düşünmektedir. Memleket onsekiz aydır sıkı yönetim altındadır; hapishaneler siyasi mahkûmlarla doludur. Genç hükümdar, sıkı tedbirleri biraz gevşetmek ve mahkûmlardan bazılarını hapisten çıkarmakla halkın gönlünü tekrar kazanabileceğini

ummaktadır ama, herşeyi bu ümide bağlamayı da müdebbir devlet adamlığı vasıflarıyla kabili telif görmemektedir. Geçen hafta, İngiliz birliklerinin tahliye hazırlıklarıyla meşgul bulunan Amman hava meydanınâ sekiz kişilik bir Amerikan askeri heyetinin geldiğini gören Ürdünlüler, müdebbir krallarının ne gibi tedbirler peşinde olduğunu anlamakta gecikmediler.

İspanya

Öbür dünyadaki vatan cephesi

Türkiyede siyasi davetler ve iltihaklar devam ederken, İspanyada da aynı mahiyette bazı hâdiseler cereyan etmektedir. Yalnız, oradaki hadiselerin Türkiyedeki vatan cephesi münakaşalarından tek farkı, olup "bitenlerin yeryüzündeki İspanyalarla değil, yeraltındaki İspanyollara alakalı olmasıdır!

Bugünlerde İspanyol halk efkârını meşgul eden mesele, esas itibariyle geçen yazın sonunda ortaya çıktı. General Franco'nun 1940 yılından beri inşa ettirmekte olduğu ve uğrunda tam 400 milyon Türk lirası para sarfettiği büyük meçhul asker âbidesi nihayet bitmişti. "Fedailer Vadisi" denen mevkideki bu büyük eser o kadar muazzam bir şeydi ki, tepesindeki 200 metrelik beton haçı ta 40 kilometre uzaktan, yani Madrit şehrinden görmek kabildi. Franco, en nadide mermerlerden yapılan mezarlarda İspanya İç harbi sırasında ölen milliyetçi askerlerin kemiklerini muhafaza etmek istiyordu. Avrupanın en eski diktatörü, 22 yıldan beri devam ettirdiği rejimi kimlere borçlu olduğunu biliyordu, ve onlara olan minnet borcunu bu şekilde ödemeyi münasip görmüştü.

Âbidenin inşası bittikten sonra, Franco'nun fikri değişti. Meçhul Asker mezarlarına sadece milliyetçilerin, daha doğrusu faşistlerin-ölülerini gömmek memleketteki bazı kimselerin kalbini kıracaktı.İç harp sırasında Cumhuriyetçiler safında çarpışmış olanlar, millet parasıyla yapılan bu âbideye kendi taraftarlarının konulmamağından belki alınabilirlerdi. İspanyada uzun yıllardanberi sürüp gelen sükûnetin bozulmaması ve vatandaşlar arasındaki kardeşliğin devam edebilmesi için. Franco, Cumhuriyetçi askerlerin de Fedailer Vadisine gömülmesini ve böylece yeryüzünde karşılıklı çarpışmış olanlar arasında -hiç değilse öbür dünyada- ebedi bir vatan cephesinin kurulmasını kararlaştırdı;

İşte, bütün mesele de bu karardan sonra çıktı. Şimdi, eski Falanjistler ezeli düşmanlarının bu mezarlara konmasına şiddetle aleyhtar olduklarım belirtmektedirler. Franco rejimini kurmak için can vermiş kimselerin yanına, vaktiyle bu rejimin doğuşunu durdurmak maksadıyla silâha sarılanları gömmek, bu eski Falanşistlere göre, işlenebilecek günahların en büyüğüdür.

T I B

A. B. D.

İdeal bir merkez

Amerikada askeri tababete büyük bir önem verilmektedir: O kadar ki, Amerikan Ordusu için âdeta bir şehir denebilecek muazzam tesisler meydana getirilmiştir..-'

Amerikanın kâra ordusuna ait sıhhî tesisler ordu sağlık merkezi "Army medical center" adı altında Washington'un Takoma parkı bölgesinde toplanmaktadır. Burada hastalar ve yaralılar için yüksek ihtisası icap ettiren klinikler, sıhhiye personelinin yetiştirilmesi için bir tekâmül okulu - Postgraduate school - araştırma lâboratüvarlârı ve biyolojik preparatların hâzırlanması için kısımlar vardır. Bu merkez 1923 de kurulmuştur. Sağlık merkezinin hastahane kısmına "Valter Reed" genel hastahanesi denilmektedir. Ayrıca dışardan gelen hastalara bakılan bir poliklinik kısmı vardır ki, buna ordu dispanseri veya "outpatient service" denilmektedir. Sağlık merkezi, kapitolden altı mil mesafede, şehrin kuzey batı yönünde gayet geniş bir arazi parçası üzerinde kurulmuştur. Ordu sıhhiye merkezi sıhhiye dairesile, ordu sıhhiye müzesile, ordu sıhhiye kütüphânesile de yakın bir koordinasyon halindedir. Walter Reed hastahanesi 1908 de inşa edilmiştir. Sarı hummanın sebebi ve sirayeti üzerindeki araştırmalarile şöhret yapmış olan askeri tabib Bnb. Walter Reed'in adı yerilen bu hastahane 1909 da açılmıştır. O tarihten 1944 yılına kadar hastahanede 341.000 hasta tedavi edilmiştir. Hastahanenin günlük mevcudu 2000 kişidir. Poliklinikte günde 900 hasta muayene ve tedavi edilmektedir. Hastananeye sonradan, dört mil uzakta Mary - land'de bulunan bir nekahathane ilâve edilmiştir. Buna da "Forest glen section" denilmektedir. Askerî personel, aileleri ve çocukları bu hastahanede tedavi edilmektedir. Hastahanenin yataklarının % 45'i tıbbî % 55 i cerrahî hastalıklara ayrılmıştır.-Poliklinik kısmı da askeri personel, ailelerine emekli subaylara ve ailelerine bakmaktadır.

İhtisas okulları

Amerikada orduya ait ihtisas okulları da vardır. Bunlar hastahaneden ayrı binalardadır. Ordu sıhhiye okulu, ordu dişçi okulu, ordu veteriner okulu bu aradadır. Bu okullar müstakil olarak özel tedrisat yaparlar. Yeni çıkan doktor, veteriner ve dişçilere muntazam kurslar verirler. Daha eski sıhhiye personeline de geliştirme kursları açarlar. Bu kurslar tıbbın ,cerrâhi,hjiyen, koruyucu hekimlik konuları ile ilgilidir. Sıhhıye erlerine verilen kurslar da vardır.Bu kurslarda genel laboratuvar işleri, ağız hijiyeni, diş mekaniği, besin meseleleri incelenir. Yine bu mekteplerin direktifi altında hastahanece tertiplenen diyet ve fizik tedavi kursları da vardır. Ayrıca ordu içinden seçilen elemanlar anestezi için yetiştirilir.

Sahra Sıhhiye Hizmetleri Okulu.

Bu okullarda Sahra Sıhhiye Okulunun vazifesi muvazzaf ordunun, yedeklerin ve gard nasyonallerin sıhhiye subaylarını yetiştirmekj onların idare ve komuta kabiliyetleri ni , artırmaktır. Acele durumlarda ordudan seçilenler sıhhi idare subayı olmak üzere bu okulda eğitime tabi tutulurlar. Bu okul, sahra sttıhiye teçhizatının ve sıhhiye elemanlarına mahsus teçhizatın geliştirilmesinde ve değiştirilmesinde de rol oynar. Sıhhiye eğitiminde gerekli talâmatriameleri hazırlar veya tâdd; ederî Sahra hizmetlerinin ilerlemesi i ç i n araştırmalar yapar. 1920 de Pensîvania'dâ Carlisle barakalarında kurulmuştur. Emrinde lüzumlu tatbikatlar için, piyade, topçu, istihkam birlikleri vardır. İdare, askeri hijiyen, sahrada tıbbi ve cerrahi hizmetler, askerlik sanatı, talim doktrinleri, lojistik, sahrada dişçilik hizmetleri, sahrada veteriner hizmetleri üzerinde tedrisat yapar, Her eğitim kısmının bir direktörü vardır. Sıhhiye ihtisas subaylarına ilâveten piyade, zırhlı birlikler, kimya harbi subayları da vardır. Bunlar hem öğretmen, hem de liyezon subayı olarak ödev görürler. Bu subaylar ordu harb kolejinden ve ordu kurmay akademisinden mezundurlar, Bu okulun subay ve öğrencilerin istifadesine arzettiği tıbbi ve askeri yayınları takip ve teksir eden bir matbaası vardır. Ayrıca bu elemanlara kitap satan bir kitap evi ve eğitim için gerekli harita, plân, kroki, diyagram, kanunlar, talimatnameler, istatistikler gibi matteryeli hazırlıyan bir şubesi vardır. Okulun basın evi "Army medical bulletin" adlı bir de mecmua yayınlamaktadır. Tedrisât dörder aylık dönemler halindedir.

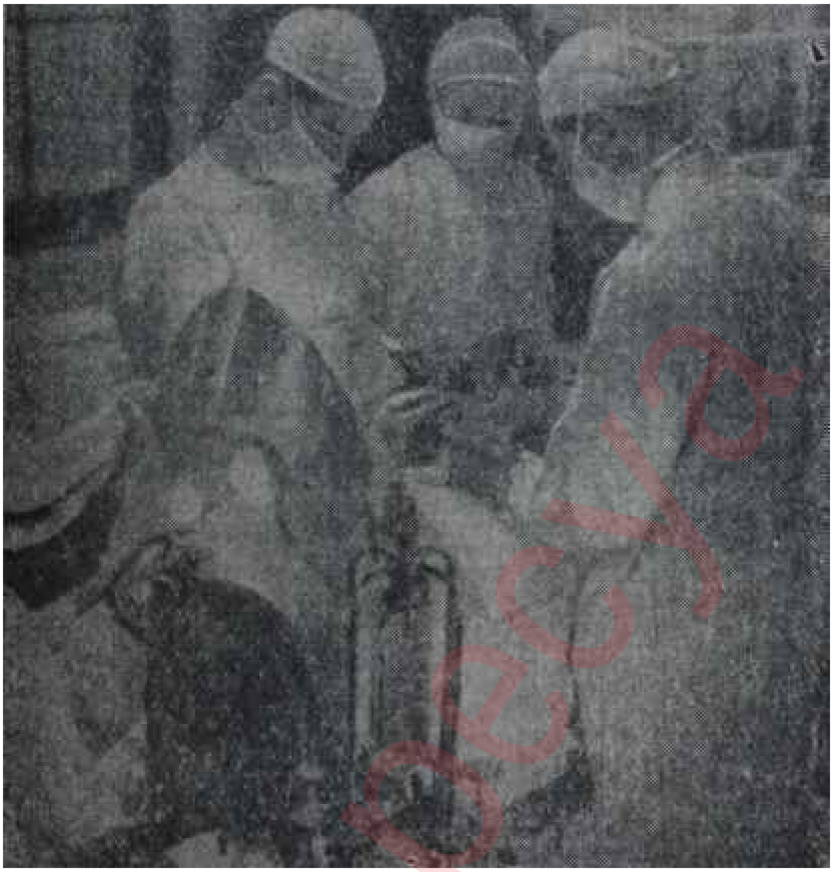
Amerikan ordusunda hekimler için başka tatbikat okulları da vardır. Meselâ hava birliklerine mensup kimseler için "School of avlation medicine" deniz ordusu sıhhî eğitimi için. "Betesta" harb gazları üzerinde hekimlerin bilgisini arttırmak üzere de "Chemical Warfare school)mevcuttur. Büyük birliklerin sıhhiye hizmetini çevirecek, sıhhiye alayı gibi büyük sıhhî birliklerde komutanlık yapacak asker hekimleri yukarıdaki tedrisata, ilâveten harb akademilerine de gönderilmekte ve kurmay subaylar gibi yetiştirilmektedir. Bu tatbikat okulundan seferde orduda ödev alacak bütün sıhhıye personeli geçmektedir.Harb akademisine gönderilerek hekim su-

baylar ise bu tatbikat okulundan geçtikten sonra orduya iltihak **ederek** iyi çalışan ve muvaffak olanların arasından seçilmektedir.

patoloji Enstitüsü

Walter Reed hastahanesi âdeta **küçük** bir şehirdir, özel polis teşkilâtı, sineması, klübü, spor salonları, yüzme havuzları, kiliseleri, bankası, postahanesi, satış mağazaları, devamlı olarak çalışan radyo istasyonu ve stüdyosu, bandosu, lokantaları, kafeteryaları, muntazam otoparkları, hekimler, hastabakıcılar, hemşireler ve diğer, personel için lojmanları vardır. İçinde **2000** hekimin ve 25.000 müstahdem ve hastabakıcının kaynaştığı' bu muazzam sağlık merkezine üç yıl önce, 26 Mayıs 1955 de ültramodern bir de Pâtoloji Enstitüsü eklenmiştir. Başkan Eisenhower tarafından açılış töreni yapılan bu enstitü kısmen yer altındadır. Bir beton blokundan ibarettir. Penceresi yoktur. Yalnız kasa kapısı gibi fevkalâde imtizaçlı yapılmış bir giriş kapısı vardır. Bu hâlile mısır ehramlarım veya labirentleri hatırlatmaktadır. Mühendisler atom bombalarının tesirinden binayı bu şekilde korumak istemişlerdir. Bu maksatla yapılan binaların ilkidir. Tamamiyle otonomdur. Kendi kendine yetecek durumdadır. Elektrik jeneratörü bile hastahanenin öbür bölümlerinden ayrı ve bağımsızdır. Hiç penceresi olmadığı için devamlı olarak ışıklandırmak gerekmektedir. Mükemmel klimatizasyon tertibatı vardır.

1862 de kurulmuş olan ordu tıb müzesi. Birinci Dünya Savaşından sonra Walter Reed hastahanesine misafir edilmişti. Sonradan sivil tababetle de münâsebetler kuran bu müze bir çok anatomo-patolojik kuyudatı ihtiva ettiğinden ödevi ve faaliyeti artmış ve -silâhlı birlikler patoloji enstitüsü- adım almıştı. Artık yeni ve modern binasına yerlesmiş olan bu enstitü bütün Birleşmiş Devletlerden ve yabancı memleketlerden tetkik edilmek üzere anatomik piyesler almaktadır. Bir yılda aldığı parça sayısı 65.000 nin üstündedir. Enstitünün başlıca beş seksiyonu vardır: Anatamo-patoloji bölümü, Amerikan patoloji kayıt bölümü, ikonografık servis, müze, kabul kısma..

Walter Read Hastahanesinde bir ameliyat

Tıbba saygı...

Kuyudat bu gün 22 tâli bölümü ihtiva etmektedir. Millî Araştırma Konseyinin himayesi altındadır. Gayesi patolojinin herhangi bir kontsuna ait dokümanları birleştirerek klinik, radyolojik, anatomik dosya grupları hazırlamak, anatomik piyeslerin kuplarını ve mikrofotoğrafilerini yapmak ve bunları gittikçe artırmaktır., 1927 den 1944 de kadar bir çok ilmi sosyetelerin desteklemesile 22 kayıt açılmıştır. Bunlar: Mesane tümörleri, kardiyo - vasküler patoloji, göğüs- tümörleri, ağız - diş patolojisi, deri patolojisi, andokrin patolojisi, jenito - üriner sistem patolojisi, jerontoloji,. karaciğer patolojisi, böbrek tümörleri, lepra, lenfa sistemi tümörleri, nöro - patoloji, nütrisyon patolojisi, iskelet patolojisi, oftalmopatoloji, otorino - larengoloji patolojisi, prostat tümörleri, şualama patolojisi, kadın jenital organ tümörleri, mide - barsak tümörleri, veteriner patolojidir. Bu dokümanlardan faydalanılarak fasiküller halinde, bol resimli, muazzam bir anatomo patoloji atlası neşredilmiştir. Bu yeni müessese anatomo - patoloji alanım genişletmiş, onu, morfoloji sahasından deney sahasına yöneltmiştir. Bu amaç için de hayvan beslenen kısımlar, hayvanlara mahsus ameliyathaneler, histoşimi lâboratuvarları, histo - bakteriyoloji, İrsto - radyoloji, doku kültürü ve İzotop lâboratuvarlan v.s. gibi tesisler kurulmuştur. Özel cihazlar, dekalsifiye kemiklerden 10 mikra kalınlığında kesitler, çıkarmağa ve 15x 10 cm. büyüklüğünde piyesler yapmağa imkân vermektedir. Bu suretle meselâ bir oyluk kemiği sarkomunun bütününü birden incelemek kabil olmaktadır. Hattâ kemik dekalsifiye edilmeden de plâstik bir madde içinde etüd edilebilmektedir. Gayet ince preparatler hazırlamak için özel mikrotomlar kullanılmaktadır. Bu suretle sonuçlar çok öğretici olmaktadır. Lâboratuvariar insana dar gibi görünmekte ise de, pencere bulunmaması önemli yerler kazanılmasını sağlamaktadır. Her mütehassısın bir lâboratuvârı, bir de sekreteri vardır. Merkezî bir fotoğraf ve mulaj servisi de mevcuttur. Otopsi salonunun yanında, bir de radyoloji kısmı vardir. En önemli oriünâlite patoloji enstitüsüne bir renkli televizyon tesisinin eklenmiş bulunmasıdır. Bir stüdyodan klinik vakaları stajyer talebeye ve kursiyerlere nakledilmektedir. Walter Reed hastahanesinin ameliyathanesine yerleştirilen televizyon kameralarile ameliyat esnasında patoloii enstütüsünün muhtelif lâboratuvarlarına mikroskopik durum üzerinde bilgi verilmekte bu sırada pnömatik tünle biyopsi paçaları mütehassısına gönderilerek hemen o anda muayeneleri temin edilmektedir. Keza otopsi salonuna yerleştirilen televizvon kamerası da her mütehassısa kendi lâboratuvarında her an istenilen bilgiyi ulaştırmaktadır. Böylece zaman keybına meydan vermeden gerekli ve lüzumlu korrelasyon ve birlikte çalışma sağlanmaktadır.

Dr. E. E.

KADIN

Terbiye

Kompleksler

Zamanımızda çok kullanılan ve suiistimal edilen kelimelerin hemen başında "kompleks" kelimesi gelmektedir. Bu kelime artık o kadar ayağa düşmüş öylesine istismar edilmiştir ki, psikologlar kompleks kelimesi yerine "Konfli" kelimesini kullanmağa başlamışlardır. Bu bakımdan çocuk yetiştiren ailelerin kompleksler hakkında fikir sahibi olmaları elbette ki çok faydalıdır. Fakat bunu mübalağa etmemek ve bugün mütehassısların dedikleri gibi "kompleks kompleksine" kapılmamak ta şarttır.

Kopmleks denilen şey, öyle bir anda doğmaz. Bir hissin veya heyecanın kompleks haline gelmesi ve bir çocuğun, bir gencin bütün davranışlarına hâkim olması uzun zamana ve hadiselerin tekerrürüne bağlılır. Meselâ çocuk, tek bir defa başarısızlığa uğramakla başarısızlık kompleksine yakalanmaz. Mühim bir hadise karşısında hakarete maruz kalan çocuk da muhakkak hakir görülmek kompleksine düşürülmüş değildir. Birçok aile bu endişelerle, bazan çocuklarını en normal şekilde dahi cezalandıramamaktadırlar. Ailelerin bilmesi icap eden bir şey varsa o da kompleksler, ancak yavaş yavaş ve şokların birbirini takip ettiği takdirde meydana geleceğidir. Bundan başka 'bir kompleks, aynı şekilde her karakterde gelişmez. Heyecanlı tipler komplekslere daima daha çok maruzdurdurlar, Heyecanlı tiplerde de, reaksiyonları ağır olanlar en çok komplekse kapılırlar. Demek anne ve baba çocuğunu terbiye ederken, en evvelâ onu iyice tanımakla mükelleftir. Dikkatli anneler ve babalar bu işi kolayca, bir psikolog kadar iyi başarabilirler. Eğer şüpheleri varsa bir pedagoga, bir mütehassısa müracaat etmeleri faydalıdır

Herhalde kompleks korkusuna fazlaca kapılmak ve bu yüzden mütereddit davranmak çocuk için zararlıdır. Gene en iyi bir tedbir, kompleksin ne demek olduğunu bilmek ve muhtelif kompleksler hakkında fikir sahibi olmaktır. Kompleks denilen şey, bir çocuğun bütün davranışlarına hâkim olan bir histir. Bu ekseri ehemmiyetsiz bir hâdiseden doğmuştur. Hiç kimsenin dikkat etmediği bu hâdise çocuğa tesir etmiştir ama, kendisi de açıkça bunun sebebini ve menşeini bilmemektedir. Çeşitli kompleksler vardır. Bunların arasında bir çocuğun maruz kalabileceği en mühim, kompleksleri anne ve babaların bilmelerinde elbette fayda vardır.

Terkedilme korkusu

Çocuk huzur ve emniyet hissini kaybetmiştir. Terkediknekten, korkacaktadır. Bu ekseri, çocuk kendisini lûzumsuz hisettiği zaman olur. Meselâ aile onun doğumunu arzu etmemişse ve bunu çocuğa hissettirmişse çocuk bu komplekse yakalanabilir. Ailenin, projelerine bir mani teşkil ettiğini hissedince de aynı duruma düşebilir. Mesela anne baba geçinememekte ve her zaman onun yüzünden ayrılmadıkklarını ifade etmektedirler.. Bu kompleksler, çocuklara ekseri telafisi zor korkular, vehimler verir.

Alarm İşaretleri

Jale CANDAN

Hayırlıoğlu

Diyanet İşleri Başkanının, Batı Trakyada irticai körüklemek maksacb i ile çıkardan bir gazeteye vermiş olduğu beyanat ve bu beyanat üzerinde ısrar etmesi inkılaplarımıza meydan çıkarcasına. Kuranı okumak için arapça öğrenmemizi, tavsiye etmesi bence üzücü olduğu kadar da faydalı olmuştur. Bu konuda Türk basınının açtığı kampanya ve bilhassa Cumhuriyet gazetesinin neşriyatı gayet aydınlatıcı olmuş ve tereddüde düşmeleri muhtemel olan bir çok hüsnüniyet sahibi muhafazakâr müslümanı ikna etmiştir. Bugün Diyanet İşleri Başkanı, hiç bir surette ispat edemediği gerici ve çürük bir iddia ile karşımızdadır. Buna mukabil din ulemaları, dilciler, ilahiyat Fakültesi profesörleri, memlekette ötedenberi bu konu ile ilgili olarak şöhret yapmış birçok selâhiyet sahibi kimse kuranı Kerimin lâtin harfleri ile mükemmelen yazılıp okunabileceğini ilmen ispat etmiş durumdadırlar. Bugün, bu vesile ile başka memleketlerdeki müslümanların Kur'anı nasıl yazıp okuduklarını da öğrenmiş bulunuyoruz. İranda, Pakistanda, Çinde, Afganistanda, Finlandiyada Kur'an mahalli dillere tercüme edilmiş ve defalarca tefsiri yapılmıştır ve çoğunda mahalli harflerle yazılıp okunmaktadır.

Bundan başka hâdise, iki acı hakikati daha meydana çıkarnış bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, memlekette başını kaldırmaya hazır bir irticaın sinsi sinsi çalıştığıdır. Hayırlıoğlu hâdisesi vesilesi ile gençlik teşekküllerine, ilim adamlarına bazı aydınlara gönderilen tehdit mektupları, en başta dinimize karşı olan bu gerici hareketin menşeini aramak ve meydana çıkarmak lüzumunu şiddetle hissettirmektedir.

"İnkılaplarımız kökleşmiştir, ötesi teferruattır" diyemeyiz. Herhangi bir yerde irticaın düşmana en geniş bir faaliyet sahası arzettiğini unutmamamız ve bilgisiz geniş kütleleri bu gibi sinsi faaliyetlerden korumamız lâzımdır. Anadolunun bazı mıntıkalarında ilkokulların yerini almaya hazır bekliyen bazı gizli Kur'an mekteplerinin mevcudiyeti iddiasına gülüp geçersek, gözümüzün önünde her an büyüyen karaçarşaf temayülüne gülüp geçersek, arap harfleri ile tedrisat teklifine, adam sen de dersek sonu neye varrır? İnkılâplarımızı ilgilendiren meselelerde titiz davranmamız şarttır. Elbette ki, bu söz ve fikir hürriyetini kösteklemiyecek, ancak inkılâplarımıza ait sarih kanuni hükümlerle, gizil teşkilâtlar meydana çıkarılacaktır. Bu konuda da söz ve fikir hürriyetinin ne derece faydalı olduğunu son hâdiseler ispat etmemiş midir? Meselâ bu münakaşa sonundadır ki Türkiye Diyanet İşleri Başkanının arapça tedrisat hakkında neler düşündüğünü öğrenmiş bulunuyoruz.

Gene acı bir hakikat da, bazı istismarcı unsurların irticaa, bugünkü İktidar partisine dayanan bir kuvvet şekline veya böyle göstermek iste releridir. Çok partili rejime girdiğimiz günden bugüne, bu gayret daima sezilmiş ve zaman zaman bastırılarak, zaman zaman küçümsenerek ve zaman zaman da idare edilerek geçiştirilmiştir. Bu vesile ile, son günlerde bir D. P. kongresinde söylenmiş olan sözler ve Başbakana çekilmiş olduğunu gazetelerden öğrendiğimiz telgraflar, alarm işareti olarak kabul edilip üzerinde durulmalıdır. Şunu itiraf etmek lâzımdır ki, siyasi partiler bu konuda gayet çekimser davranmaktadırlar. Halbuki, yapılacak iş basittir. Bu konuda derhal birleşmek ve mürtecinin oyunu, oy birliği ile itmek! Bütün aydınların siyasi partilerden bekledikleri hizmet budur.

KADIN

Aşağılık duygusu

Birbirini takibeden başarısızlıklar bu kompleksi doğurabilir. Bu bir beceriksizlik, iktidarsızlık hissidir. Herhangi bir hamle icap edince, çocuk daima durur, beceriksizliğinden muvaffakiyetsizliginden emindir. Çocuklarından fazla şeyler bekllyerek onları bilhassa okulda, iktidarları fevkinde başarılar sağlamağa teşvik eden, onları daima, aleyhte mukayeselerle küçülten anne ve babalar onları bu. komplekslere doğru iterler. Okullardaki imtihanlar, dereceler, mükâfatlar da kuvvetlileri teşvik ederken, zayıfları bedbin bir aşağılık duygusuna alıştırmaktadır.

Suçluluk

Çocuk iyi ile kötüyü ayırt etmeye başlar başlamaz, suçluluk hissi de doğmuş demektir.Çok ağır ve sık tekerrür ettirilen cezalar zararlıdır. Ceza elzem olabilir, fakat mantık hududunu aşmamalıdır. Küçük çocuklara şaka için yapılan bazı, tehditler de lüzumsuz olduğu kadar tehlikelidir. "Parmağını emersen onu keserim", "gürültü edersen seni camdan atarım" diyen büyük içinden güler, çocuk ise buna gülmez.

Sevilmemek korkusu

Terkedilmiş çocuk sevilmemek korkusuna daha çabuk yakalanabilir ama, bazan normal olarak sevilen çocuklar da aynı şekilde sevilmemek korkusuna kapılabilirler. Daima başka işlerle meşgul olan ve çocuğunun sevgi ve alaka ihtiyacına kafi derecede cevap vermiyen anne de, çocuğunda bu hissi uyandırabilir. Anne çocuğun suallerine cevap verirken sinirlenir, akşam yatarken onu öpmeyi unutur, bedbaht olduğu bir anda onu teselli etmez... Çocuk kırıldığını saklıyarak başka yoldan alakayı çekmeye çalışır. Karakterine göre ya huysuzluk eder, ya surat asar oturur, şayet anne vaziyeti görür ve çocuğa sokulursa mesele orada biter ama kendi meşgaleleri arasında, çocuğun bu vaziyetine daha da çok sinirlenirse çocuktaki bu "başka yoldan telâfi" manevrası gittikçe yerleşir. "Früstrasyon" denilen kompleks yerleşir kalır. Oburlukta dahi teselli arayan, sevilmemek korkusunu mütecaviz hareketlerle telâfiyi çalışan çocuklar vardır. Bu hal büyüklükte devam eder.

Bir kompleks daha

Kaeh kompleksi kardeşler arasındaki kıskançlıktır. Çoğu; zaman bir kardeş doğunca doğar, umumiyetle kıskançlık başka sahalarda tezahür eder ve doğruca hedefe yöneltilmemiştir. Kıskanan çocuk, alâkayı üzerine çekmek için hasta rolü yapar, kardeşine bakarak meselâ şişede süt içmek veyahut onun hareketlerini taklit etmek ister bazen kardeşi gibi, yeniden yatağını ıslattığı bile vâkidir. Bazan da aksine çocuk yeni doğan kardeşine ölçüsüz bir ilgi gösterir, onu korur, onu sever anne gibi ona düşer.

Alarm işaretleri

Fakat bütün bu komplekslere yakalanmak zannedildiği kadar kolay değildir. 'Karakter, hâdiseler, hususi şartlar birleşmedikçe tehlike yoktur. Yasamaya başlayan insan tabii olarak, hem kendi kendisi ile, hem muhiti ile bazı anlaşmazlıklara düşecek, insiyakı ile iradesi arasında, kendisi ile cemiyet arasında bir mücadeleye mecbur olacaktır. Güçlükler yenildiği takdirde bu mücadeleler ve anlaşmazlıklar tabiidir ve hattâ faydalıdır. On vak'ada dokuzukmuhakkak halledilmiştir. An--ak onda bir vak'a kompleks olur. Bul takdirde de nevrozlar ve huzursuzluklar doğar. İşte bu alarm işaretleridir ki, anne ve babayı ikaz etmeli ve çocuk bir mütehassısa, götürülerek, huzursuzluğun menşei muhakkak bulunmalı, çocuk bütün hareketlerine, davranışına ve tutumuna tesir edecek olan heyecanı histen kurtarılmalıdır.

Moda

1958 - 59 damgası

Bu yıl etekler kısalmış, bel yukarıya çıkmış, baş yükselmiştir. Modanın bu üç yeni prensibi ilk bakışta hoşlanmadığımız birçok acayip modellerin çıkmasına sebep olmuştur. Fakat bu modeller arasında, çok pratik olanlar, göze hoş görünenler ve aynı zamanda 1058-59 havasını, 1958-59 damgasını taşıyanlar da çokaır. İşte hem şık, hem modaya uygun, hem sade. hem değişik olmak için bu pratik modayı gözden geçilmek lâzımdır. Yeniyi buna göre yapmak, eskiyi buna göre düzeltmek, şaşırmamak o zaman mümkün olacaktır.

Yeni moda bir manto

Astarı hakikatten yüzünden pahalı!

Pratik elbise

Bu yılın modası olan pratik elbiseler tercihan gri flanelden, tvveed'den veyahut kalınca, yumuşak yünlülerden yapılmaktadır. Daha ziyade sokak elbisesi olup mevsiminde mükemmelen tayyör yerini tutmakta, soğuk havalarda ise, spor bir manto içinde çok ısıtıcı olmaktadır. Zaten bu elbiselerin ekseri, yalancı bir tayyör, bir döpiyes havası taşıdıkları görülmektedir. Bunların *geçen* senenin çuval elbiselerini-, hatırlatan böl ve rahat biçimleri vardır. Fakat bel oturtulmamış olmakla beraber, bu seneki modellerde ekseri göğüs altında bir kesik, bir yarım kemer, cepler veyahut uçları bol bırakılmış pensler mevcutur. Genç kızlar için, bu pratik kalın spor elbiseler ekseri; eteğin üzerine bol olarak düşürülen geniş yakalı, kapalı bir "marinyer"-le iki parçalı olarak düşünülmüştür.' Vücudun yarısına kadar önden düğmeli olarak yapılan rob manto tipi ise, daha ziyade bu genç kızların anneleri içindir.

Tayyörsüzlükten şikâyet eden kadın tweed flanel veya renkli yumuşak kalın yünlülerden yaptıracağı bu tip bir elbise ile mevsimi şık olarak geçirebilecektir.

Üç piyesler

1958 - 59 damgasını taşıyan en tipik kıyafetler manto etek .ve "over-bluz" denilen etek üstüne giyilen bluzlardan müteşekkil üç parçalı kıyafetlerdir. "Over -bluz" lar bazan manto ve eteğin kumaşının yapılmış bir tayyör ceketi şeklinde de karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu, çok daha ağır ve pahalı bir kıyafettir. Daha pratik, ve ekonomik olarak, mantonun kumaşından bir etek yapmak ve bunun üzerine jarse gibi supl kumaşlardan muhtelif renklerde over-bluzlar yapmak mümkündür. Over-bluzlar ekseri göğüs altında bir kurdele veya ince kemerle, bir kaba biye ile hafifçe sıkılmıştır.

Siyah elbise

1958 - 59 modası amerikan modası tesiri altında, tamamiyle renkli bir modadır. Renkli mantolar, renkli tayyörler, renkli elbiseler hattâ emprime yünlü elbiseler günün her saatında iç açıcı, göz oyalayıcı bir manzara arzedecektir. Ama siyah bir elbisenin yeri gene vardır ve ak-

şam saat beşten sonra onun yerini tutacak kıyafet yok gibidir,

1958-59 damgasını taşıyan siyah elbise umumiyetle çok zarif, dar, gardropta fazla yer işgal etmiyen bir elbisedir. Düz ve sadedir, fakat ince bir teferruatla zenginleşmiştir Güzel bir fiyonk, zengin bir kuşak, ustalıklı bir "kûp"lâ göze çarpmaktadır. Siyah elbiselerin yakası açık olmalı, daima inci takılmalı, açık renk eldivenle giyilmelidir. Bu *sene*ki siyah elbiselerin dekolteye mukabil daima küçük kolları vardır. Siyah elbise giyildiği zaman, saçları renkli kadife bir kurdele ile toplamak ta adet olmuştur. Kurdele siyah olursa muhakkak bir taşlı iğne ile süslenmektedir.

Astarı yüzünden pahalı!

Yeni modanın en büyük hususiyeti de astara verilen ehemmiyettir. Birçok modellerin astarları, hakikaten yüzünden pahalıdır. Büyük terziler en nefis kürkleri manto astarı olarak kullanmakta tereddüt etmemişlerdir. Lutr, kastor, astragan, renar arjante astar olarak rahatça kullanılmış fakat yakalarda, kol kapaklarında ve kenarlardan bol miktarda gösterilmiştir. Bu "pölis"lerin aynı kürkten yapılmış şık şapka ve kalpakları da vardır; Vakıa tweed mantoya rönar astar almak her babayiğidin harcı değildir ama, yıpranmış ve demode olmuş kürklere yerri bir yüz almak çok ekonomik olmaktadır.

Gene aynı şekilde birçok sade tayyörler, bugün, Türkiyede de piyasada mevcut olan ince şal örneği yünlülerle astarlanmış ve aynı yünlü, bluzlarla süslenmiştir. Yeni modada astar, yüz 'kadar, bazan yüzden mühimdir ve buna ince teferruatın kıymetlenmesi denmektedir.

Yerinde bel

Çuvaldan ve ampirden sonra bel muhakkak tekrar yerine oturacaktır. Bu sene de bazı modeller bu "yerinde bel" cereyanına doğru yönelmişlerdir. Fakat bu modellerde, bel yerinde kesilmiş olmakla beraber kemer fazla sıkılmamıştır ve elbisenin beden kısmını hiç sıkmamakta aksine tâmamiyle bol ve rahat bırakmakta, göğüsleri kaybetmektedir. Senenin en rahat en pratik ev ve büro elbiseleri için bu model tercih edilmektedir.

Beden bolluğu ekseri omuzlar üstünden bol bırakılan penslerle temin edilmiştir. Etek te bele böyle birkaç pensle oturtulmuştur, fakat ucuna doğru daralmakta ve dar etek manzarası arzetmektedir. "Yerinde bel" prensibine sadık modellerin böylece beden kısımları yumuşak ve bol hatlıdır, etek ise dardır. Bu model herkes tarafından kolayca giyilebilecek bir modeldir ve şömizye elbisenin kadın modasında adetâ klasik bir yer alarak, devamıdır.

C E M İ Y E T

Erol Dallı

"Arrivederci Roma..."

Geride bıraktığımız haftanın ikinci yarısında, İstanbulun "Gençlik Sosyetesi" diyebileceğimin zümresine mensup iki genç, binbir badireden sonra, nihayet hayatlarını birleştirdiler. Perşembe günü Kervansarayda yapılan törenlerine gönderilen çiçek ve tebrik telgraflarının sayısı, ancak çiçekleri getiren çocuklara ve postacıya bahşiş ödemekle görevli teşrifatçı delikanlının şişkin, iken son derece zayıflayan cüzdandan anlamak mümkündü. Cumhuriyet Gazetesi Vilâyet Belediye muhabiri Erol Dallı de Tanju Özcan- şim Dallı-daha ziyade gençlerin teşkil ettiği davetlilerin hasar bulunduğu çok eğlenceli geçen bir nikâh-düğün merasiminden ve Hiltonda geçirdikleri 12 saatten sonra. Adana vapuru ile, şarkısıyla kalblerini birleştirdikleri Romanın yolunu -kısa sürecek bir balayı için- tuttular.

Nikâh merasimi bir âlem oldu. Daha önce hazırlanan programa göre, İstanbul Belediye Başkanı Kemal Aygün Erolun, Cumhuriyet Gazetesi Müdürü Cevat Fehmi Başkut da Tanjunun şahitliklerini yapacaklardı. Fakat Aygün, son dakikada fikir değiştirerek çok sevdiği Erolun bizzat canına kıydı. Karar o kadar ani verilmişti ki, şahit sandalyesine oturması beklenen Aygün Nikah Memurunun yerine yerleşiverdi. Nikâh memuru da mecburen şahit sandalyesine oturdu. Fakat düğün sahipleri adaletsizlik yaparak, ilk defa nikâh kıymasına rağmen Divan pastahanesinden alınan canım çikolatayı hak sahibi Aygün'e değil de, şahitlik yapan nikâh.memuruna verdiler.

Güzel Tajunun güzel kızı arkadaşları yakışıklı Erolun da yakışıklı erkek arkadaşları bol bol eğlenip dans ettiler. O akşam barın önünden hiç uzaklaşmıyan ve mutadı veçhile elinden kadehi hiç bırakmıyan tek kişi ise,Erolun eh yakın arkadaşı Kayhan Sağlamer oldu.

Törenin hitamında, Erol ile Kayhanın ayrılışları çok hazin idi. Uzun uzun kucaklaşan vefalı arkadaşlar birbirlerinden sıyrıldıkları zaman üzüntüden -fakat daha ziyade sevinçten- gözlerinden akan yaşları başkalarının görmesinden çekmeme gayri ihtiyari karanlık bir köşeye doğru ilerlediler.

İstanbulu pek sevdiklerini söyleyen ve sık sık bu şehre gelen Amerikalı bir karı koca-Amerikanin meşgazetecilerinden Costance Brown ve eşi -geçen hafta içinde neredeyse bir daha İstanbula ayak basmamak kararını vereceklerdi. Zira bu sempatik karı kocanın-bu gelişlerinde-İstanbula ayak bastıkları andan itibaren aksilikler aksilikleri kovalamağa başladı. Hiltona yerleşen Brown'lar otelin lokantasında yemek yiyip odalarına çıktıktan kısa bir zaman sonra alel acele bir doktor çağırmak zorunda kaldılar. Zira Mx. Brown sancıdan kıvranmağa başlamıştı. Gelen doktor, Brown'a yediği yemekten zehirlendiğim söylediği zaman, otel alt üst oldu. Anlaşılan oteldeki fiyatlar yükseldikçe yemeklerin kalitesi-hele rus salatası ndakial çalıyordu. 24 saatlik bir tedaviden sonra kendine gelebilen Brown ve eşi o akşam Ankarada şereflerine verilecek bir kokteylde hazır bulunabimek için Yeşilköye gittiler ve uçağa bindiler. Hemen herkesin uçaktaki yerine yerleştiği ve kemerlerle kendini; koltuğa bağladığı anda Japonya seyahatinin unutulmaz bestesi uçağın hava muhalefetinden dolayı havalânamıyacağı haberini verdi. Ta bii Brown'lar ister istemez geriye, Hiltona döndüler. Hiltona dönünce de ilk işleri telefona sarılmak oldu. İstanbulda lodos eserken telefon etmeğe kalkışmak için insanın Amerikalı olması gerektiğini söylemeğe lüzum yok.

Ankaradaki davetliler, Brown'ların gelmeyeceğini tesadüfen öğrendiler ve kadehlerini. Constarice Brown'unu şerefine -tabii gıyabında- kaldırdılâr.

nkâra sosyetesinin saklığı ve zerafeti ile maruf hanmılarından Harika Yardımcı bundan böyle eşinin peşini hiç bırakmayacağa benzer. Celal Yardımcının pek kısa, süsüreceği bilinen Amerika seyahâtinde dahi eşine refakat etmekten kendini alamadı. Eşiyle birlikte bindiği P. A. A uçağı ile Nebresca'ya uçtu. Dönüşte de her halde doğu illerimize yapılan tetkik seyahatlerinde Harika yardımcıyı görmek mümkün olacaktır.

K İ T A P L A R

GENÇLİK ANSİKLOPEDİSİ

*(Hazırlayan: **Baki Kurtuluş,** Kurtuluş yayınları, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1958, 32 sayfa 100 kuruş).*

Bu ayın başında ilk cildinin birinci fasikülü yayınlanan Gençlik Ansiklopedisi, memleketimizde şiddetle hissedilen bir boşluğu doldurmak gayesi ile hazırlanmış. Yalnız talebelerin değil, hayata atılmış bir takım aydın insanların dahi zaman zaman zihinlerinde çengellenen bir takım sualler vardır. Farzı muhal, Abaza Hasan Paşa kimdir? Addis Ababa nerededir? Bir gazete okurken, radyo dinlerken, bir film seyrederken ve hattâ konuşurken sözü geçen bir kelime, bir ad zihne takılır. Falan şey nedir? Düşünürsünüz, düşünürsünüz bulamazsınız. Hele talebeler için bu hal daha çok varittir. Memleketimizde, herhangi bir şey hakkında şöyle beş on kelimeyle de olsa malûmat sahibi olmak iÇin baş vurulacak bir kitap bulmak pek zordur.Gerçi bir iki ufak, bir iki de büyük ansiklopedi vardır ki -bunların büyüklerinin ne .zaman tamamlanacağı kestirilemez- cidden değeri eserlerdir. Fakat "herkesin el kitabı" hüviyeti, taşımamaktadırlar. İşte Gençlik Ansiklopedisinin İlk cildinin birinci fasikülünü yayınlayan Baki Kurtuluş bu yolda hayırlı bir adım atmıştır. Üç veya dört cilt tutacağı söylenen, fakat bir cildin kaç fasikülden ibaret, olacağı kaydedilmeyen bu ansiklopedinin kısa bir zamanda tamamlanması muhakkak ki pek çok insanı sevindirecektir. Daha ziyade ilk okul, orta okul ve lise talebelerinin zihinlerinde doğması mümkün suallere göre hazırlanan bu ansiklopedi ilk fasikülünde A harfinin "ahm" bölümüne kadar gelmiştir. Bu, bir ölçü olarak kabul edilirse her cildin on, oniki fasikül olacağı tahmin edilebilir. Her ay bir fasikül yayınlanacağı düşünülürse bu ansiklopedinin de tamamlanması için en azından üç sene beklemek gerekecektir. Temenni edilir ki Baki Kurtuluş bu mevzuda elini biraz çabuk tutsun da, -hiç değilse- fasiküllerin birkaç tanesini bir arada yayınlasın ve zamandan kazanılsın.

Bu ansiklopedinin memleketimiz bilgi hayatındaki rolünün son derece faydalı olacağım umuyoruz. Yeter ki üzerinde biraz daha durulsun ve şayet mümkün olursa biraz daha iyi bir kâğıda ve daha iyi baskı imkânları ile basılsın.

Baki Kurtuluş

İlk adım atıldı

BAHAR ŞİİRLERİ ANTOLOJİSİ

*(Hazırlayanlar: Tahir Hayrioğlu, Erdoğan **Alkan,** Sıralar Matbaası, **İstanbul,** 1958, 80 **sayfa 900 kuruş).***

Hiç şüphe edilmemelidir ki, bizim memlekette en kolay iş bir antoloji hazırlamaktır. Şuradan veya buradan kırk elli şiir toplayan, bunları bir araya getirdi mi bu derlemeye hemen antoloji adım takmakta ve bastırmaktadır. İşte Tabir Hayrioğ--u ile Erdoğan Alkan da bu modaya ayak uydurmuşlar. Seksene yakın şairin iyi kötü bir o kadar sayıda şiirini bir araya toplamışlar. Başına bir de ön söz yazdırmış ve piyasaya sürmüşler. Hayrioğlu ve Alkanın dikkat ettikleri tek husus şiirlerin bahardan bahsetmesi olmuş. Bunun haricinde göz önünde bulundurdukları herhangi bir nokta yok. Şiir adı altında bahara ait kim ne yazmışsa, hemen hepsini bir araya toplamışlar. Öyle ki, en mükemmel bir şiirin yanında manzume adı bile verilemeyecek bir başka karalamaca yer almaktadır. Bahar Şiirleri Antolojisi hazırlayanların iyi niyetlerine rağmen maalesef tatmin edici bir eser olmaktan uzaktır.

ŞİNANAY

*Abdülkadir Gürol'un manzum hicviyeleri. Hürbilek yayınları 1, Eskişehir 1958, Hürbilek Matbaası, 34 sayfa **100** Kuruş),*

Tek şiiri Türk sanat âlemi geçmiş yüzyıllar boyunca gerçekten büyük bir takım hiciv üstadları yetiştirmiştir. Fuzulinin "Selâm Verdim de rüşvet değildir diye almadılar" diye başlayan şikâyetnamesinden tutun da Nefiye, Şair Eşrefe, Tevfik Fikrete, Neyzen Tevfike kadar pek çok şair ve edip bu yolda kalem oynatmıştır. Halk şairinin dilinde "taşlama", divan şairinin dilinde "hicviye" adım alan bit tarz, şiirimizin en güzel örneklerinin yazılmasına vesile olmuştur.Günümüz

Şinanayın **kapağı**

*"Cep delik, cepken delik..."**

şiirinde de mizahın hemen yanı başında hiciv mühim bir yer işgal eder. Modern Türk şiirinin sivri dilli pek çok şairi, bilhassa bu şiirin öncüleri -Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet- gerçekten nefis hiciv örnekleri vermişlerdir.

Eskişehirde mütevazi bir gazetenin sahibi olan Abdülkadir Gürol, gazetecilik mesleğinin yanı başında şiirle de uğraşmaktadır. Hem de şiirin en geç koluyla. Mizahi şiir ve hicivle. 84 sayfalık ufacık bir broşür olan ve Hürbilek gazetesi yayınlarının birincisi olarak piyasaya çıkarılan Şinanay adlı kitap Abdülkadir Gürolun bu sahadaki çalışmalarının bir kısım meyvalarını içinde toplamaktadır. Yirmi küsur şiiri ihtiva edan Şinanay, şiir değeri.bakımından pek bir kıymet arzetmemektedir. Hattâ bu manzumelerdeki hiciv dahi yukarıda birkaç tanesinin adını sıraladığımız şairlerinkinin yanında pek sönük kalmaktadır. Ne var ki, Abdülkadir Gürol, vezne, kafiyeye ve tekerlemelere dayandırır rak inşa ettiği bu manzumelerinde günümüzün bazı meselelerine cesaretle parmak basmakta ve daha çok basit halk tabakalarının hoşuna gidecek mısralar kaleme almaktadır. Sendika birliklerinin kapatılmasından hayat pahalılığına, hayat pahalılığından demokrasi ve rejim meselelerine, oradan da basın hürriyetine kadar çeşitli mevzularda kalem oynatop mısra düşüren Görolun kitabındaki Devrin Parolası adlı manzumeden şu mısraları okuyuculara bir örnek olsun diye alıyoruz:

"Büyük adam olursun yakalarsan bir dayı,. - İstersen bilme hesap, istersen bilme sayı, - Ve hattâ istersen ol dağdan inme bir ayı - Arkan varsa kafa tut, bu pay bana az diye, - Arkan yoksa tıkarlar bir kümese kaz diye."

S İ N E M A

Türkiye

Tehlikenin eşiğinde

T **ürk** parasının değeri hakkındaki son kararlardan sonra film' ithalinde meydana gelen **durum** henüz fiilî alana intikal etmemekle beraber, Türk sinemacılığının geleceği hakkında bazı tahminlere yol açtı. 1955 yılı başında, "Türk Film Dostları Derneği" nin Türk sinemacılığı hakkındaki raporu vesilesiyle ortaya sürülmüş olan fikirler bir kere daha tekrarlanmaktadır. Fakat o zaman olduğu gibi, şimdi de çok vakit yanlış mukayeselere, yanlış benzetmelere, apayrı şartlara dâyanıldığı için varılan neticeler de ekseriya hatalı olmaktadır. O vakitten beni yerli filmciliğin kalkınması için. en sık ileri sürülen çare, yabancı **film** ithalinin tahdidi, yerli film yapımının artırılması idi. Zaten bu iki olay birbirine sıkı sıkıya bağlı durumlardır. Bugün, henüz fiili neticeleri hissedilmemekle beraber, son alınan kararlardan sonra yabancı film ithali kendiliğinden tahdide uğrayacaktır. Eğer malzeme bulunmakta güçlük çekilmezse, yerli film yapımının da buna uygun nispette artacağı söylenebilir. Yabancı filmlerden açılacak yeri doldurmak üzere sinemalarda yerli filmlere daha çok. zaman kalacaktır. Fakat bütün bunlar, Türk sinemasının kalkınmasını sağlıyabilir mi?

Himayeye lâyık olmak

E sasen ister yabancı filmlerin tahdit edilmesi, ister sinema salonlarının belli sayıda yerli filmlere yer ayırmak mecburiyetinde tutulmaları şeklinde olsun, devlet himayesi ancak bazı şartlar altında iyi neticeler verebilir. Bu şartların başında da himayeye lâyık olmak gelir. Himayeye lâyık olmak demek, yabancı filmlerden boşalacak yeri gerek sayı, gerek kalite bakımından doldurabilecek bir • yerli film sanayiinin bulunması; hiç olmazsa bu yolda gelişme belirtisi göstermesi demektir. Nitekim Batıda örnekleri görülen bütün sinemayı himaye edici mevzuat ancak böyle bir durumdan sonra konmuştur. Hattâ çoğu, himayeye lâyık endüstrileri bile bazan ihmal edip, ancak İkinci Dünya Savaşından sonra bu yolda hemen bütün Avrupa ülkelerinde beliren temayüle uymak için çıkarılmıştır. Batıda bunun bir tek istisnası vardır ki, o da tamamiyle- menfi bir netice vermiştir: Avrupada hemen hiçbir ülkenin yabancı film ithalini tahdit etmediği, yahut sinemalarında belli sayıda yerli filmi oynatmaya mecbur tutmadığı bir sırada İngilterede, 1927 tarihli bir sinema- kanunu çıkarıldı. Bu kanun yabancı filmler için bir kota tespit-ediyor, her yıl İngiltereye girecek yabancı film sayısının tahdit ediyordu. Aynı zamanda sinema salonlarının belli sayıda İngiliz filmi oynatmasını mecburi kılıyordu. İngilterenin bu yoldaki aceleciliği şundan ileri gelmekteydi: Sesli film yeni çıkmıştı. Henüz dublâj ve altyazı sistemlerinin gelişmediği bir sırada, dünya piyasasını tutan Amerikan filmleri, ingilizce kullanılmıyan ülkelerde büyük bir tehlike göstermiyordu; ama aynı dil birliğinden olan İngiltere sinemaları birdenbire Amerikan filmlerinin istilasına uğramıştı. Kanun bunu önlemek, İngiliz sinemasını himaye etmek için çıkarıl-

Bir yerli film sahnesi

Sinemada şipşakçılık

araştı. Ama netice ne oldu? Netice beklenilenin tanı aksi çıktı: İngiliz sinemasının gelişmesi on yıl gecikti, bir de milletlerarası sinema terimleri arasına bir yenisi katıldı: "quiekie"...

Terli şipşaklar

A ynı olaya, İngilteredekinden 30 yıl sonra bizim sinemamızda da rastlandı. 1948 yılına kadar yerli ve yabancı bütün filmlerden aynı miktarda vergi alınıyordu. O zaman, bazı prodüktörler, yerli filmciliğin kalkınması için bu verginin yerli filmler lehinde İndirilmesini istediler. Hükümet de bu düşünceye uyarak yerli filmlerden alınan vergide indirme yaptı. Netice herkesçe bilinmektedir: Ortalıkta mantar gibi prodüksiyon şirketleri bitti ,her yıl yapılan "quickîe" lerîn sayısı 10 -. 15 ten 40-. 50 ye çıktı, fakat kalite bakımından hiçbir gelişme meydana gelmedi. Zira Türk sineması, henüz yabancı filmlerden açılacak boşluğu dolduracak seviyeye erişmemişti.

Dönemecin başı

Ö nümüzdeki yıllarda, her hangi olağanüstü bir durum ortaya çıkmazsa, yabancı film İthali kendiliğinden tahdit edilmiş olacaktır. Böylelikle perdelerimizin büyük bir kısmım kaplıyan Amerikan filmleri yavaş yavaş azalacaktır, ödeme yollarının daha büyük güçlüklerle tıkalı olması bakımından, boşalan bu yeri Avrupa filmleriyle kapatmak ise hemen hemen imkânsızdır. Bu bakımdan yerli filmler için bir imkân ortaya çıkmıştır. Ama bu aynı zamanda çok tehlikeli bir durumdur. Eğer yerli filmlerin sayı bakımından değil kalite bakımından da ilerlemesini sağlıyacak tedbirler alınmazsa, netice tamamiyle menfi olacak, sinemamız şimdikinden de kötü bir duruma düşecektir. Zira tıpkı 1948 de olduğu gibi piyasayı şipşak usulüyle çevrilmiş filmlerin kaplaması muhtemeldir. Bunu önlemek için kaliteli film çevrilmesini teşvik edici tedbirler almak, kalitesiz film aleyhine bu filmlere avantajlar sağlamak gerekir. Ama hiç şüphe yok ki, kaliteli film herşeyden önce kaliteli sinema sanatçısının varlığına bağlıdır.

Yabancı filmlerin tahdidi ile ithalcilerin daha kaliteli film getireceklerim sanmak ise, boş bir hayaldir. Zira ithalcinin film seçmekte hiç serbest olmadığı malûmdur. Bir bakıma böyle olması da iyidir; zira şimdiye kadarki - tecrübeler göstermiştir ki, her yıl yurdumuza giren bir düzüne kadar iyi film, daha çok yabancı şirketlerin ithalciye zorla sattıkları arasından çıkmıştır. İthalcinin serbest kaldığı bir durumda ise, kaliteli filme değil, sadece en çok kazanç sağlıyacak filme rağbet edeceği şüphesizdir. Bunun için de, yerli film prodüktörününkünü aşmiyan zevkini ölçü olarak kullanacaktır. Arada bir ortaya çıkan ödeme fırsatları ile yurda getirilen Avrupa filmlerine ise hemen hemen büsbütün veda etmek gerekecektir.- Halbuki herkesin bildiği gibi, her yıl en iyi filmler arasında, ithal sayısı bakımından en az olmakla beraber, en büyük yeri bunlar tutmaktaydı. Bu durumda, yerlisinden yabancısına kadar, perdelerimizde iyi film seyretmek imkânı son derece azalmış olacaktır. Ortada kötü örneklerden başkasına pek az 'rastlanabilecektir. Bunun, seyircisinden sinemacısına kadar korkunç bir, zevk düşüklüğüne yol açması kuvvetle muhtemeldir, Ortada apaçık bir gerçek varsa o da,Türk sinemasının kalkınması, sinemacı ve seyirci yetişmesi bakımlarından çok tehlikeli 'bir devrin eşiğinde olduğumuzdur.

T İ Y A T R O

Ankara

"Ve Değirmen Dönerdi"

Geçen ayın son günü, vakit gece yarısına yaklaşırken Ankarada en çok yüzü gülenlerden biri, muhakkak ki iri yârı, saçları ağarmıya yüz tutmuş, sevimli bir adamdı. O gün kırk dört yılını geride bırakırken Küçük Tiyatro sahnesine çıkıyor, ilk olarak seyirciyi selâmlıyordu.

Küçük Tiyatroda o gece yeni tiyatro mevsiminin ilk oyunu olan "Ve Değirmen Dönerdi"oynanmıştı. Seyirciyi selâmlıyan iri yarı, sevimli adam da oyunun yazarı Haldun Tanerdi.

Haldun Taner geçen yıl Devlet Tiyatrosunda "Dışardakiler" adlı bir oyunla seyirci karşısına çıkmıştı. Yazar ilk oyununda hikâyeciliğindeki ustalığından faydalanmaya 'Çalışmıştı. Bu, Tanerin ilk oyunu olmasına rağmen İttihat ve Terakki hayranı Yümnü Bey ile çevresinde yerleştirilen tiplerin canlılığı ile sevilmişti.

Haldun Tanerin ikinci oyununda hikayeci şahsiyetinden kurtulmak için hususi bir itina gösterdiği anlaşılıyordu. Belki de bunun için "Ve Değirmen Dönerdi" da dünyanın her hangi bir yerinde geçebilecek bir olayı konu edinmiş, öyle derinliklere, kişi incelemelerine sapmadan ele aldığı temayı duyurmıya Çalışmıştır. Bir yandan da hikâyeciliğindeki sevimliliğini kıskanan Haldun Taner, oyununa komik bir yön vermek istemiştir.

Bir Sanatçının Sıkıntısı

«Ve Değirmen Dönerdi", sanatçıların ideallerinde kurdukları düzenle gerçek düzen arasındaki aykırılığı belirtmek istemektedir. Bu aykırılık sanatçının bocalamasına yol açmakta, sonunda kendisini tanıyabilmektedir. Başarısızlığını, güçsüzlüğünü ideal düzenine sığınıp gerçeklerin bayağılığında bulan, "kaabiliyetleri sanat aşklarından geri kalmış iyi niyetli sanatçıların" böylece gerçekle karşı 'karşıya kalmaları, onları mağlûbiyeti bir zaman sonra kabul etmek zorunda bırakmaktadır. İşte Haldun Tanerin oyununa kahraman edindiği Ressam Küşad, böyle bir tiptir.

Ressam Küşad, sergisinde tanıştığı bir kızla evlenince öbür kıyıya taşınarak Festekiz ailesinin İçine düşer. Evlenmekle ufkunun açılacağını sanan Küşad, Festekizlerin, sanatçının yaratıcı hürriyetini sınırlandıran gelenekçi şahsiyetleri yüzünden yavaş yavaş sıkılmrya, bunalmıya başlar.

Gün geçtikçe ruhi sıkıntıları artan Küşad, birgün aradığı pencereyi bulur. Bu Festekizlerin uğursuz belledikleri eski bir değirmendir.Bir gece de Akademiden tanıdığı ,aynı zamanda Festekizlerin reddettikleri kuzenleri Serapla değirmende karşılaşınca öbür kıyıya gitmiye karar verir.

Artık Küşad, kendini büyük yarışma için hazırladığı tablosuna vermiştir. Serapın ilham verici varlığı ile yarışmayı kazanacağına güveni vardır. Oysa yarışma sonucu ilan edildiğinde, Küşadın bir tek oy bile alamadığı, birinciliği arkadaşı Azadın kazandığı anlaşılır. Bu başarısızlığı Küşad gene kendisinde değil, çevresindeki insanlarda arar. Ruhi sıkıntıları gene başlar ve kendini öldürmiye yeltenir.

Yazar olayı aşağı yukarı oyunun sonundan başlatmıştır. Birinci perdede Küşadın öldüğü söylenir. Oyunun sonunda anlaşılır ki. kurşun ciğere saplanmıştır. Küşad, gerçeği anlar ve tekrar Festekizler arasına döner.

Haldun Taner

Kırkından sonra çalınan saz

Simetrik Bir Aile

Haldun Taner, Küşadın sıkıntılarını, üzüntülerini iyice ortaya çıkarabilmek için sanatçı yaradılışına aykırı olan bir çevre çizmeye çalışmıştır. Gerçekten Festekizler, gelenekçi görünüşleriyle insanı sıkan bir çevredir. Evde herkesin bir koltuğu vardır, herkes gerekli olsun olmasın gözlük takar, odada simetri elde edilsin diye iki saat kullanılır, saat beşte ıhlamur içilir, ailede herkes aynı rüyayı, bazan tefrika tefrika görür! Bunun gibi allegorilerle Festekizlerin hem komik, hem de sıkıcı olmalarına çalışılmıştır. Ancak bu gayret yüzünden oyunda kazanılan müsbet not, aynı zamanda kaybedilmektedir. Birinci perdeden beri aşağı yukarı bir dram olarak yürüyen olay, Festekizlerin ortaya çıkmasiyle birdenbire farsâ yaklaşan bir komiklik kazanmakta» böylece oyunda gerekli havanın muvazenesi bozulmaktadır. Daha sonraki sahnelerde de tekrar drama dönülmektedir.

Haldun Tanerin böyle bir hataya düşmesi, muhakkak ki Festekiz ailesi üzerinde çok durmasından, ilk elde hoş görünen allegorileri feda etmek istememesinden . doğmuştur. Kaldı ki, yazar Festekizleri tanıtırken Küşadın bunaltısı ile bu aile arasında doğrudan doğruya bir olay ilgisi kurmayı unutmuştur.

Sahnede Olanlar

«Ve Değirmen Dönerdi"yi, sanatçı sıkıntısının ne olduğunu yakından bildiğini gösteren Ziya Demirel Sahneye koymuştur.Ziya Demirel Çocuk Tiyatrosundaki çalınmalarından sonra Devlet Tiyatrosu sahnelerine de başarılı bir şekilde adımını atmış olmaktadır.

Ziya Demirelin karşısına çıkan en büyük güçlük, Festekiz ailesindeki komedi ile öteki sahnelerdeki dramı bağdaştırabilmek olmuştur. Bunda bir dereceye kadar başarı gösterebildiği söylenebilirdi. Öte yandan tiplere oyunun verdiği imkânlar dahilinde bir renk kazandırılmıya çalışılmıştır.

Ressam Küşad rolünde Çetin Köroğlunun kaabiliyetsiz ama iyiniyetli bir ressamın duygularını iyice öğrenmesi gerekmektedir. Henüz palet tutmasını bilmeden, iddialı büyük bir ressam rolüne çıkmak seyirciyi kandırmamaktadır.

Küşadın ilham perisi gibi davranan, sanat çevresinde her zaman rastlanan Serap, yazarın çizmek istediklerinin bir hayli dışında kalmıştır. Bu rolü oynayan Tijen Par devamlı olarak gülmekte, dişi olmıya çalışan masum bir genç kızdan öteye gidememektedir. Üstadda Nüzhet Şenbay ise, kırk yıllık bir alışkanlığın verdiği rahat bir alaturkalık içinde oynamaktadır.

Baba Festekizde Ahmet Evintan, doktorda Ziya Demirel, Azadda Ümran Uzman oyunun en güzel kompozisyonlarını çizmişlerdir. Geri kalan oyuncuların ise dümdüz bir oyun çıkardıkları söylenebilir.

İstanbul

"Uyan hab-ı nazım..."

İstanbul Şehir Tiyatroları Dram Bölümünde meşhur Cyrano de Bergerac piyesinin ikinci /temsili oynanıyordu. Ön sıranın sağ başından tatlı, gevrek bîr horultu yükseldi. Horultuyu işitenler hayret ve dikkatle o tarafa baktılar, öne doğru kaykılmış bir genç, başını koltuğun kenarına koymuş mışıl mışıl uyuyordu. Gözlerini zaten dakikalardan beri

sıkıntıyla seyrettikleri sahneden çevirenler gülüştüler. Ama genç adamı uyandırmak mümkün olmadı.

Cyrano'yu o gün ve daha ertesi günlerde seyredenlerin genç adama hak vermemesi imkânsızdı. Eser gerçekten de insanım mışıl mışıl uyutacak kadar ağır ve dağınık bir hava içinde oynanıyordu. Temsilin ikinci gecesi ön sıranın sağ başından yükselen horultu, biraz da bu oyunun pek haklı bir protestosu olarak kabul edilebilirdi. Gözlerini öyle çok uzaklara değil, Ankaraya bile çevirmek ve Ankara sahnelerinin sezonu bir Arthur Miller veya John Osborne ile açtığını görmek zahmetine katlanmayan İstanbul Şehir Tiyatroları idarecileri böyle sadece bir horultu ile protesto edildikleri için hallerine şükretmeliydiler. Ellerindeki imkânlarla, kalkmışlar da İstanbul gibi bir şehirde bir "Cyrano" veya bir "Sevgili Karısı" gibi eserlerle sezon açmışlardı. Üstelik de yaptıklarından huzur duyar 'bir halle ortalıkta dolaşıp duruyorlardı. Mamafih onlara da hak vermemek mümkün değildir. Tiyatro mevsiminin açılması dolayısı ile onlar' da gerçekten bir hayli yorulmuşlardı. Bir defa karşılarına kokteyl tertip etmek gibi son derece güç bir iş çıkmıştı. Öyle ya, yeni mevsim dolayısı ile verilecek kokteyle kimlerin davet edileceği -tabii oyunculardan- başlı başına bir mesele idi ve idareciler bunu halledinceye kadar az mı ter dökmüşlerdi. Belediye Başkanının da katılacağı bir kokteyle öyle önlerine gelen sanatçıyı davet edemezlerdi ya. Sonra maazallah bu kokteylde bir münasebetsiz çtkar, pat diye bir lâf eder, bir çuval incir berbat olurdu. İdareciler günlerce bu iş için kafa patlatmışlardı. Açıkça, "sen gel, sen gelme" demek olmazdı. Bunu bir nisama intizama bağlamak lâzımdı. Nihayet bir formül bulundu: Toplantıya kıdemli, kıdemli namzedi ve birinci sınıf sanatkârlarla, ilk oyunlarda mühim rolleri olan sanatçılar davet edilecekti. Tabii arada bu şartlara uymayan, fakat kokteyli renklendirecek olan olan bir kaç oyuncunun bulunmasına da cevaz verilerek. '

"... uyan bu hab-ı gafletten"

Günlerce düşünülüp taşınılıp bulunan bu formülden sonra nihayet meşhur kokteyl verildi. Limonatalar içildi, pastalar yendi ve ortaya tiyatronun içinde, tiyatroya önem vermeyen -bir idareci - aktör sınıfının mevcut bulunduğu hakikati bir kere daha çıktı. Bu kokteylden iki gün sonra oynanan Cyrano temsili ise, daha başka gerçeklerin ortaya çıkmasına ve seyircinin kafasına bu tiyatro kökünden değişmelidir fikrinin yerleşmesine yaradı.

Halit Fahri Ozansoy, Türk Tiyatrosu mecmuasında, Cyrano de Bergerac oyununun Fransada ilk temsili için öne sürülen mahzurlardan bahsederken der ki: "Tiyatro müdürlerinin ilk tereddütlerine rağmen, çok kolaylik vardı. Çünkü o tarihte figüranlar, şarap satıcıları-'tun dükkânlarından, gecesi yirmi "sou" ya toplanıyordu. Kadın komedyenler de, bazan sâdece roplarının fiyatına oynuyorlardı". Halit Fahri Ozansoyun Cyrâno'nun ilk temsili için -tarihten bir yaprak misali- yazdıkları, bugün aradan yıllar geçtikten sonra Türkiye için maalesef hâlâ bir vakıadır da bunun üzerinde durmaya kimse yanaşmaz. İdareci - aktörler hâlâ falan kokteyle kimin gitmesi, kimin gitmemesi lâzım geldiği yolunda kafa yorarlar. Halbuki meselâ bir Nedret Güvenç aldığı aylıkla olsa olsa ancak bir rop alabilir. Hem de Nedret Güvenç

Nedret Güvenç
Gemisini kurtardı

birinci sınıf sanatkârdır. -Birinci sınıf sanatkârların eline ayda 600 lira geçer- Bir terzi veya insaflı bir kadın ise bir robun ancak bu kadar paraya mal olacağım herhalde ifade eder. Figüranların aldığı paraya gelince: Bunu anlamak için Fransadaki ilk Cyrano temsilini ve bu temsilde çıkması düşünülen aksaklıkları hatırlamaya lüzum yoktur. İstânbulda halen oynamakta olan Cyrano temsilindeki figüranların sahnedeki duruşlarına ve daha oyunun ikinci gecesinde, zavallı Christian'ın ölü olarak yattığı sedyeyi perde dışında bırakacak kadar acemice davranışlarına bakmak bunların halini anlatmaya yeter.

Oyundan ne haber?

Galip Arcanın sahneye koyduğu Cyrano temsili çokağır bir tempo içinde işlemektedir. He-. le bu ağırlık, kalabalık sahnelerde korkunç bir başıbozukluk ve lâubalilikle el ele vermekte, tahammülleri taşırmaktadır. Büyük bir süratle birbirini takip etmesi gereken repliklerin arasından saniyeler geçmekte, tabii bu arada seyirci sinirden boğulmaktadır. Her sözün sahibi âdeta, "şimdi' ben konuşacağım, bari biraz dikkati çekeyim" der gibi bir takım tavırlar takınmaktadır. Figüranlardan müteşekkil kalabalık ise, bir rejisöre en kötü notu verdirecek kadar başarılıdır! Hele muharebe sahnesindeki açlığı canlandıran kısım, lâubaliliğin âdeta şaheser bir örneği oluyor ve ister istemez insana, acaba bu eser hazırlanırken rejisör neredeydi dedirtiyor.

Oyunun en başarılı sahnesi olan son sahne de maalesef gene bir reji hatası yüzünden güme gitmektedir. Dökülen hazan yapraklarının arasına bir ara gökten pat diye bir sepetin düşmesi, seyirciyi ilk anda şaşkına çevirmekteyse de, biraz sonra bu şaşkınlığın yerini kahkahalar âlmâktadir. Gerçi bu eser bil yü da temsil edilirken İ. Galip Arcânın yeni birşeyler getireceği beklenmiyordu ama, Galip Arcanın hiç değilse bir rejisör olarak bir yenilik yapmak ihtiyacını duyması gerekirdi.

Cyrano rolü, bu yıl da tıpkı geçen yıllarda olduğu gibi Hüseyin Kemal Gürmen tarafından canlandırılmaktadır. Ne var ki Hüseyin Kemal, geçen yıllara nazaran bir hayli şişmanlamış ve yaşlanmıştır. Onun göbeği ve çeviklikten iyice uzaklaşmış bedeni ile elinde kılıç -onu da tutmayı bile beceremiyerek- değil yüz kişiyi, bir kişiyi bile yenebileceğini tahayyül etmek son derece zor olmaktadır, Üstelik Hüseyin Kemal, rolünde bir de diksiyon hatası yapmakta ve âdeta ısrarla kelimelerin son iki hecesini, cümlelerin ise son iki kelimesini âdeta bir. şarkı söyler, gibi ahenkleştirmektedir.

Dram kısmında temsil edilen Cyrano'da göze batan hususlardan bir kaçım da şöylece sıralamak mümkündür: Müfit Kiper gözleri ile seyircileri devâmlı olarak bir projektör gibi taramaktadır. Selâhattin Moğol ise ön plâna çıkıp boy gösterebilmek için biraz fazlaca çırpınmaktadır. Kani Kıpçak ve mükemmel diksiyonu ile tanınan İbrahim Delideniz ise Cyrano'daki rollerinde ne söylediklerini anlatabilmek için yanlarında birer de tercüman bulundurmak zorundadırlar. Abdurrahman Palay ise, topu topu iki kelimelik repliğinde alaturka olmayı iyice başarmaktadır!

Bütün bu başı bozukluklar içinde, gemisini kurtaran kaptandır misali, sağ 'salim kıyıyı bulabilenlerin sayısı sadece ikidir: Nedret Güvenç ve kısacık rolünde Gülistan Cemali.

Hepsi bu kadar....

Futbol

Her gidişin dönüşü

Milli Takım, pek başarılı geçmeyen üçantreman ve Mana Vinceht'in refakat ettiği beş günlük kamptan sonra Belçikaya gitti. Tabii bu gidiş sırasında da hemen her harici temas sırasında ortaya çıkan bir çok mesele bir kere daha hem de inişliyle boy göstermekten geri kalmadı. Bir defa sporcu kafilesinin seçimi bir dert olmuştu. İdareci kafilesinin seçimi ise bu derde tuz biber ekti.

Bir defa, her milli takım seçilisinde ortaya çıkan dertlerden biri, falan yahut filan bölgeden futbolcu seçilecek mi, seçilmiyecek mi meselesi ilk günlerde kafi derecede gürültü kopardı. Ankaralı ve İstanbullu idareciler Milli Takım oyuncularının hep İstanbul takımlarından seçilmesinden dert yanıyorlardı. Sanki İstanbukia futbol takımı vardı da Ankara ile İzmirde yok muydu? Buralarda yetişen futbolcular milli olamazlar mıydı? Gerçi bu seferki takım teşkil edilirken içeriye bir Ankaralı alınmış ve Ankaralıların itirazları önlenmişti ama, ya İzmirliler ne olacaktı?

Federasyonun en genç azası Beliğ Belerin, kendi bölgesi adına hiç tahammülü yoktu. Hollanda maçında Başkanın karşısına dikilmiş ve iki İzmirliyi kadroya aldırmıştı. Bu sefer de kadroya tamirden de oyuncu alınmalıydı. Bunun için takım seçilirken bir kere daha Federasyon Başkanının karşısında dikilmek lâzım, gelmişti. Halbuki başkan da bu kabil hareketlerden hiç hoşlanmıyordu. Beliğ Beler bunu biliyordu ama, ne olursa olsun demekten de kendini alamıyordu. Koskoca İzmir bölgesi ihmal edilecek değildi ya. Hem sonra Beliğ Beler sadece spor sahalarında değil, politika sahalarında da ijsjm yapmış bir insandı. Elbette ki Sözüne kıymet verilmeliydi. Son seçimlerde yoklamaları kazanmış, fakat sırf genel merkezin arzusu üzerine listeye girmekten feragat etmişti. İdareci kafilesinde olduğu gibi futbolcu kafilesinde de bir İzmirli bulunmalıydı. Nitekim hakemin de gayretiyle Milli takım karşısında mağlûp edilen adalet maçından sonra küçük Federasyon Bürosunda yapılan toplantıda Beliğ Beler bu noktayı ileri sürdü. Hayli sert geçen münakaşalardan sonra da, nihai kadroda 'bulunan Saim kadrodan çıkarılarak yerine Doğan alındı. Beler, bir ikinci defa daha Federasyon Başkanı Apaka karşı galip geliyordu.

Bu dert böylece hal edildi ama, bu sefer de ortaya derdin başı çıktı. İdareci kadrosunun seçimi! Apak, sırf bunu hal için Istanbula gelmemiş miydi? İdareci kadrosu açıklandığı zaman darılanlar, küsenler olmamış mıydı? Meselâ Niyazi Sel her an istifasını cebinde dolaştırıyordu. Üst üste üç toplantıya da katılmayarak küskünlüğünü açıkça ortaya koymuştu. Ne olursa olsun Belçika görülmeğe değer bir memleketti! Başkan da bunu biliyordu ama ne yapsın. O, darılanlara ve gücendiklerini söyleyenlere "daha önümüzde bir hayli yabancı temas var" demekten başka bir şey yapamıyordu. Sel de bunlardan birine giderdi. Zaten hali hazırdaki kadro hayli kalabalıktı. Bunları bile ayıklamak hayli zor olmuştu. Zira herkes bu kadroya girebilmek için nelere katlanmıyordu ki. Meselâ bir Umum Müdür muavini, sırf bu son derece heyecanlı maçta hazır bulunabilmek için mutemetlik yapmağa razı olmuştu! Başkan iste böylesine güç şartlar altında kafilenin -tabii idareci kafilesinin- tesbitine çalışmıştı. Şartlar piyasa şartlarından farksızdı. Arz talebi karşılamıyordu.

İşte Milli Takım ve İdareci kadrosu geçen hafta Belçikaya bu hava İçinde güle oynaya uçtular. Bakalım dönüşleri nasıl olacak. Malûm ya, her gidişin bir de dönüşü vardır!

İdareciler

Kapalı kapılar ardında

Son zamanlarda Beden terbiyesi İstanbul Bölge Binasına girip de müdürü görmek isteyenler önce bir şaşkınlık anı geçirmektedirler. Zira Sıraselvilerdeki Bölge binasının her zaman açık görmeye alıştıkları müdüriyet odasının kapısı sımsıkı kapalıdır ve koridorun başında bekleyen bir odacı derhal yol keserek, "Müdür beyi kim arıyor?" diye sormaktadır. Yıllardan beri ardına kadar açık bir kapının arkasında oturan ve çok defa kapısını vurmaya bile lüzum görülmeyen Bölge Müdürünün böyle birden bire kapalı kapılar ardına çekilmesinin sebebi hikmeti nedir?

Cihanoğluna son günlerde arız olan bu değişiklikler için ortalıkta çeşitli rivayetler dolaşmaktadır. Bunların biri ve en başlısı Bölge Müdürünün Vali ile arasının iyi olmamasıdır. Maamafih Cihanoğlunun Ankarada bir takım yakın dostları vardır ve bu sayede Cihanoğlu Valiye rağmen yerinde oturmaktadır. Ancak, Cihanoğlunun sadece Vali ile arasının iyi olmaması kapıların kapanması için yeter sebep değildir. Bunun yanı başında, başka sebepler de olmalıdır. İşte geçen hafta içinde bir takım meraklılar bu sebebi de bulmakta gecikmediler: Cihanoğlunun vazifeye tayin şekli usulsüzdü. Bu yüzden de öyle ortalıkta pek görünmemeli, aklına estikçe beyanatlar vermemeliydi. Zira Cihanoğlu Tekel Barut Kısmı Şefliğinden emekliye' ayrıldıktan sonra Bölge Müdürlüğü vazifesine maaşlı değil yövmiyeli olarak tayin edilmişti. Halbuki bundan üç ay önce resmi gazetede yayınlanan bir kararnameye göre yevmiyelilerin idari vazifelerde bulunmaları imkânı ortadan kalkmıştı. Fakat bu kararın bir tek istisnası vardı, o da Cihanoğlu için işliyordu. Ankaralı dostlar ağır basmışlar ama, Bölge Müdürüne bir şart koşmuşlardı: Çok konuşmamak ve ortalıkta görünmemek! İşte Bölge müdürü bu şartlar altında çok sevdiği beyanatları vermekten bile vaz geçmiş, hatta stada giriş kartlarının tevzii işini bile üstüne almak istememişti. Kapılar da bu yüzden kapalıydı.

Millî takım antrenmanda

Hakem de bizden olursa

Kitap
Mecmua
Gazete

Ve Her Türlü

Baskı işleri için

Rüzgârlı Matbaa

Denizciler Cad. No. 23 / B

Tel : 15221

ANKARA